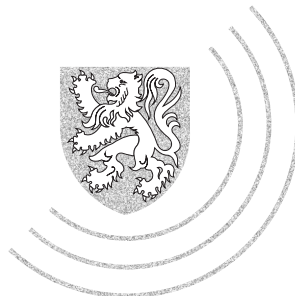

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2003-2004

4 december 2003

ONTWERP VAN DECREET

**houdende de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap
voor het begrotingsjaar 2004**

BELEIDSBRIEF

**Onderwijs en Vorming
Beleidsprioriteiten 2003-2004**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid
uitgebracht door de heer Julien Demeulenaere
aan de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Gilbert Vanleenhove.

Vaste leden :

de heer Jos De Meyer, mevrouw Veerle Heeren, de heren Luc Martens, Gilbert Vanleenhove ;

de heren Karlos Callens, Julien Demeulenaere, mevrouw Claudine De Schepper, de heer Gilbert Van Baelen ;

de heren Pieter Huybrechts, Julien Librecht, Joris Van Hauthem ;

mevrouw Gracienne Van Nieuwenborgh, de heer André Van Nieuwkerke ;

de heer Frans Ramon ;

de heer Dirk De Cock.

Plaatsvervangers :

mevrouw Wivina Demeester-De Meyer, mevrouw Brigitte Grouwels, mevrouw Mieke Van Hecke, mevrouw Ingrid van Kessel ;

de heren Frans De Cock, André Denys, Cis Schepens, mevrouw Erna Van Wauwe ;

mevrouw Marijke Dillen, mevrouw Marleen Van den Eynde, de heer Roland Van Gothem ;

de heren Lucien Suykens, Robert Voorhamme ;

de heer Flor Ory ;

de heer Kris Van Dijck.

*Zie :***15** (2003-2004)

- Nr. 1 : Ontwerp van decreet + Bijlagen
- Nrs. 2 tot 8 : Amendementen
- Nr. 9-A : Verslag namens de Commissie voor Binnenlandse Aangelegenheden, Huisvesting en Stedelijk Beleid
- Nr. 9-B : Verslag namens de Commissie voor Brussel en de Vlaamse Rand
- Nr. 9-C : Verslag namens de Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden
- Nr. 9-D : Verslag namens de Commissie voor Cultuur, Media en Sport
- Nr. 9-E : Verslag namens de Commissie voor Economie, Landbouw, Werkgelegenheid en Toerisme
- Nr. 9-F : Verslag namens de Commissie voor Institutionele en Bestuurlijke Hervorming en Ambtenarenzaken
- Nr. 9-G : Verslag namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening

12-A (2002-2003)

- Nr. 1 : Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen

13 (2003-2004)

- Nr. 1-A : Algemene toelichting
- Nr. 1-B : Toelichting per programma + Addendum

16 (2003-2004)

- Nr. 1 : Verslag van het Rekenhof + Erratum

*Zie ook :***1906** (2003-2004)

- Nr. 1 : Beleidsbrief

INHOUD

	Blz.
I. INLEIDENDE UITEENZETTING DOOR MEVROUW MARLEEN VANDER- POORTEN, VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS EN VORMING	5
1. Inleiding	5
2. De onderwijsbegroting	7
2.1. De uitvoeringsratio's van de onderwijsbegroting	7
2.2. De reële groei van de onderwijsbegroting	7
2.3. Het Vlaamse onderwijs in internationaal perspectief	9
2.4. Aandeel onderwijsbegroting in de Vlaamse begroting 2004	9
3. De grote lijnen van de onderwijsbegroting 2004	9
3.1. Inleiding	9
3.2. Basisonderwijs	10
3.2.1. Vermindering van de taakbelasting	10
3.2.2. Verhoging werkmiddelen (versnelde uitvoering Polder/Tivoli)	10
3.2.3. Scholengemeenschappen basisonderwijs	11
3.2.4. Administratieve omkadering in het basisonderwijs	12
3.3. Secundair onderwijs	12
3.3.1. Intrekken van de door de vorige regering geplande besparingen	12
3.3.2. Bijkomende uren per scholengemeenschap	12
3.4. Hoger onderwijs	13
3.4.1. Bijkomende financiering voor de academisering van de tweecyclioplei- dingen aan de hogescholen	13
3.4.2. Aanvullende middelen omvorming naar een bachelor-mastersysteem ..	13
3.4.3. Projectmatig wetenschappelijk onderzoek	13
3.4.4. Nederlands-Vlaamse accreditatieorganisatie	13
3.4.5. Dichten van kloof tussen de financiering van de sociale voorzieningen ten behoeve van universiteitsstudenten en hogeschoolstudenten	13
3.4.6. Verhoging van de enveloppe hogescholen	13
3.4.7. Middelen voor de uitstapregeling TBS, hogescholen	13
3.5. Volwassenonderwijs	13
3.5.1. Centra voor volwassenenonderwijs	13
4. Overig aandachtspunten	16
4.1. Centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's)	16
4.2. Vrije internaten	17
4.3. Infrastructuur	17
5. Het verhogen van de attractiviteit van het lerarenberoep	17
5.1. De loonsverhogingen	17
5.1.1. Leerplicht- en hogeschoolonderwijs	17
5.1.2. Universiteiten	18
5.2. De vervangingspool	18
5.3. De lerarenopleiding	19
6. Besluit	20

II. ALGEMENE BESPREKING	20
1. Algemene opmerkingen en vragen bij de begroting	20
2. Objectieveerbare verschillen en de herziening van het financieringsmechanisme	23
3. De leerkrachten	24
4. Schoolverlaters hebben kwalificaties nodig	27
4.1. Aantal vroegtijdige schoolverlaters moet dalen	27
4.2. Meer talen in de klas	27
4.3. Talenten ontwikkelen	29
5. Waarderen van technisch en beroepssecundair onderwijs	29
5.1. Alternierend leren in het leerplichtonderwijs integreren	29
5.2. Regionale Technologische Centra (RTC) optimaliseren	31
6. Maatschappelijk debat over het beleid omtrent kwaliteitszorg in het onderwijs	31
7. Het onderwijs afstemmen op de verschillen tussen leerlingen en cursisten	31
7.1. Gelijke onderwijskansen en zorgbeleid	31
7.2. Versterking van het onderwijs aan leerlingen met een handicap	32
8. Wegwerken van financiële drempels	33
8.1. Kosteloosheid van het leerplichtonderwijs	33
8.2. Studietoelagen optimaliseren	34
8.3. Een kwaliteitsvol leerlingenvervoer verzekeren	35
9. Participatieve schoolcultuur	35
10. Kunstonderwijs stimuleren	35
10.1. Samenwerking tussen cultuur en onderwijs	35
10.2. Het deeltijds kunstonderwijs verder uitbouwen	36
11. Het hoger onderwijs versterken in de uitvoering van zijn maatschappelijke opdracht	37
11.1. Herstructurering hoger onderwijs	37
11.2. Financiering van de hogescholen	38
12. Volwassenenonderwijs en levenslang leren	40
13. Scholeninfrastructuur verbeteren	42
14. Brusseldecreet	43
15. Directeurs basisonderwijs	43
16. Beleidsonderzoek	44
III. ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING EN INDICATIEVE STEMMING	44
1. Decreetsbepalingen	44
2. Begrotingstabel	45
Bijlage 1 : Advies van de Vlaamse Onderwijsraad, VLOR, bij de Beleidsbrief Onderwijs en Vorming 2003-2004	49
Bijlage 2 : Verklaring daling aantal studenten Socrates/Erasmus	69
Bijlage 3 : Aantal inschrijvingen/geslaagden voor het toelatingsexamen arts/tandarts ...	73

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid heeft de haar toegewezen decreetsbepalingen en programma's van het ontwerp van decreet houdende de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2004 besproken tijdens haar vergaderingen van 18, 20 en 25 november 2003.

De begroting onderwijs werd besproken in samenhang met het ontwerp van decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de aanpassing van de begroting 2004 (*Parl. St.*, Vl. Parl. 2003-2004, nr. 1948/1) en de beleidsbrief Onderwijs en Vorming. Beleidsprioriteiten 2003-2004 (*Parl. St.* Vl. Parl. 2003-2004, nr. 1906/1).

Het advies van de Vlaamse Onderwijsraad, VLOR, over de beleidsbrief Onderwijs en Vorming 2003-2004 is als bijlage toegevoegd.

De materie 'wetenschapsbeleid', waarvoor mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, en de heer Dirk Van Mechelen, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Ruimtelijke Ordening, Wetenschappen en Technologische Innovatie, bevoegd zijn, werd besproken in Verenigde Commissies met de Commissie voor Economie, Landbouw, Werkgelegenheid en Toerisme (*Parl. St.* Vl. Parl., 2003-2004, nr. 15/9-K).

I. INLEIDENDE UITEENZETTING DOOR MEVROUW MARLEEN VANDERPOORTEN, VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS EN VORMING

1. Inleiding

De minister maakt van de toelichting bij de laatste begrotingsbespreking van de huidige legislatuur gebruik om het onderwijsbeleid te evalueren. In het algemeen stelt zij dat er de voorbije vier jaar heel wat gebeurd is in het onderwijs, een heleboel maatregelen zijn uitgevoerd, er is veel extra geld naar het onderwijs gegaan en er werden heel wat besparingen werden stopgezet.

Periode 1999-2003

De minister stelt dat voorbije jaren diverse initiatieven werden genomen ten voordele van het basis-, het secundair, het hoger en het volwassenenonderwijs. Al de uitgevoerde maatregelen zijn gebaseerd op dezelfde bezorgdheden : wat is goed voor de

leerlingen, hoe kan de functionaliteit van het onderwijs opgedreven worden, hoe kunnen de beschikbare middelen efficiënt ingezet worden en wat kan gedaan worden om scholen zowel binnen als over de landsgrenzen heen beter te laten samenwerken ?

Voor het *basisonderwijs* resulteerde deze denkoefening onder meer in het ontstaan van scholengemeenschappen. Dat zijn samenwerkingsverbanden tussen verschillende scholen, al dan niet over de verschillende netten heen. Verder kregen de basisscholen meer administratieve ondersteuning en meer beleidsondersteuning door de creatie van nieuwe functies, zowel wat onderwijzend als wat ander personeel betreft. Voor de kleuters kwamen er speciale kinderverzorgsters en ontstond 'kleuterturnen'. De zorgcoördinator deed zijn intrede. Dankzij deze hervormingen zijn alle scholen in het basisonderwijs 'zorgbrede' scholen geworden.

Ook in het *hoger onderwijs* zijn er fundamentele hervormingen doorgevoerd. De grote verandering is de invoering van de bachelor-masterstructuur, als gevolg van de implementatie van de Bologna-verklaring in Vlaanderen. De invoering van deze structuur stemt het hoger onderwijs – dat reeds tot de Europese koplopers behoorde – helemaal af op Europa. Samen met de BAMA-structuur moet de flexibilisering van het hoger onderwijs zorgen voor een bijkomend perspectief in kader van het levenslang en levensbreed leren. Om de kwaliteit van ons hoger onderwijs in een internationale context in te bedden, is een verdrag afgesloten met Nederland.

Een ander luik van de hervormingen binnen het hoger onderwijs is dat van de studietoelagen. Dankzij de inspanningen van de voorbije vier jaar om de doelgroep die recht heeft op een studietoelage te verruimen, waren er het voorbije academiejaar 7.000 toekenningen meer in het hoger onderwijs dan in het academiejaar 1999-2000.

Binnen het *volwassenenonderwijs* is het luik onderwijs sociale promotie flink gegroeid. De loonmiddelen zijn ten opzichte van 1999 gestegen met maar liefst 71 percent. In 1999 ging er 103 miljoen euro naar onderwijs sociale promotie. In 2004 is dit bedrag opgelopen tot 176 miljoen euro. De oprichting van DIVA en de Huizen van het Nederlands zijn andere veranderingen die het volwassenenonderwijs een stuk attractiever en toegankelijker moeten maken. Het deeltijds kunstonderwijs werd op zijn beurt inhoudelijk uitgebreid, kreeg toegang tot nieuwe instrumenten en kon rekenen op heel wat nieuwe initiatieven om de toekomst op een nieuw elan tegemoet te gaan.

Het *secundair onderwijs* is voor de minister een tyvoorbeeld van stopgezette besparingen. Bij het begin van deze ambtstermijn zijn de besliste bezuinigingen uit de vorige legislatuur ongedaan gemaakt. Op die manier zijn er 1.100 jobs gered. De zoektocht naar nieuwe en andere vormen van werken in het secundair onderwijs leverde concrete veranderingen of aanzetten tot verandering op zoals de modularisering van de leerstof, het project 'Accent op Talent' en de oprichting van de Regionale Technologische Centra, RTC's. Deze veranderingen zijn het beste bewijs dat kwaliteitsvol onderwijs niet kan ontstaan zonder het denken over en het herbekijken en vernieuwen van de manieren waarop het onderwijs kan samenwerken met andere partners.

De absolute rode draad doorheen het onderwijsbeleid van de voorbije vier jaar zijn *gelijke onderwijskansen*, GOK. Om alle kinderen, ongeacht hun achtergrond, evenveel kansen te geven in het onderwijs, zijn heel wat middelen vrijgemaakt. Op die manier kunnen leerlingen op maat van hun noden begeleid worden.

Een ander aspect van gelijke onderwijskansen is dat er dit schooljaar verschillende scholen uit het buitengewoon onderwijs zijn toegetreden tot een scholengemeenschap met scholen uit het gewoon onderwijs. Deze toenadering tussen het buitengewoon en het gewoon onderwijs is volgens de minister een hele stap vooruit.

Verder is er in zes Vlaamse scholen een project opgestart om bijkomende mogelijkheden te scheppen voor kinderen met autismespectrumstoornissen. Momenteel wordt nagegaan in welke mate de extra omkadering in het buitengewoon onderwijs kan behouden blijven per leerling in geval van overstap naar het gewoon onderwijs.

Zowel voor GOK als voor het basisonderwijs is de voorbije vier jaar extra geld uitgetrokken. Het budget voor gelijke onderwijskansen bedroeg in 1999 30 miljoen euro. Dit jaar wordt er 121 miljoen euro uitgetrokken. Het budget voor gelijke kansen is ten opzichte van 1999 verviervoudigd.

Toen de huidige regering in 1999 aantrad, werd ze geconfronteerd met een aantal onderwijsproblemen. Er waren te weinig leraars, de lonen lagen te laag, de werkdruk te hoog, enzovoort. Vier jaar later zijn deze problemen opgelost of kan men besluiten dat men op de goede weg zit.

Vier jaar geleden was er een nijpend *lerarentekort*. De toestand was volgens de minister zo erg dat er

scholen waren waar kinderen wekenlang bepaalde lessen moesten missen bij gebrek aan een leerkracht. Verschillende maatregelen zoals het verhogen van de lonen, het oprichten van de vervangingspool, het verhogen van de uitstapleeftijd en het promoten van de lerarenopleiding hebben dit tekort sterk teruggedrongen. Er zijn nog wel lokale tekorten, maar ten opzichte van 1999 gaat dit om een kleiner aantal.

De *lonen in het onderwijs* zijn ontegensprekelijk gestegen. Het onderwijspersoneel verdient in 2004 gemiddeld zo'n 10 procent meer dan in 1999 als gevolg van uitvoering van verschillende CAO's en indexsprongen.

De minister zette inmiddels ook de nodige stappen om de *werkdruk* in het basisonderwijs, een oud zeer bij vele leerkrachten en directies, te verminderen. Een recent onderzoek van het Hoger Instituut Voor de Arbeid, HIVA, naar taakbelasting toonde aan dat de Vlaamse leerkracht zijn job als zwaar en belastend omschrijft maar zeer graag voor de klas staat. Ondertussen is er één en ander veranderd. Alle werkdrukverlagende maatregelen die ingegaan zijn tijdens het vorige en het huidige schooljaar, hebben reeds een deel van de druk op de leerkrachten weggenomen en zullen in de nabije toekomst de taakbelasting nog verminderen. Dit is gebeurd door middelen vrij te maken voor extra administratieve ondersteuning, zorgbegeleiders, ICT-coördinatoren, en in het kleuteronderwijs kinderverzorgsters. Er moeten evenwel nog stappen worden gezet. Zo werkt de minister aan een actieplan om de planlast voor de leerkrachten drastisch te verminderen.

Ondertussen wordt er ook gewerkt aan het dichten van de financiële kloof tussen het gemeenschaps- en het gesubsidieerd onderwijs. De eerste stappen zijn gezet en de kloof wordt nu al kleiner maar de volledige gelijkschakeling van de verschillende netten wordt een werk voor de volgende legislatuur. In elk geval hebben alle decreten en besluiten van de Vlaamse regering van deze legislatuur elke leerling op een gelijke manier behandeld.

2003 – 2004

De minister licht vervolgens haar beleid toe voor het laatste legislatuurjaar. Het *participatiedecreet* zou op korte termijn gerealiseerd moeten worden. Dit decreet maakt werk van een efficiënte en effectieve participatiecultuur op school. Bij een democratische samenleving hoort immers een democratische schoolcultuur. Via het participatiedecreet

krijgen alle betrokken personen en groeperingen de kans om deel te nemen aan het onderwijsbeleid.

Wat het *hogere onderwijs* betreft, zijn er nog drie grote aandachtspunten tijdens deze legislatuur. Ten eerste zal er zowel voor de studentenrechten als voor de studentenparticipatie een regelgevend kader worden uitgetekend. Beide zullen ook bij decreet verankerd worden. Ten tweede zal via decreet het hoger onderwijs verder geflexibiliseerd worden. Deze flexibilisering heeft tot doel studiejaar te vervangen door opleidingsonderdelen. Ten derde wordt er gewerkt aan een decreet om de studietoelagen en de studentenvoorzieningen aan te passen aan de evoluties in het hoger onderwijs en de maatschappij in het algemeen.

Het plan rond *infrastructuur*, als alternatief voor de huidige inkrimping van het budget, is zo goed als gefinaliseerd en wordt begin december gelanceerd. Andere thema's die de komende maanden concreet zullen worden, zijn het verminderen van de planlast, het decreet rond de lerarenopleiding, het Brusseldecree, inburgering, vreemde talen in het onderwijs en de samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven.

De toekomst

Volgens de minister is één van de belangrijkste punten in het leerplichtonderwijs waar tijdens de volgende legislatuur werk van zal gemaakt worden, *de financiële gelijkschakeling van de verschillende onderwijsnetten*. In 1995 bedroeg de verhouding tussen het Gemeenschapsonderwijs en het gesubsidieerd onderwijs 100/31. Momenteel is die verhouding 100/64 voor het basisonderwijs en 100/68 voor het secundair onderwijs. Bij ongewijzigd beleid en uitvoering van de vooropgestelde doelstellingen, moet de verhouding 100/76 zijn in 2006 voor het basisonderwijs en in 2007 voor het secundair onderwijs.

Dit is voor haar een mooi resultaat, maar dat beter kan. Voor elke 100 euro die naar het Gemeenschapsonderwijs gaat, moet er, los van de objectieve verschillen een gelijk bedrag naar het vrij onderwijs gaan. Hoe dan ook, de kloof tussen de netten moet verder gedicht worden. Een kind moet in elke Vlaamse school dezelfde onderwijskansen krijgen ongeacht tot welk net die school behoort.

Andere agendapunten waar tijdens de volgende legislatuur aandacht aan moet geschonken worden, zijn : het moderniseren van het personeelsbeleid en het uitvoeren van 'maatwerk in samenspraak'. Ook

het zoeken naar andere en betere manieren om te leren en te werken in het secundair onderwijs is een voortdurend proces. Een voorbeeld hiervan is onder andere de implementatie van 'Accent op Talent'.

Voor het hoger onderwijs vormen de belangrijkste stappen de ontwikkeling van een nieuw financieeringsmechanisme en het harmoniseren en samenbrengen van de personeelsstatuten van de hogescholen en universiteiten.

Belangrijk voor alle opleidingsinitiatieven in het kader van levenslang leren is het samenbrengen onder leiding van één minister die de aansturing geeft. Pas met dit middel zal de verdere groei en vooral de afstemming samen gerealiseerd worden.

Tot slot moet er alles aan gedaan worden om net zoals de afgelopen vier jaar sterk te investeren in het basisonderwijs, het fundament van het onderwijs.

2. De onderwijsbegroting

2.1 De uitvoeringsratio's van de onderwijsbegroting

Voorafgaand wil de minister de aandacht vestigen op het feit dat de groeiende middelen die nodig zijn om de ambities waar te maken, wel degelijk binnen de onderwijsbegroting besteed worden. Deze legislatuur waren er uitvoeringsratio's van boven de 99 percent.

Tabel 1 : Uitvoeringsratio's 1999-2002

	Uitvoeringsratio's
1999	99,64%
2000	99,89%
2001	.1
2002	99,72%

2.2. De reële groei van de onderwijsbegroting

De minister is tevreden te mogen aankondigen dat ook het begrotingsjaar 2004 een reële groei van het onderwijsbudget inhoudt. De onderstaande tabel geeft een overzicht van de stijging met concrete cijfers.

¹ Geen gegevens door omschakeling naar de euro en Orafin.

Tabel 2 : Evolutie van de Vlaamse onderwijsbegroting

	IN DUIZEND EURO	%-STIJGING PER JAAR	%-STIJGING PER JAAR (INFLATIE GEZUIVERD) ²
1995	5.715.867		
1996	5.854.673	2,4	0,4
1997	5.976.029	2,1	0,4
1998	6.112.482	2,3	1,3
1999	6.312.214	3,3	2,1
2000	6.554.332	3,8	1,3
2001	6.863.584	4,7	2,2
2002	7.191.238	4,8	3,1
2003	7.539.958	4,8	3,3
2004	7.824.088	3,8	2,4

Zoals uit de evolutie van de Vlaamse onderwijsbegroting blijkt, stijgt de onderwijsbegroting elk jaar in absolute cijfers.

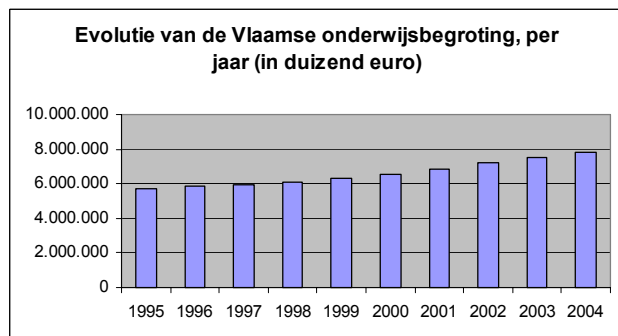
Een eerste belangrijke vaststelling : de onderwijsmiddelen kenden een grotere procentuele stijging tijdens de huidige legislatuur dan tijdens de vorige.

Tweede belangrijke vaststelling : een gemiddelde reële stijging van 2,5 procent per jaar tijdens de huidige regeringsperiode terwijl dit percentage voor de vorige legislatuur (bij het hanteren van een identieke vergelijkingsbasis) maar ongeveer 1 procent was.

Het valt voor de minister niet te betwisten dat deze regering grote inspanningen heeft gedaan en de voorbije jaren effectief bijkomende onderwijsmiddelen heeft toegekend. Zij is tevreden over het feit dat het creëren van de noodzakelijke financiële ruimte ook tot een goed einde kwam in de laatste twee jaar waarin het bereiken van de vooropgestelde budgettaire doelstellingen in Vlaanderen niet vanzelfsprekend was.

² Inzake inflatie is er rekening gehouden met de cijfers van het Planbureau

Grafiek : Evolutie van de Vlaamse onderwijsbegroting (in duizend euro)

2.3 Het Vlaamse onderwijs in internationaal perspectief

Een andere belangrijke parameter, die een beeld geeft van de financiële inspanning die Vlaanderen voor onderwijs doet, is de verhouding tussen de middelen voor onderwijs en het BRP. Volgens de recentste cijfers bedraagt deze verhouding voor 2000 en 2001 telkens 5,6 procent³.

Dit percentage is het cijfer dat gebruikt wordt in internationale context. Hiervoor gebruikt men de definitie van de OESO waarbij alle uitgaven naar de onderwijsinstellingen in kaart worden gebracht. Dit betekent dat niet enkel de cijfers met betrekking tot de feitelijke onderwijsbegroting maar ook de uitgaven van de gemeenten, de uitgaven van het VIZO, alle uitgaven voor Onderzoek & Ontwikkeling, de kosten van de administratie, het kindergeld van de 18-25-jarigen, de pensioenkost van de leerkrachten en de Europese middelen worden verrekend.

2.4. Aandeel onderwijsbegroting in de Vlaamse begroting 2004

In de eerste Vlaamse begrotingen bedroeg het percentage van het aandeel onderwijs in de Vlaamse begroting bijna 47 procent. Mede door de ontwikkeling van de nieuwe beleidsdomeinen en de verdere staatshervorming daalde het aandeel van onderwijs in de Vlaamse begroting. In de loop van deze legislatuur is het percentage opnieuw opge-

klommen naar 42,7 procent. Deze parameter is een relatief gegeven aangezien het enkel de verhouding binnen de totaliteit van de begroting weergeeft.

Tabel 3 : Aandeel onderwijsbegroting in totale begroting van Vlaanderen

	Aandeel in %
BC 1998	43,5%
BC 1999	42,7%
BC 2000	42,1%
BC 2001	41,1%
BC 2002	41,8%
BC 2003	42,0%
B 2004	42,7%

3. De grote lijnen van de onderwijsbegroting 2004

3.1. Inleiding

Wat betreft de omkadering van de verschillende Vlaamse onderwijsniveaus zijn er in internationaal perspectief een aantal duidelijke tendensen⁴. De minister vestigt de aandacht op volgende elementen.

In het volwassenonderwijs is de deelname aan Onderwijs Sociale Promotie (OSP) stabiel gebleven tijdens de periode 1991-1997 om nadien sterk te stijgen.

In 1991-1992 participeerden 8.663 personen aan basiseducatie. In 2001-2002 was dit gestegen naar 26.387 personen. Een stijging met 304,6 procent is een grote vooruitgang, maar internationale vergelijkingen geven weer dat Vlaanderen qua participatie nog een hele weg moet afleggen.

Volgens het Pact van Vilvoorde moet de deelname aan leerinitiatieven van Vlaamse volwassenen tussen 25 en 65 jaar minstens 10 procent bedragen in 2010. Dit doel is nog veraf. Hoewel het aantal cursisten in de centra voor volwassenonderwijs en de basiseducatie blijft toenemen, hebben de bedrijven de voorbije jaren hun opleidingsbudgetten teruggeschroefd. In België besteden bedrijven gemiddeld

³ In parlementaire documenten van de afgelopen jaren werd er steeds een substantieel lager cijfer van 4,4%-4,5% weergegeven. Dit had te maken met het feit dat bv. de pensioenkost en onderzoek en ontwikkeling in de oude Vlaamse cijfers niet tot de middelen van onderwijs werden gerekend terwijl de OESO dit wel doet.

⁴ Bij alle internationaal cijfermateriaal moet het steeds duidelijk zijn dat het gaat om het bekijken van de realiteit door een achteruitkijkspiegel. De cijfers van bv. 2003 en 2004 zijn nog niet verwerkt in internationaal vergelijkend cijfermateriaal.

1,6 percent van hun totale personeelskosten aan opleiding van hun werknemers, in Europa is dat 2,3 percent.

De leerling-leerkrachtratio⁵ in Vlaanderen zit in vergelijking met de andere OESO-landen enkel voor het secundair onderwijs laag. Dit betekent een zeer hoge kostprijs in internationaal perspectief. Voor het lager onderwijs is de leerling-leerkrachtratio gemiddeld en voor het kleuteronderwijs hoog.

De kostprijs van de hogeronderwijsinstellingen ligt voor Vlaanderen op het internationale gemiddelde. Een aantal van de belangrijke economische partners spenderen echter substantieel meer middelen aan het hoger onderwijs. Bij de aanvang van de legislatuur lagen de verhoudingen sterk in het nadeel van het lager en het hoger onderwijs. Ook voor het volwassenenonderwijs was er nood aan een inhaalbeweging. Om deze redenen legde de minister het accent sterker op het basis-, volwassenen- en hoger onderwijs.

3.2. Basisonderwijs

3.2.1. Vermindering van de taakbelasting

Om de taakbelasting te verminderen zijn er een aantal maatregelen genomen. Een belangrijke maatregel omvat de introductie van het ambt van kinderverzorger in het kleuteronderwijs vanaf 1 september 2001. Aan elke kleuterschool met minimum 35 kleuters worden minimaal 8 uren kinderverzorging toegekend : meerkost 19,9 miljoen euro.

Daarenboven worden de maximumprestaties voor de klastitularis in het kleuteronderwijs vanaf 1 september 2003 met 2 uren verminderd. Deze uren worden toegekend aan bijzondere leermeesters voor bewegingsopvoeding. In 2004 komt deze maatregel op kruissnelheid : meerkost 33,8 miljoen euro.

3.2.2. Verhoging werkingsmiddelen (versnelde uitvoering Polder/Tivoli)

De voorbije jaren werden er belangrijke inspanningen geleverd voor het basisonderwijs. Deze operatie is in 1998 met het Polder/Tivoli-akkoord begonnen.

Wat betreft de werkingsmiddelen en de administratieve omkadering van het basisonderwijs zijn er twee belangrijke vaststellingen.

Het zogenaamde Polder/Tivoli-akkoord uit 1998 heeft een belangrijk gedeelte van de budgettaire inspanning doorgeschoven naar deze legislatuur.

Tabel 4 : Afspraken Polder-Tivoli (in miljoen euro)

1998	5,33
1999	41,45
2000	51,19
2001	55,23
2002	59,79
2003	64,15
2004	68,25
2005	72,46
2006	76,92

Vooraf voor de administratieve omkadering zijn er bijkomende inspanningen geleverd.

Deze regering heeft het uitgetekende pad van de bijkomende inspanningen in tussenstappen bijkomend verhoogd met 9,891 miljoen euro in 2000 en telkens met 6,197 miljoen euro in 2001 en 2002. In het schooljaar 2002-2003 werd nogmaals een bijkomende injectie gegeven van 19,83 miljoen euro. Het merendeel van deze verhoging is bestemd om de administratieve omkadering in het basisonderwijs te verruimen.

Dit betekent dat het vastgelegde meerjarentraject voor een verhoging van de werkingsmiddelen en de administratieve omkadering in het basisonderwijs (Polder-Tivoli) versneld wordt uitgevoerd. Alle vergelijkingen zijn volgens de minister bijzonder relatief. Als men alle middelen met uitzondering van de infrastructuur in aanmerking neemt, komt men tot de volgende tabel.

⁵ De leerling-leerkrachtratio geeft aan per hoeveel leerlingen één onderwijzend personeelslid bezoldigd wordt. Hij geeft dus geen beeld van de gemiddelde klasgrootte.

Tabel 5 : Verhouding tussen de netten op 30 juni 2003 in het basisonderwijs met als uitgangspunt scholengemeenschappen van 900 leerlingen én het samenbrengen van de lonen en werkingsmiddelen⁶

Relatieve verhouding	Lonen	Werkingsmidd.	Totaal
Gemeenschapsonderwijs	100	100	100
Gesubsidieerd Officieel Onderwijs	100	66	92
Gesubsidieerd Vrij Onderwijs	977	65	90

3.2.3. Scholengemeenschappen basisonderwijs

Uit gesprekken die de minister bij het begin van deze legislatuur met het onderwijsveld voerde, bleek dat heel wat – vooral kleinere – scholen met beleids- en beheersproblemen worstelden. Algemeen werd aanvaard dat scholen die samenwerken beter het hoofd kunnen bieden aan deze problematiek. Ongetwijfeld leidt de bundeling van menselijke expertise, materiaal en infrastructuur tot meer onderwijskwaliteit en een efficiënter gebruik van de middelen.

De minister heeft de beslissing genomen een bestuurlijke schaalvergroting te bewerkstelligen door de scholen aan te moedigen op vrijwillige basis samen te werken in scholengemeenschappen. Via deze scholengemeenschappen bezitten ook kleinere scholen de nodige draagkracht om hun opdracht als zorgbrede en eigentijdse school te vervullen.

Op 1 september 2003 zijn de scholengemeenschappen in het basisonderwijs van start gegaan. Elke scholengemeenschap krijgt als stimulus een puntenenveloppe. Per 900 gewogen leerlingen worden er 21 punten toegekend, per bijkomende schijf van 450 leerlingen komen er hier nogmaals 11 bij. Een scholengemeenschap bestaande uit 2.306 gewogen leerlingen krijgt op die manier 54 punten. Deze 54 punten kunnen dan binnen de scholengemeenschap vrij worden aangewend voor administratieve ondersteuning, ICT-coördinatie of zorgcoördinatie. Afhankelijk van de opleiding van het personeelslid dat deze opdracht krijgt toegewezen, vertegenwoordigen deze 54 punten tussen de 16 en de 31 uren.

Het vormen van een scholengemeenschap biedt op deze manier de mogelijkheid tot het creëren van

⁶ Situatie berekend toen administratieve omkadering en werkingsmiddelen nog één geheel vormden.

een administratieve kern voor de administratieve ondersteuning van alle scholen uit de scholengemeenschap, waardoor directies zich meer kunnen richten op hun pedagogische kerntaken.

3.2.4. Administratieve omkadering in het basisonderwijs

Tot voor het decreet basisonderwijs bestond de administratieve omkadering van een basisschool onder de vorm van : gesubsidieerde contractuelen, GESCO's, administratieve medewerkers ten laste van de werkingsmiddelen, wedertewerkgestelde personeelsleden van een ander onderwijsniveau en statutaire personeelsleden ; dit laatste enkel in het Gemeenschapsonderwijs.

In een eerste fase voerde de minister een regularisatie door van het nepstatuut GESCO's naar contractuelen van het Departement Onderwijs. Deze maatregel ging in op 1 januari 2001. De tweede fase, die werd afgerond op 31 augustus 2003, is het uitvoeren van de beleidsoptie dat elke basisschool recht heeft op een administratieve omkadering en een volwaardig statutair kader. Dit heeft geleid tot het concentreren van de nodige middelen die in het verleden in de werkingsmiddelen zaten.

Vele personeelsleden die vroeger een nepstatuut hadden, hebben ondertussen een tijdelijke aanstelling van doorlopende duur, TADD. Hierdoor hebben zij vanaf 1 januari 2004 uitzicht op een vaste benoeming. In zijn totaliteit gaat het om 2240 administratieve medewerkers, i.e. personeelsleden met diploma secundair onderwijs, die op die manier een volwaardig statuut kunnen verwerven.

Met deze operatie wordt voor het eerst erkend dat een basisschool recht heeft op een administratieve kern. Het is de bedoeling om deze administratieve kernen in relatie te zien met de oprichting van scholengemeenschappen op het niveau basisonderwijs. In dit verband benadrukt de minister dat deze operatie haaks staat op het regeerakkoord 1995-1999. Hierin werd, wat het basisonderwijs betreft, geopteerd voor een enveloppe waarin werking en administratieve omkadering één geheel vormen.

Een gesubsidieerde basisschool van het gewoon basisonderwijs met 300 leerlingen waarvan 100 kleuters, krijgt bijvoorbeeld vanaf 1 september 2003 voor haar administratieve ondersteuning 55 punten. Dit kan afhankelijk van de keuze van de school van de kwalificatie van het personeelslid dat deze taak uitvoert 16 tot 31 uren administratieve ondersteuning opleveren.

3.3. Secundair onderwijs

3.3.1. Intrekken van de door de vorige regering geplande besparingen

De eerste twee begrotingsjaren van deze legislatuur werden voor het secundair onderwijs gekenmerkt door het wegwerken van een aantal maatregelen uit het decreet betreffende de hervorming van het secundair onderwijs.

Een eerste maatregel op dit vlak was het schrappen van de besparing van 2,5 percent op het lesurenpakket. Hierdoor werd de werklast van het personeel niet supplementair verhoogd : meerkost : 33,6 miljoen euro.

De tweede maatregel behelst het stopzetten van de bezuinigingen op het vlak van het ondersteunend personeel waardoor de puntenenveloppe voor deze categorie personeel wordt vergroot en ook hier geen extra werkdruk werd opgelegd : meerkost : 9,0 miljoen euro.

3.3.2. Bijkomende uren per scholengemeenschap

1. Comfort van de scholengemeenschappen

Naast de hersteloperaties werden voor het secundair onderwijs maatregelen genomen om meer comfort te bieden aan de scholengemeenschappen. Dit is een mechanisme dat gespreid is over meerdere jaren en aanvangt op 1 september 2002.

Globaal worden in het schooljaar 2002-2003 7.000, in het schooljaar 2003-2004 14.000 en vanaf het schooljaar 2004-2005 20.000 extra uren-leraar onder scholengemeenschappen verdeeld. Op twee jaar tijd betekent dit meer dan 600 voltijdse betrekkingen die moeten aangewend worden om bijkomend de werkdruk te verminderen : splitsing van klassen, aanvangsbegeleiding jonge leerkrachten, verhoging van de zorg door leerlingenbegeleiding. Dit betekent dat in diezelfde periode iedere scholengemeenschap over gemiddeld 5 voltijdse werkkrachten extra beschikt.

2. Bijkomende betrekkingen

Als bijkomende stimulans voor de ontwikkeling van een middenkader worden aan grotere scholengemeenschappen bijkomende betrekkingen toegekend. Het gaat om 25 voltijdse betrekkingen : meerkost beide onderdelen bedraagt 37,9 miljoen euro.

3.4. Hoger onderwijs

3.4.1 Bijkomende financiering voor de academisering van de tweecyclopleidingen aan de hogescholen

De minister verklaart dat de diploma's van academisch niveau uitgereikt na twee cycli aan een hogeschool in de toekomst Masters worden. Masters zijn volgens het structuurdecreet per definitie steeds academisch gericht. Ze kunnen wel een professionele component hebben. Een Master moet onderbouwd zijn met het wetenschappelijk onderzoek in brede zin. Dit betekent dat de huidige tweecyclopleidingen aan de hogescholen in de toekomst moeten academiseren.

In het kader van deze academisering van de hogeschoolopleidingen van twee cycli ontvangen de hogescholen extra middelen vanaf 2002. Deze middelen worden rechtstreeks ter beschikking gesteld aan de hogescholen en daarmee moeten twee doelstellingen gerealiseerd worden. Het gaat om :

- de inschakeling van het onderwijzend personeel van de hogescholen in het wetenschappelijk onderzoek ;
- versterking van het onderzoek en de dienstverlening van de hogescholen in het kader van de associaties ;
- het structuurdecreet voorziet dat de instellingen een overeenkomst moeten afsluiten met de Vlaamse regering om voor financiering in aanmerking te komen. Via het programmadecreet 2004 wordt de uitbetaling voor 2002, 750.000 euro, en 2003, 5 miljoen euro, niet gekoppeld aan dit soort overeenkomst. Men kan na de stemming van het programmadecreet vrij vlot uitbetalen.

Voor 2004 is het decretale engagement nagekomen en 8,2 miljoen euro ingeschreven. Meerkost : 8,2 miljoen euro extra in 2004 en 12,9 miljoen euro extra op kruissnelheid in 2006.

3.4.2. Aanvullende middelen omvorming naar een bachelor- en mastersysteem

Voor de realisatie van de inhoudelijke omvorming van de eencyclusopleidingen naar bachelors en van de tweecyclopleidingen naar masters wordt in 2004 een globaal bedrag ter beschikking gesteld van 3,8 miljoen euro. Meerkost : 3,8 miljoen euro extra in 2004 en 7,4 miljoen euro extra op kruissnelheid in 2006.

3.4.3. Projectmatig wetenschappelijk onderzoek

In de begroting 2003 is voor het projectmatig wetenschappelijk onderzoek een bedrag van 3 miljoen euro ingeschreven. In 2004 wordt dit bedrag verhoogd tot 7 miljoen euro. Meerkost : 7 miljoen euro.

3.4.4. Nederlands-Vlaamse accreditatieorganisatie

Het invoeren van de bachelor-masterstructuur in het hoger onderwijs is gekoppeld aan het invoeren van een systeem van accreditatie. Op het vlak van de "Europese" accreditatie verricht Vlaanderen pionierswerk. Samen met Nederland is er reeds een gemeenschappelijk Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie, NVAO, in het leven geroepen. Dit is een onafhankelijke organisatie die aangeeft dat een bepaalde opleiding voldoet aan een opgelegde minimumstandaard. Door deze accreditatie internationaal te organiseren verhoogt dit de onafhankelijkheid, de transparantie en de geloofwaardigheid van de beoogde opleidingen. Deze procedure plaatst Nederland en Vlaanderen in een sterke positie om in de toekomst in te spelen op de internationale ontwikkelingen inzake kwaliteitszorg in het hoger onderwijs.

Om de gemeenschappelijke Nederlands-Vlaamse accreditatie mogelijk te maken, heeft de minister op 3 september 2003 met haar Nederlandse collega's, de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een verdrag ondertekend in Den Haag. Met het oog op de bekrachtiging in het Vlaams Parlement is het voorontwerp van decreet betreffende goedkeuring van het verdrag voor definitieve goedkeuring aan de Vlaamse regering voorgelegd.

Om het financiële luik van de verdragsovereenkomst na te komen, waarbij werd gesteld dat Vlaanderen instaat voor de dekking van 40 percent van de werkingskosten, wordt in 2004 een bedrag van 2,3 miljoen euro vrijgemaakt.

3.4.5. Dichten van kloof tussen de financiering van de sociale voorzieningen ten behoeve van universiteitsstudenten en hogeschoolstudenten

Conform het regeerakkoord vatte de minister het plan op om tot een gelijkschakeling van de sociale voorzieningen voor universiteitsstudenten en hogeschoolstudenten te komen. Jaar na jaar wordt een gedeelte van het traject afgelegd. Wegens het hui-

dig macro-economisch klimaat is voor 2004 geen supplementaire verhoging per hogeschoolstudent toegekend. In 2004 bedraagt het basisbedrag per hogeschoolstudent 164,77 euro. Voor de universiteitsstudent bedraagt dit gemiddeld 260 euro per student.

3.4.6. Verhoging van de enveloppe hogescholen

Tijdens de huidige legislatuur besteedde de minister bij de hogescholen aandacht aan het facet werkdrukverlaging. De jaarlijkse enveloppe van de hogescholen werd met 5 miljoen euro verhoogd vanaf het begrotingsjaar 2001. Ook middelen in het kader van de verhoging van het vakantiegeld werden toegevoegd aan de enveloppe hogescholen.

Tenslotte vermeldt de minister dat ook het onderwijspersoneel van de hogescholen de loonsverhoging van 3 percent heeft gekregen. De enveloppe werd met het corresponderend bedrag, nodig om deze maatregel door te voeren, verhoogd.

3.4.7. Middelen voor de uitstapregeling, TBS, hogescholen

Om aan de hogescholen de nodige financiële zuurstof te geven heeft de overheid beslist om vanaf de begroting 2000 de kosten, die voortvloeien uit de diverse TBS 55+-stelsels en die historisch niet vervat zitten in de enveloppe hogescholen, op te vangen. Het nodige budget werd aan de hand van simulaties bepaald tot en met 2006. In 2002 werd echter vastgesteld dat het instappercentage eind 2001 aanzienlijk hoger lag dan oorspronkelijk was geraamd. Bij de tweede budgetcontrole 2003 werd het initieel vastgelegd bedrag met 11,3 miljoen euro verhoogd. Voor het begrotingsjaar 2004 stelt zich een vergelijkbaar probleem. In het kader van de budgetcontrole 2004 zal de minister een extra financiële inspanning doen om de volledige kost van de uitstapregeling te dekken.

Als het beleid van de vorige regering inzake TBS zou zijn verder gezet, dan zou de TBS binnen de enveloppe moeten worden betaald. De meerkost in 2003, na de begrotingscontrole, van 31,3 miljoen euro gedragen binnen de enveloppe zou tot een afvloeiing van 658,89 personeelsleden hebben geleid. Doordat deze regering deze middelen loskoppelde van de enveloppe en in de nodige bijkomende middelen voorzag, werd een dergelijke drastische ingreep in het personeelsbestand van de Vlaamse hogescholen voorkomen.

3.4.8. Uitvoering van het decreet op de financiering van de universiteiten

In het regeerakkoord wordt de versterking van de basisfinanciering van de universiteiten als een prioriteit naar voor geschoven. De globale enveloppe werd verhoogd. Tegelijkertijd worden ook een aantal correcties in de financieringsregeling aangebracht en een kader gecreëerd voor de optimalisatie van het onderwijsaanbod. Het totale bedrag van de verhoging voor de periode 2000-2004, nl. wat er bij de basisfinanciering komt, bedraagt 27,8 miljoen euro.

3.5. *Volwassenenonderwijs*

3.5.1. Centra voor volwassenenonderwijs

De voorbije jaren hebben aangetoond dat de Centra voor Volwassenenonderwijs, CVO's, een van de sterkst groeiende sectoren in het onderwijs vormt. Het brengt een aantal problemen met zich mee, maar ondertussen komt Vlaanderen dichterbij de internationale streefcijfers.

1. Evolutie van het aantal lesuren cursist⁸

Tabel 6 : Evolutie van het aantal lesuren cursist (1998-2003)

1998-1999	32.653.973
1999-2000	- ⁹
2000-2001	37.486.498
2001-2002	40.042.292
2002-2003	42.470.536

2. Evolutie organieke voltijdse

De evolutie zoals vermeld onder het eerste punt (1. Evolutie van het aantal lesuren cursist) vindt zijn weerslag in het aantal voltijdse leerkrachten.

Tabel 7 : Evolutie organieke voltijdse leerkrachten

1998-1999	2894,7
1999-2000	2891,0
2000-2001	3392,6
2001-2002	3638,6

⁸ Lesurencursist : de vermenigvuldiging van het aantal lesuren van een module of van een leerjaar met het aantal financierbare of subsidiëerbare cursisten

⁹ Omschakeling naar nieuwe tellingswijze in het kader van het decreet volwassenenonderwijs. Hierdoor was er sprake van een overlappende telling.

2002-2003	3898,3
2003-2004	3922,4

De operatie die voortvloeit uit het decreet volwassenenonderwijs, nl. grotere en meer autonome entiteiten, impliceert een grote uitdaging voor de administratieve omkadering. Op langere termijn zal er op dit vlak moeten gesleuteld worden.

Tijdens deze legislatuur, nl. in 2000-2001, is er een belangrijke inspanning gedaan om deze omkadering met een 180-tal te verhogen.

3. Kwalitatieve maatregelen inzake personeelsbeleid :

- loonsverhogingen uit CAO VI ;
- verloning van een bijbetrekking (cumul) aangepast :
 - identieke noemers als in hoofdamt. Zo kan bvb. een licentiaat scheikunde, voor het eerst aangesteld in het onderwijs en belast met 7 uren technische vakken in OSP, ingevolge deze maatregel 158,65 euro bruto maandelijks meer verdienen ;
 - verwerving van anciënniteit in bijbetrekking vanaf 1 september 2001. Deze maatregel gold in principe voor twee schooljaren. In het kader van de opmaak van de begroting 2003 en 2004 is besloten om dit structureel te maken ;
- voor bepaalde groepen worden de bekwaamheidsbewijzen geflexibiliseerd waarbij het personeelslid de tijd krijgt om een bewijs pedagogische bekwaamheid te behalen ; zonder pecuniar 'gestraft' te worden.

4. Problematiek gedeerde inschrijvingsgelden

De inschrijvingsgelden in het volwassenenonderwijs bedragen minimum 0,37 euro en maximum 0,74 euro per lesuur. Dit eenheidsbedrag wordt vermenigvuldigd met het aantal uren voor elke module. Gemiddeld bedraagt het inschrijvingsgeld 72 euro. Dit is een vermenigvuldiging van het basisbedrag, nl. 0,45 euro per lesuur, met het aantal lesuren.

Scholen voor volwassenenonderwijs ontvangen geen werkingsmiddelen. De inschrijvingsgelden vormen de werkingsmiddelen van een school.

Beleidsmatig is er steeds voor geopteerd om bepaalde doelgroepen vrij te stellen van inschrijvingsgeld. Men spreekt hierdoor van gedeerde inschrijvingsgelden. Deze groep vrijgestelden van inschrijvingsgeld kan ruwweg opgesplitst worden in cursisten NT2, cursisten tweedekansonderwijs - voor het behalen van een diploma secundair onderwijs – en cursisten met bepaalde sociaal-economische kenmerken.

Deze laatste groep bestaat dominant uit twee subgroepen : werklozen (64 percent) en cursisten die via het volwassenenonderwijs voldoen aan de leerplicht (23 percent). De andere subgroepen vertegenwoordigen meestal kleine aantallen zoals cursisten via OCMW, personen met een handicap, gedetineerden, vluchtelingen, ...

De gedeerde inschrijvingsgelden van de referentieperiode 1 februari 2002 tot 31 januari 2003 vormen 8,86 percent van de totale inschrijvingsgelden. De situatie kan van school tot school natuurlijk sterk variëren naargelang het aanbod. Er zijn scholen die omwille van hun onderwijsaanbod een sterke concentratie van vrijgestelde cursisten hebben.

De overheid betaalt de gedeerde inschrijvingsgelden aan de betrokken schoolbesturen terug. De voorbije jaren is er een sterk stijgende trend in de terugbetaling van gedeerde inschrijvingsgelden.

Tabel 8 : Terugbetaalde gedeerde inschrijvingsgelden (1999-2003)

1999	€ 1.091.000
2000	€ 2.253.000
2001	€ 3.134.000
2002	€ 3.492.000
2003	€ 3.705.000

De situatie van de gedeerde inschrijvingsgelden ziet er momenteel als volgt uit. De referentieperiode om de berekeningen te maken loopt van bijvoorbeeld 1 februari 2002 tot 31 januari 2003. In de praktijk weet men echter pas de definitieve cursistencijfers voor alle scholen rond 30 juni 2003. Hierdoor werkt men altijd voor een gedeelte post factum.

De periode van 1 februari 2000 tot 31 januari 2001 is volledig betaald. De laatste storting is pas gebeurd in februari 2003. De periode van 1 februari 2001 tot 31 januari 2002 en de periode van 1 februari 2002 tot 31 januari 2003 moet nog betaald worden. Grote spelbreker zijn de administratieve verwerking en de opmerkingen die het Rekenhof

heeft gemaakt. Tussen december 2003 en februari 2004 zal alles uitbetaald zijn. Bij het programmadecreet 2004 zal op het mechanisme decretaal worden ingegrepen waardoor in het voorjaar 2004 een gedeelte kan gestort worden voor de periode 1 februari 2003 tot en met 31 januari 2004.

5. Maatregelen ten voordele van NT2

In het kader van de striktere aansturing van het inburgeringsbeleid werd in het Onderwijsdecreet XIV als maatregel ingeschreven dat de middelen gegenereerd voor NT2 enkel voor dit doeleinde mogen worden aangewend. De praktijk had aangetoond dat ongeveer eenderde van deze middelen voor andere doeleinden werden gebruikt. Voor het lopende schooljaar 2003-2004 kwamen hierdoor 152.000 uren op jaarbasis vrij om in te zetten voor NT2. Dit leidt tot de inzet van 190 voltijdse personeelsleden voor NT2.

6. Basiseducatie

In 2002 werd voor de sector basiseducatie een kredietstijging van ongeveer 10 percent toegekend. Dit budget wordt enerzijds aangewend om een aantal maatregelen te nemen die de werking van de centra verbeteren, anderzijds werd het VOCB voorzien van extra middelen om hun decretaal vastgelegde opdracht beter uit te voeren.

De middelen werden als volgt aangewend :

- Sinds enige tijd wordt een groeiende discrepantie ondervonden tussen de erkenningvolumes van de centra en de reële prestaties. Om hieraan enigszins tegemoet te komen werd in 2002 het erkenningvolume van alle centra opgetrokken. In totaal werd aan de centra een bijkomende erkenning van 66.493 deelnemersuren toegekend. Dit is een stijging van 8 percent ;
- Toelage als tegemoetkoming aan de stijgende anciënniteit in de centra. Het decreet legt de gemiddelde anciënniteit vast op 11 jaar. In steeds meer centra werd dit gemiddelde overschreden met een zware financiële druk en dreigende afvloeiingen voor gevolg. Sinds 2002 kunnen de centra rekenen op een toelage die de reële personeelskost moet dekken ;
- Het VOCB ontving 111.552 euro om hun ondersteuningsopdracht beter te kunnen opnemen in het kader van de invoering van de modulaire

structuur en het ontwikkelen en in gebruik stellen van een nieuw registratiesysteem.

De middelen van de centra voor basiseducatie vloeien gedeeltelijk voort uit het decreet basiseducatie, ongeveer 50 percent, en bestaan voor het overige uit zogenaamde additionele middelen. Deze zijn afkomstig deels uit het departement onderwijs, zoals bvb. bijkomende projecten rond NT2, en deels uit VDAB, Stedenfonds, provincies, ...

4. Overige aandachtspunten

4.1. Centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's)

Vanaf 1 januari 2000 is het nieuwe CLB-decreet in werking getreden. De belangrijkste vernieuwingen van dit decreet behelzen de beleidsplannen/contracten, de schaalvergroting en de omkaderingswijzigingen. Belangrijk is dat MST (vrije sector) en PMS (vrije sector-onderwijs) op een vlotte manier werden geïntegreerd. Ongeveer alle facetten moesten geregeld worden, zoals o.m. de bekwaamheidsbewijzen, weddeschalen, sociale anciënniteit en de plaatsing van het personeel in de geïntegreerde entiteiten.

De omkadering werd met ingang van 1 september 2003 verhoogd met 5,3 percent, i.e. 147 omkaderingsgewichten. De kostprijs hiervan bedraagt 4,5 miljoen euro. De positie van de directeur is het speerpunt inzake het personeelsbeleid. Het vormt het enige ambt met een volwaardig mandaat waarvoor ook een mandaatvergoeding wordt toegekend.

De nodige voorbereidingen worden getroffen voor de evaluatie van het decreet. In deze context wenst de minister het belang te onderstrepen van de onafhankelijke informatiedienst. De doelstellingen hiervan op lange termijn zijn : (1) een neutrale onafhankelijke informatieverstrekking en doorverwijzing waarbij (2) per school nog een netgebonden begeleiding vanuit het CLB gebeurt.

Voorts is er nog het Netoverschrijdend ICT-project voor CLB's (NICO), het informaticaproject van de CLB's. Dit project heeft tot doel in samenwerking met het Departement Onderwijs op een geüniformiseerde wijze voor alle CLB's gegevens met betrekking tot leerlingen te verwerken en dus rapportering te maken. De kostprijs hiervan bedraagt in de opstartfase 2,5 miljoen euro. Nadien zal dit jaarlijks 0,25 tot 0,3 miljoen euro en vijf voltijdse detacheringen vergen.

4.2. Vrije internaten

De vrije internaten stonden als belangrijk aandachtspunt vermeld in het regeerakkoord. De subsidiëring gebeurt op dit ogenblik door de toekenning van een betrekking voor beheerder, een enveloppe en een contingent DAC'ers.

Deze regering heeft bij de begrotingscontrole 2002 de enveloppe met 3 miljoen euro opgetrokken. In zijn totaliteit en in vergelijking met het Gemeenschapsonderwijs bedraagt de verhouding nu reeds 100/76.

4.3. Infrastructuur

In het regeerakkoord en de beleidsnota onderwijs 1999-2004 staan verschillende verwijzingen die de noodzakelijkheid benadrukken om meer te investeren in onderwijsinfrastructuur. Na een periode van jarenlange onderinvestering in scholeninfrastructuur is er tijdens de huidige legislatuur een duidelijke financiële inhaaloperatie ingezet.

In de begroting 1999 werd een éénmalige, bijkomende middeleninjectie van 2,1 miljard frank ingeschreven voor infrastructuur. Dit betekende een verhoging van 36 percent t.o.v. het globale infrastructuurbudget voor onderwijs van 1998.

Vanaf het begrotingsjaar 2000 werd deze maatregel omgezet in een jaarlijkse, structurele verhoging met 2,1 miljard frank waarbij + 800 miljoen voor basisonderwijs, + 600 miljoen voor secundair onderwijs, + 475 miljoen voor de hogescholen en + 225 miljoen voor de universiteiten, zodanig dat – abstractie makend van een jaarlijkse indexatie van de infrastructuurmiddelen conform de evolutie van de bouwindex – het globale budget voor scholeninfrastructuur over de legislatuurperiode 2000-2004 zou stijgen met meer dan 10 miljard frank of 250 miljoen euro in vergelijking met 1998.

Bij de politieke begrotingsbesprekingen van initieel 2004 werd het verantwoord geacht om vanuit macro-budgettair oogpunt in dit investeringsritme een eenmalige verhoging in te bouwen in 2004.

Volledigheidshalve voegt de minister hieraan toe dat in 2002 nog eens 19,8 miljoen euro extra budget toegekend werd voor scholeninfrastructuur vanuit het FFEU, het Vlaams financieringsfonds voor schuldafbouw en éénmalige investeringsuitgaven dat einde 2000 werd opgericht om eventuele eindejaaroverschotten op de begroting van de Vlaamse gemeenschap jaarlijks een 'herbestemming' te geven. Het gaat om 7,4 miljoen euro voor

het leerplichtonderwijs, 4,9 miljoen euro voor de hogescholen en 7,5 miljoen euro voor projecten in de universitaire sector.

Daarnaast kan het Vlaams onderwijs in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest over de periode 2002-2004 rekenen op een bijkomend budget van 17,4 miljoen euro, komende van het Urgentiefonds voor schoolinfrastructuur in Brussel, dat door minister Guy Vanhengel werd opgericht. Deze extra middelen zorgen voor een bijkomende, versnelde financiering én realisatie van infrastructuurprojecten van Nederlandstalige onderwijsinstellingen in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest : 4,7 miljoen euro voor het gemeenschapsonderwijs en 12,7 miljoen euro voor het gesubsidieerd onderwijs.

5. Het verhogen van de attractiviteit van het lerarenberoep

5.1. De loonsverhogingen

5.1.1. Leerplicht- en hogeschoolonderwijs

Lineaire loonsverhoging : alle onderwijspersoneel¹⁰ heeft een lineaire loonsverhoging gekregen. Die loonsverhoging werd in twee fasen uitgevoerd. Op 1 december 2001 werden de weddenscalen met 1 percent verhoogd. Op 1 juni 2003 bestond de verhoging uit tweemaal hetzelfde nominale bedrag. Het gaat hier om een totale meerkost van 171,8 miljoen euro.

Selectieve loonsverhogingen : naast de algemene loonsverhoging krijgen een aantal personeelscategorieën op een of andere manier een bijkomende loonsverhoging. Een aantal maatregelen uit de lijst :

- de jaarwedden van de directeurs basisonderwijs werden verhoogd, afhankelijk onder andere van het aantal leerlingen in hun school. Meerkost : 2,1 miljoen euro extra. Naast de weddeschalen van de directeurs worden nog een aantal weddeschalen gefaseerd verhoogd omwille van het behoud van de loonspanning, bv. voormalige selectie- en bevorderingsambten in het kleuter- en lager onderwijs, opvoedend hulppersoneel, beheerder,... ;
- de weddeschalen van de kleuterleider/onderwijzer werden gefaseerd gelijkgeschakeld met deze van regent over de periode 1999-2005 ;

¹⁰ Alle onderwijspersoneel behalve dat van de universiteiten. Het personeel van de universiteiten valt onder de CAO's van de ambtenaren.

- voor het volwassenenonderwijs gebeurt er een betere betaling van de wedden in bijbetrekking en van overwerk. Meerkost : 4,1 miljoen euro extra ;
- aan de leden van het onderwijzend en bestuurspersoneel die een betrekking uitoefenen in het lager onderwijs in Brussel-Hoofdstad wordt een bijwedge toegekend indien zij beschikken over een grondige kennis van het Frans. Meerkost : 0,4 miljoen euro extra.

Daarnaast zijn er een reeks andere maatregelen zoals de verbetering van de bezoldiging van het tijdelijk personeel door de indexbeperking ongedaan te maken, terugbetaling van de kosten openbaar vervoer en fietsvergoeding voor het onderwijspersoneel, invoeren van mandaatsvergoedingen voor de algemeen en coördinerend directeur, ...

Over alle onderwijsniveaus heen werden de onderwijsgesco's omgezet naar contractuelen van onbepaalde duur vanaf 1 januari 2002. Op 1 september 2003 werden deze personeelsleden ondergebracht in de decreten rechtspositie. Meerkost : 4,1 miljoen euro.

5.1.2. Universiteiten

De lonen aan de universiteiten volgen de principes van de zogenaamde ambtenaren-CAO. Meer concreet gaat het om de toepassing van het sectoraal akkoord 2001-2002 voor de diensten van de Vlaamse regering. Zoals onder het punt hoger onderwijs reeds aangestipt, ontvangen de Vlaamse universiteiten hiervoor extra werkingsmiddelen als compensatie voor enerzijds de verhoogde eindejaars-toelagen en anderzijds de verhoging van het vakantiegeld.

De verhoging van de eindejaarstoelage had reeds gevolg voor het begrotingsjaar 2001. De toelage werd opgetrokken tussen 50 percent en 65 percent van het bruto maandsalaris naargelang de rang. De verhoging is proportioneel hoger voor de lagere graden.

Het vakantiegeld wordt tussen 2002 en 2004 naargelang de rang in 1 tot 3 bewegingen opgetrokken tot 92 percent van het bruto maandsalaris. De verhoging wordt sneller ingevoerd voor de lagere graden.

Gecumuleerd komen deze maatregelen neer op een meerkost van 18,63 miljoen euro.

Tabel 9 : CAO voor de universiteiten verhogingen per jaar (niet cumulatief) (2001-2004)

2001	+ 5.441.000 euro
2002	+ 5.789.000 euro
2003	+ 3.386.000 euro
2004	+ 4.011.000 euro

5.2. De vervangingspool

Om enerzijds de scholen in staat te stellen sneller te beschikken over een vervanger en anderzijds aan startende leerkrachten het vooruitzicht te bieden op een stabiele job, richtte de minister vanaf het schooljaar 2000-2001 de vervangingspool op. Scholen van het gewoon en buitengewoon basis- en secundair onderwijs kunnen hierop beroep doen.

Oorspronkelijk betrof het een maatregel voor 3 schooljaren ; inmiddels werd de maatregel met een jaar verlengd en loopt de vervangingspool tot het einde van het schooljaar 2003-2004. Voor de uitvoering ervan werkt het departement Onderwijs samen met de VDAB die belast is met de selectie en toewijzing van de poolleden.

De cijfers over de participatie van de scholen per net, niveau en per regio liggen tamelijk hoog. Na een grondige evaluatie en herziening van het decreet betreffende het lerarenambt zijn bijna alle secundaire scholen en ook steeds meer basisscholen toegetreten.

Zo bedraagt het percentage deelnemende basisscholen voor het schooljaar 2003-2004 :

Gemeenschapsonderwijs :	99 % (401 scholen)
Officieel onderwijs :	89 % (494 scholen)
Vrij onderwijs :	30 % (477 scholen)

Voor het secundair onderwijs bedraagt het percentage deelnemende scholen voor het schooljaar 2003-2004 :

Gemeenschapsonderwijs :	100 % (252 scholen)
Officieel onderwijs :	99 % (96 scholen)
Vrij onderwijs :	96 % (653 scholen)

De vervangingspool biedt voor het schooljaar 2003-2004 plaats aan 1417 voltijdse leerkrachten in het basisonderwijs ; voor het secundair onderwijs betekent dit ca. 2550 voltijdse leerkrachten.

5.3. De lerarenopleiding

In de basisopleidingen en initiële lerarenopleidingen aan de hogescholen is er de afgelopen jaren een grote toename aan hoofdinschrijvingen geweest. Procentueel gaat het om een stijging van 19,1 percent van het academiejaar 1999-2000 tot het academiejaar 2003-2004.

Ook in haar globaliteit kenden de lerarenopleidingen aan de hogescholen een enorm succes. Er is sprake van een stijging met 15,54 percent van het academiejaar 1999-2000 tot het academiejaar 2002-2003.

Tabel 10 : Aantal hoofdinschrijvingen in de lerarenopleidingen aan de hogescholen (1999-2004)

	Basisopleidingen en initiële lerarenopleidingen			Totaal	Initiële lerarenopleiding academisch niveau	voortgezette lerarenopleidingen	Algemeen Totaal opleidingen
	kleuter	LO	SO-1				
1999-2000	3452	5372	7271	16095	409	926	17430
2000-2001	3424	5988	7431	16843	426	1024	18293
2001-2002	3827	6643	7840	18310	455	991	19756
2002-2003	4018	6459	8079	18556	477	1106	20139
2003-2004 ¹¹	4.330	6663	8177	19.170	-	774	-

In de academische initiële lerarenopleiding aan de universiteiten is er sprake van een enorme toename aan hoofdinschrijvingen. Procentueel gaat het om een stijging van 59,81 percent van het academiejaar 1999-2000 tot het academiejaar 2002-2003.

Tabel 11 : Aantal hoofdinschrijvingen in de academische initiële lerarenopleiding aan de universiteiten (1999-2003)

	Hoofdinschrijvingen	%-verschil
1999 – 2000	1065	
2000 – 2001	1178	10,61
2001 – 2002	1477	25,38
2002 – 2003	1702	15,23

Het aantal cursisten in de GPB-opleidingen aan de centra voor volwassenonderwijs kende een spectaculaire toename. Procentueel gaat het om een stij-

¹¹ Voorlopige telling op 1/10/2003

ging van 145,81 percent van het academiejaar 1999-2000 tot het academiejaar 2002-2003.

Tabel 12 : Aantal cursisten in de GPB-opleidingen (getuigschrift pedagogische bekwaamheid) aan de CVO's (1999-2003)

	Hoofd- inschrijvingen	%-verschil
1999 – 2000	4.165	
2000 – 2001	6.482	55,63%
2001 – 2002	7.988	23,23%
2002 – 2003	10.238	28,17%

6. Besluit

Ten slotte stelt de minister dat de begrotingen van 1999 tot 2004 als volgt bekeken kunnen worden :

- de groei van de middelen op de onderwijsbegroting werd procentueel als volgt aangewend :

44% in het deelgebied basisonderwijs ;

17% in het deelgebied hoger onderwijs ;

11% in het deelgebied volwassenonderwijs ;

28% voor diverse initiatieven zoals infrastructuur, CLB's, studietoelagen e.d.

Voor elk deelgebied betekent dit ten opzichte van het budget voor 1999 het volgende :

- een stijging met 20% voor het deelgebied basisonderwijs ;
- een status quo voor het deelgebied secundair onderwijs, veroorzaakt door externe kostendrijvers zoals de daling van het leerlingenaantal ;
- een stijging met 14% voor het deelgebied hoger onderwijs ;
- een stijging met 37% voor deelgebied volwassenonderwijs.

II. ALGEMENE BESPREKING

1. Algemene opmerkingen en vragen bij de begroting

- *namens de CD&V-fractie*

De heer *Luc Martens* brengt de toespraak van de heer *Eric Van Rompuy*, fractievoorzitter van de

CD&V-fractie, bij de bespreking van de mededeling van de Vlaamse regering over het federaal akkoord betreffende bepaalde aspecten van de staatshervorming op 17 oktober 2000 in herinnering. Daarin stelde hij dat de overheveling van een aantal gemeenschaps- en gewestbelastingen naar de deelstaten de mogelijkheid bood om sturend op te treden in een aantal materies, zoals bijvoorbeeld in de mobiliteit, door de overheveling van de verkeersbelasting en in het woonbeleid, door de overheveling van de registratierechten. De Vlaamse regering stelde toen de afschaffing van het kijk- en luistergeld in het vooruitzicht. Als dat zou gebeuren zonder compensatie van de federale overheid, zei de heer Van Rompuy, dan rijst er evenwel een probleem. Als de 18 miljard frank opbrengst van het kijk- en luistergeld voor de Vlaamse Gemeenschap zou wegvallen, zou de extra dotatie voor de gemeenschappen integraal moeten worden besteed aan de financiering ervan, zodat onderwijs niet diende te hopen op bijkomend geld vóór 2005. Onderwijs dreigde de grote verliezer te worden van dit akkoord, op een ogenblik dat 25 miljard frank nodig was om de onderwijsuitgaven op het peil te brengen van de voornaamste buurlanden. Hij vroeg zich af of daarmee geen belangrijke hefboom van de financiering van de kennismaatschappij uit de hand werd gegeven.

De heer Martens stelt dat uit de voorliggende begroting blijkt dat de heer Van Rompuy gelijk had. Om dit te staven vermeldt de spreker een aantal voorbeelden. Door besparingen in de investeringen zullen de middelen voor volgend jaar kleiner zijn dan in 1999. De hogescholen hebben financiële klachten. De kosteloosheid van het onderwijs bleef onuitgevoerd. De gelijke financiering van elk kind wordt naar een volgende regering doorgeschoven. Het leerlingenvervoer is een oud zeer. In 1993 stelde zijn fractie reeds voor dit vervoer over te hevelen naar De Lijn. Na veel vertraging maakt men hier nu werk van.

Uit de toelichting verneemt de heer Martens dat de onderwijsbegroting voor 2004 zou stijgen met 275,6 miljoen euro. Hij vraagt een vergelijkende tabel met de andere OESO-landen, waarbij men het budget opsplijst per onderwijsniveau.

De heer Martens besluit dat een aantal manifeste problemen blijven bestaan, alhoewel ze reeds gekend waren bij het begin van de legislatuur. De regering had de moed om ze te willen aanpakken en oplossen, maar de resultaten ontgoochelen.

- *namens N-VA*

De heer *Chris Vandenbroeke* deelt de visie van de heer *Guy Tegenbos*, redacteur bij *De Standaard*, dat er weliswaar een beleid is inzake onderwijs, maar niet veel visie. Dit zijn stukken van een puzzel, maar wat is de grote visie daarachter ?

De spreker beaamt dat er vooruitgang is geboekt in de niet onbelangrijke sector van het volwassenonderwijs. Er is tijdens de legislatuur financieel bijgestuurd in het basisonderwijs. Maar de toename van de middelen voor de hogescholen en de universiteiten blijft ondermaats. Dit hangt natuurlijk samen met het wetenschappelijk onderzoek. Hoewel de kennismaatschappij moet worden voorbereid, krijgt het hoger onderwijs er nauwelijks geld bij.

Hij verwijst vervolgens naar de grafiek uit de toelichting van de minister over de groei van de middelen voor 2004. Men zet zich eerst af tegen het groeipad in de vorige zittingsperiode. Het is inderdaad zo dat de groei de voorbije 4 jaar hoger lag. Maar in 2004 wordt die groei duidelijk weer getemperd : men komt uit op precies hetzelfde niveau als in 1999, bij het afsluiten van de vorige zittingsperiode. Het gaat hierbij over een groeipad, met correcties voor de inflatie, van 2,4 percent.

- *namens de Vlaams Blok-fractie*

De heer *Julien Librecht* heeft begrip voor bepaalde gegevens in deze begroting. In een periode van lage economische groei geeft men invulling aan de in het verleden aangegane maatschappelijke engagementen. Die hebben niet alleen betrekking op onderwijs. Er worden ernstige inspanningen geleverd om de schuld verder af te bouwen en de schuldpositie van Vlaanderen te verbeteren. Er moeten weloverwogen keuzes worden gemaakt. Het honoreren van gemaakte afspraken via besparingen moet op maatschappelijk minder prioritaire uitgaven worden verworven. Deze twee laatste zaken vormen de kern van de voorliggende begroting. Hij stelt echter vast dat dit proces niet zo vlot verloopt : beloften ondervinden in het onderwijsveld weinig begrip en er is veel protest en geklaag te horen. Op welke procedure van besluitvorming steunen deze keuzes en besparingen ? Door welk breed maatschappelijk vlak worden ze gedragen ?

Aansluitend verwijst de heer *Librecht* naar de protestbrief van de *SERV* in verband met de begroting. Hij is van mening dat de geëigende procedures van besluitvorming niet werden gevolgd en dat

men volledig in strijd met de letter en de geest van het project 'beter bestuur' handelde.

- *namens Spirit*

De heer *Dirk De Cock* is van mening dat de minister de afgelopen legislatuur heel wat inspanningen heeft geleverd maar dat het onderwijs nog niet vrij is van noden en behoeften. Aangezien het onderwijs zeer belangrijk is voor de toekomstige welvaart en voor het toekomstig welzijn, is de maatschappelijke betrokkenheid bij het onderwijs uitermate groot. De hoge kwaliteit van het onderwijs is immers geen verworvenheid en verdient blijvende aandacht.

- *namens de sp.a-fractie*

De heer *André Van Nieuwkerke* pleit voor een realistische benadering van de zaken die men nog voor de verkiezingen van 2004 wil regelen. Vermits de tijd beperkt is, kan men niet veel decreten meer bespreken. In die situatie moet kwaliteit primeren op kwantiteit en moet men het werk dat in sommige decreten is geïnvesteerd, valoriseren.

In die zin moet men nog een paar belangrijke discussies voeren, waaronder het maatschappelijk debat over kwaliteitszorg, inclusief inspectie, begeleiding, enzovoort. Daarnaast is er de discussie over de definitie van kosteloosheid en zijn er de twee werkgroepen over de financiering en het personeel die voortvloeien uit de rondetafelconferentie. Op die punten moeten nog belangrijke lijnen worden uitgezet voor het verder onderwijsbeleid.

- *namens de Groen!-fractie*

De heer *Frans Ramon* laat zich positief uit over de stijging van de middelen voor 2004. Hij hoopt dat Vlaanderen daarmee opnieuw aan 5,6 percent van het bruto regionaal product geraakt. Het is positief dat er zoveel middelen naar onderwijs gaan, maar dit levert tegelijkertijd ook frustraties op, omdat er nog zoveel noden blijven. Er worden meer middelen gevraagd voor de hogescholen, voor wetenschappelijk onderzoek, voor de schoolgebouwen, voor zorgverbreding enzovoort. Alhoewel de argumentatie daarvoor volledig terecht is, moeten de beleidsmakers zeggen dat er niet voldoende middelen ter beschikking zijn om die extra inspanningen te leveren. Dit is een frustrerende bezigheid voor iedereen die kwalitatief onderwijs wil aanbieden.

De heer Ramon merkt op dat de beleidsbrief onderwijs op een rijtje zet welke stappen er de voorbije jaren werden gezet. Voor verschillende onderwerpen, zoals de financiering van het onderwijs, de kosteloosheid en het ICT-verhaal, worden aanzetten gegeven op korte, middellange en zelfs zeer lange termijn. Hij vraagt hieromtrent over welke thema's een werkgroep is opgericht, van welke thema's een evaluatie wordt gemaakt en inzake welke thema's men een instrumentarium aan het ontwikkelen is. Het is zijns inziens belangrijk om te weten wat men, zeker op korte termijn, nog kan verwachten. Hiermee doelt hij niet alleen op de decreten. Uiteindelijk zullen de mensen die later verantwoordelijkheid opnemen, zich hierop kunnen richten.

- *namens de VLD-fractie*

De heer *Gilbert Van Baelen* verklaart dat uit de bespreking van de begroting 2004 blijkt dat het voor iedereen duidelijk is dat de macro-economische en budgettaire situatie waarbinnen de Vlaamse regering vandaag haar beleid uitstippelt, niet dezelfde is als die waarbinnen ze begon. De bewering dat de budgettaire situatie voor de vorige regering fundamenteel slechter was dan voor de huidige is onder tusschen achterhaald door de cijfers. Dit is het gevolg van een internationale context waarin Vlaanderen zich bevindt en waaraan Vlaanderen alleen niet meteen iets kan doen.

De heer Van Baelen reageert op de heer Martens waarbij die de heer Van Rompuy citeerde, dat op het ogenblik van de afschaffing van het kijk- en luistergeld de macro-budgettaire situatie zo was dat er een aantal mogelijkheden waren. De CD&V-fractie vindt het volgens hem blijkbaar niet nodig de belastingdruk in Vlaanderen te verminderen, wanneer de mogelijkheid daartoe bestaat. Het is zijn inziens te gemakkelijk te verklaren dat men zo 18 miljard frank meer had kunnen besteden op andere terreinen, zoals onderwijs, door de burger dit te laten betalen. Een daling van de belastingdruk is ook niet onbelangrijk.

De heer Van Baelen merkt op dat de minister consequent is gebleven in het doortrekken van de lijn die zij in 1999 had opgesteld. De CAO's worden correct uitgevoerd, met inbegrip van de 3 percent loonsverhoging. Voor de huidige legislatuur komt dit neer op 13,5 miljard frank. De besparingen van 2,5 percent in het secundair onderwijs werden en blijven stopgezet. De loonsverhogingen, zowel lineair als selectief, worden mee in rekening gebracht. De vroeger bereikte Tivoli-Polderakkoorden worden uitgevoerd. Dat is enerzijds logisch omdat het

groeipad dat werd afgesproken, wordt aangehouden. Anderzijds betekent diezelfde 5 percent op de totaliteit van de middelen en in absolute cijfers een ernstige inspanning.

De heer Van Baelen stelt dat er een reële begrotingsgroei is van 3,8 percent, los van correcties als gevolg van de inflatie. Toch blijven er nog reële problemen in het onderwijs. Daarvoor zijn er vandaag onvoldoende financiële middelen. Men kan en mag alle vragen ook niet op de overheid afwentelen. Onderwijs zal altijd blijven kampen met reële problemen. Dit is niet negatief, vermits het onderwijs als seismograaf van maatschappelijke veranderingen functioneert. Er zullen altijd nieuwe vragen zijn die te gemakkelijk vertaald worden als problemen. Deze nieuwe noden zullen een antwoord vergen, maar hij vraagt zich af of de overheid daar altijd een antwoord op kan bieden.

Hij geeft toe dat er in een aantal domeinen, zoals infrastructuur, hogescholen en universiteiten, sprake is van een vermindering van de meeruitgaven in 2004. Daarbij heeft men bewust gekozen om mensen niet rechtstreeks te raken. In het verleden, zoals met de verhoging van de TBS-leeftijd, is dit wel gebeurd. Hogescholen zullen weliswaar niet meer mensen kunnen aanwerven omdat er minder extra middelen zijn dan eerst was gepland, maar de mensen die er al zijn, worden niet getroffen. Zo ook in de universiteiten. Dat is een bewuste keuze, en het is belangrijk dat die engagementen worden nagekomen.

- *antwoord van de minister*

De *minister* is het met iedereen eens die pleit voor meer middelen voor onderwijs. Zij weet beter dan wie ook welke noden er zijn binnen het onderwijs en welke problemen er nog moeten worden opgelost. Voor de meeste problemen is er echter geld nodig om tot een oplossing te komen. Als er binnen het departement onderwijs middelen moeten verschuiven, moet men ook aangeven waar die verschuiving kan gebeuren. Als men over de grenzen van het departement heen gaat kijken, moet die discussie ruimer worden gevoerd. Deze discussie wordt in veel commissies gevoerd. Men zal overall meer middelen vragen maar nergens aangeven waar die moeten worden weggehaald.

Als reactie op de opmerking dat de onderwijsuitgaven op het peil van andere landen moeten worden gebracht, verwijst zij naar haar inleiding. Daarin vermeldde zij dat de OESO-cijfers uitwijzen dat Vlaanderen globaal genomen en als men alle cijfers in acht neemt, op het OESO-gemiddelde zit.

Vermits in andere landen bij deze cijfers ook uitgaven geteld worden die in Vlaanderen bijvoorbeeld door steden en gemeenten of door pensioenen worden gedaan, mag men zich voor een juist beeld niet beperken tot de onderwijsmiddelen.

Dat beeld verschuift weliswaar wanneer men de uitgaven per niveau bekijkt. De uitgaven voor het secundair onderwijs liggen ruim boven het gemiddelde, wat niet het geval is voor het basisonderwijs. Binnen het basisonderwijs is er nog een verschil : het lager onderwijs zit heel dicht op het gemiddelde en het kleuteronderwijs zit daar een stuk onder. In die context zijn de inspanningen die tijdens deze legislatuur voor het kleuteronderwijs zijn gedaan dan ook perfect verdedigbaar, maar niet alleen in die context. De minister is namelijk van mening dat hoe eerder men problemen kan detecteren, hoe beter dat is voor de kinderen en hoe groter de kans is dat men ook remediërend kan optreden. Daarom zal zij ook in de toekomst een pleidooi blijven houden voor nog meer investeringen in het basisonderwijs.

Voor wat de te realiseren decreten betreft, verduidelijkt zij dat voor een aantal decreten de procedure loopt : het aanvullingsdecreet hoger onderwijs, het bekrachtigingsverdrag Nederland-Vlaanderen, en het flexibiliseringsdecreet. Het decreet op de studietoelagen ligt nu bij de Inspectie van Financiën. Die decreten betreffen allemaal het hoger onderwijs.

Buiten het hoger onderwijs is er nog het decreet op de huizen van het Nederlands, dat eveneens bij de Inspectie van Financiën ligt en dat nog voor het eind van 2003 door de regering wordt besproken. Ten slotte is er uiteraard ook het participatiedecreet.

Als eindpunt voor de legislatuur is er een minidecreet gepland met enerzijds enkele noodzakelijke principiële opties, zoals de certificering basiseducatie en anderzijds een aantal technische bepalingen met het oog op het schooljaar 2004-2005

Zij hoopt dat zij tot de laatste dag van de parlementaire werkzaamheden met de leden kan praten, zodat zij naast deze decreten nog een aantal dingen kan realiseren die niet bij decreet maar bij besluit moeten worden geregeld.

2. Objectiveerbare verschillen en de herziening van het financieringsmechanisme

De heer *Luc Martens* vindt het ongehoord dat de minister de gelijke behandeling van elk kind doorschuift naar een volgende regering. In de regeringsverklaring staat ondubbelzinnig dat de studie over de objectiveerbare verschillen ernstig zou worden genomen en dat er gevolgen uit zouden worden getrokken. Dat is niet gebeurd. De minister heeft alleen correct uitgevoerd wat door de vorige regering was bepaald.

Hij deelt wel de mening van de minister om met de objectiveerbare verschillen niet te werken in de termen van de studie, nl. het percentage dat objectief verschillend mag zijn. Hij is het ermee eens te vertrekken van de gelijkheid van elk kind, tenzij er objectieve redenen zijn om aan een bepaald kind meer te geven.

Uit de studie die midden 2001 aan het parlement werd overgemaakt, bleek dat de objectiveerbare verschillen minimaal zijn. Er werd aan de regering gevraagd om een groeipad uit te stippelen om de verschillen die niet kunnen worden geobjectiveerd, weg te werken. Ondertussen staat men, ondanks een rondetafelconferentie en een debat over de hertekening van het onderwijslandschap niet veel verder. Dit is voor hem 4,5 jaar bezigheidstherapie. Ondertussen wordt de studie objectiveerbare verschillen opnieuw naar de achtergrond verwezen door de gedachte dat er een nieuw financieringsstelsel moet komen. Hierover zegt de minister het volgende : 'Een systeem voor de financiering van de scholen zowel qua werkingsmiddelen als omkadering kan niet onmiddellijk. Er zal een langetermijntraject voor moeten worden uitgetekend met verschillende benaderingen van het basis- en secundair onderwijs'.

Hij merkt in de houding van de minister op dat zij met het oog op de verkiezingen van 2004 wil streven naar een grote consensus. Alle democratische krachten moeten het eens worden over alle knelpunten van het onderwijsbeleid. Zijn fractie kan hier niet op ingaan en doen alsof er geen breuklijnen meer zouden zijn. Zij zullen de positieve elementen van het gevoerde onderwijsbeleid niet verhullen, maar zij zullen ook niet verzwijgen wat niet werd gedaan. Zo blijkt o.m. dat de conclusies van de rondetafelconferentie in het volgende regeerakkoord moeten worden verwerkt en blijft zijn fractie inzake de objectiveerbare verschillen op haar hon-

ger zitten. Dit toont aan dat zij zich niet geroepen voelt om nog inspanningen te leveren tijdens deze legislatuur.

De heer *Chris Vandenbroeke* sluit zich aan bij de heer Martens voor wat betreft de gelijke financiering. In het regeerakkoord werd gesteld dat de lat gelijk zou worden gelegd voor alle kinderen en netten. Iedereen zou dus evenwaardig worden behandeld. Op dat vlak is er zeker wat vooruitgang geboekt, maar het doel van het regeerakkoord is zeker niet bereikt. Dit wordt doorgeschoven naar een volgende zittingsperiode, wie het dan ook voor het zeggen moge hebben.

Mevrouw *Gracienne Van Nieuwenborgh* onderstreept dat gelijke onderwijskansen het allerbelangrijkste is en blijft voor de sp.a. Zij gaat er volledig mee akkoord dat elk kind in elke school dezelfde onderwijskansen moet krijgen, ongeacht het net waartoe de school behoort. Daarom moet zo snel als mogelijk het financieringsmechanisme worden aangepast. Het beleid moet niet alleen zorgen voor een gelijke financiering van alle scholen in gelijke omstandigheden, maar moet evenzeer bepalen wat een school met zijn werkingsmiddelen moet doen. Onderzoek naar hoeveel middelen een school echt nodig heeft om niet alleen goed onderwijs te verstrekken, maar vooral om dat leerplichtonderwijs kosteloos te verstrekken, is daarvoor nodig. In die zin stelt de beleidsbrief met diverse aandachtspunten dat het om meer moet gaan dan om het kosteloos maken van het behalen van eindtermen of van ontwikkelingsdoelen.

De financiering van de scholen moet rekening houden met de kenmerken van de school en haar leerlingen. Een school die bijvoorbeeld naast godsdienst ook zedenleer en islamlessen aanbiedt, heeft grotere noden en heeft meer middelen nodig dan een school die alleen godsdienst aanbiedt. Een school die veel kinderen met laagopgeleide ouders telt, zou ook meer middelen moeten hebben om echt gelijke kansen te kunnen bieden aan die kinderen. Die hebben immers al een achterstand van huis uit die verder reikt dan alleen het schoolse, de ontwikkelingsdoelen en de eindtermen, zoals bijvoorbeeld op het vlak van het gewoon kunnen omgaan met boeken, computers, theater- en museumbezoek.

De heer *Gilbert Van Baelen* werpt op dat hij niet in het globale financieringsverhaal gelooft. Hij wil eerst de resultaten van de werkgroep Financiering van de rondetafelconferentie afwachten alvorens verdere standpunten in te nemen.

– *antwoord van de minister*

De *minister* gaat niet akkoord met de uitspraak dat het GOK-decreet een socialistisch thema zou zijn. Zij noemt het gelijkekansenverhaal een typisch liberaal thema. Zij is fier op deze rode draad doorheen haar beleid.

De minister antwoordt op de opmerkingen omtrent de gelijkschakeling van de werkingsmiddelen tussen de netten dat het onmogelijk is dit op een korte tijd door te voeren. Zelfs voor een verhouding 100/76 is een strikte timing nodig om de kloof te dichten. Alle nieuwe maatregelen werden aan een verhouding 100/100 genomen. Zij benadrukt dat zij ervoor gekozen heeft om samen met de werkingsmiddelen ook de budgetten voor zorg- en ICT-coördinatoren te laten stijgen. Indien de bijkomende middelen niet aan personen maar aan werkingsmiddelen waren toegewezen, was men dichter tot de 100-100 gekomen. De verhouding in werkingsmiddelen van het Gemeenschapsonderwijs t.o.v. het gesubsidieerd onderwijs is een kunstmatige discussie geworden. Het beleid zal in de toekomst nog knopen moeten doorhakken.

Zij vervolgt dat het pleidooi van mevrouw Van Nieuwenborgh voor meer aandacht voor gelijke kansen in de basisfinanciering zou leiden tot een ingewikkeld systeem. Het toekomstig debat zal dit verder moeten uitklaren.

3. De leerkrachten

De heer *Luc Martens* merkt op dat de minister het lerarentekort met een aantal maatregelen verder wil bestrijden. Zo is er o.m. de vervangingspool. Wat is de stand van zaken van deze vervangingspool? Ook de maatregel waarbij men personeelsleden die in bijbetrekking werken en hen die tijdelijk zonder pedagogisch bekwaamheidsbewijs lesgeven in de derde en vierde graad van het secundair onderwijs, beter betaalt, zal worden verlengd. Hoeveel personeelsleden zonder pedagogisch bekwaamheidsbewijs zijn er aangetrokken? Is er van deze maatregel een kwalitatieve analyse gemaakt of gaat het enkel om getallen? Worden die mensen gestimuleerd om wel een pedagogisch diploma te behalen?

De heer Martens citeert vervolgens over de nieuwe leerkrachtenopleiding uit de beleidsbrief: 'Het ontwerp van decreet zal dit werkingsjaar aan het Vlaams Parlement worden voorgelegd.' Als men dit schrijft, moet men daar ook naar handelen. In het onderwijsveld leeft echter de discussie of dit ontwerp van decreet er nu wel of niet komt. In een

van haar eerste verklaringen, stelde de minister dat een aantal elementen van de leerkrachtenopleiding niet goed waren en geëvalueerd moesten worden met als doel ze aan te passen. Die uitspraak gebeurde nog voor één student uit de lerarenopleiding 'nieuwe regeling' was afgestudeerd.

Ondertussen wordt nog steeds dezelfde discussie gevoerd. De opleidingen zijn gedurende vijf jaar gegijzeld. Er hing hun voortdurend een zwaard van Damocles boven het hoofd : de opleidingen mochten niet te innovatief zijn, want het kon allemaal moeite voor niets zijn. De sector is daardoor onrustig en dus niet productief. Sereniteit laat toe dat nieuwe ideeën worden ontwikkeld. Hij raadt de minister af om nog snel een verandering door te voeren. Een ontwerp van decreet nog voor de verkiezingen goedkeuren, vergt uitvoeringsbesluiten en omzendbrieven die nooit meer voor september kunnen geïmplementeerd worden. Men zou de eventuele minister-opvolger dan opzadelen met een gegeven dat onafgewerkt is.

De heer Martens citeert over de lerarenopleiding uit de beleidsbrief : 'De geactualiseerde basiscompetenties zullen ter goedkeuring aan de Vlaamse regering voorgelegd worden zodat ze van start kunnen gaan vanaf 2004.' Zijn de nieuwe basiscompetenties af ? Welke procedure moet er nog worden doorlopen ? Wie heeft eraan meegewerkt ? Zijn de lerarenopleiders op de hoogte dat er geactualiseerde basiscompetenties zullen komen ? Is de timing realistisch ?

Voor wat de nascholing van leerkrachten op het vlak van ICT betreft, leest hij : 'De regionale expertisenetwerken versmelten tijdens het schooljaar 2003-2004 definitief tot een ondersteuningsnetwerk voor Vlaanderen met een centraal secretariaat dat alle logistieke taken uitvoert.' Waar wordt dat secretariaat gehuisvest ? Hoe wordt het bemand ?

De heer *Chris Vandenbroeke* verneemt dat er twee studies met betrekking tot de Vlaamse leraren komen : een over de motivatie en een over het personeelsbeleid. Met betrekking tot dat laatste wordt verwezen naar een OESO-studie. Hij vraagt hieromtrent meer uitleg. Wanneer gaan die studies er komen ?

Uit een vraag om uitleg van de spreker aan de minister van Onderwijs bleek dat zij tijdens het laatste jaar van de legislatuur geen nieuw decreet inzake de lerarenopleiding meer zou indienen. Binnen de academische lerarenopleiding bestaan er terzake heel veel wrijvingen. Hij vraagt hieromtrent meer duidelijkheid.

De heer *Dirk De Cock* is tevreden dat het lerarentekort – vooral door de vervangingspool – sterk verminderd is. Bij de oprichting werden heel wat opmerkingen geformuleerd, maar de werking van de vervangingspool heeft het aanvankelijke wantrouwen teruggedrongen.

De heer De Cock beaamt dat er inzake de lerarenopleiding een probleem is, maar dat dit niet betekent dat het helemaal de verkeerde weg op gaat, zoals de heer Martens vermeldde. Mensen die een opleiding hebben gevolgd en op latere leeftijd een onderwijsdiploma willen, hebben daar veel moeite mee. Hij heeft zelf een aantal mensen in opleiding begeleid, maar heeft ervaren dat dit niet lukt omdat er veel praktische problemen zijn. Bovendien heeft de bureaucratie van deze instellingen tot gevolg dat men steeds verwijst naar het dagonderwijs. Er is te weinig flexibiliteit in de hogescholen om die mensen een aangepast traject aan te kunnen bieden.

Alhoewel het lerarentekort gedeeltelijk werd weggerukt, blijft de heer *Frans Ramon* zich zorgen maken over de anciënniteitsregeling voor zij-instromers die onderwijs verstrekken of in de zorgverbreding terechtkomen als zorgcoördinator. Het kan volgens hem niet dat hun jarenlange ervaring niet wordt gehonoreerd.

De vervangingspool werd reeds bijgestuurd, maar toch blijft een evaluatie belangrijk. Op het vlak van de inzetbaarheid van de mensen, de regio waar ze kunnen worden ingezet en de precies in te vullen taken, is nog werk aan de winkel.

De heer *Gilbert Van Baelen* onderstreept dat het lerarentekort door de inspanningen in deze zittingsperiode geen probleem meer is. Er is de groei in de GPB-opleiding : 10.000 mensen hebben zich daar ingeschreven. Er zijn de stijgende inschrijvingen in de lerarenopleiding. De vervangingspool draait goed. De situatie dreigt te ontstaan dat de vraag straks groter zal zijn dan het aanbod. In Nederland loopt er een campagne om mensen zonder enige pedagogische bekwaamheid te stimuleren sowieso een baan in het onderwijs te aanvaarden. Daar bestaat een gigantisch lerarentekort.

Er is inderdaad een bijzonder groot aantal inschrijvingen voor de GPB-opleidingen. Er zijn ook heel wat leerkrachten die zonder pedagogisch diploma lesgeven in de tweede en de derde graad. Ze zitten waarschijnlijk ook in een GPB-opleiding. Wat is hun aantal in verhouding tot het totaal in de GPB-opleidingen ? Het zou immers ook kunnen dat veel mensen een GPB-opleiding volgen als een vorm

van levenslang leren, maar niet direct met het oog op een beroep in het onderwijs.

– *antwoord van de minister*

De *minister* stelt dat zij voor de hervorming van de lerarenopleiding verder gaat met de voorbereidingen. Het is de bedoeling om tijdens deze legislatuur het ontwerpdecreet af te ronden. Vermits deze afronding dicht bij de verkiezingen zal liggen, zal dit decreet heel wat discussie losweken. Als men zich tot doel stelt om het decreet in het academiejaar 2005-2006 uit te voeren, moet men nog deze legislatuur de principes vastleggen. Er zijn al veel debatten gevoerd met de drie verschillende opleidingsverstrekkers. Over een aantal punten is consensus mogelijk. Dit kan de basis zijn voor het decreet.

De basiscompetenties zijn af en liggen bij de Inspectie van Financiën. Het is een besluit, waarover de VLOR advies zal verlenen. Bij de basiscompetenties zijn 4 onderdelen aangepast : zorg, ICT, participatie en taalvaardigheid. De basiscompetenties worden uitgewerkt door de DVO, maar nadien – naargelang het onderwerp – besproken met werkgroepen, bestaande uit directies, leerkrachten en experts. De komende weken wordt dit besproken door de VLOR en de Vlaamse regering.

De minister legt uit waarom zij een onderscheid maakt tussen ICT-vaardigheden, -competenties en -eindtermen. De vraag naar meer uitleg over die competenties is zo groot dat de administratie ten behoeve van de leerkracht teksten heeft opgesteld over de ICT-vaardigheden. Als de eindtermen voor het basisonderwijs worden bijgestuurd – wat maar kan in 2005 – is het nuttig om een aantal van deze bepalingen op te nemen.

Er is een gunstig advies van de Inspectie van Financiën over de regionale expertisenetwerken. Het begrotingsakkoord is aangevraagd, maar nog niet ontvangen. Dit komt binnenkort op de agenda van de Vlaamse regering.

De minister is het ermee eens dat het voor volwassenaars moeilijk is om een bekwaamheidsbewijs te behalen in de lerarenopleiding. Er zal inderdaad een grotere flexibiliteit moeten komen in de lerarenopleiding van de hogescholen en de universiteiten, want die verloopt strak. Dat is waarschijnlijk ook de reden waarom er zo'n massale aantrekkingskracht uitgaat van de GPB-opleidingen. Daar was er de laatste jaren een stijging van 4.000 naar 10.000. Als de andere opleidingen flexibeler worden, zou dit tot gevolg kunnen hebben dat de

GPB-opleidingen een zekere terugval zullen kennen.

Zij licht verder toe dat in de vervangingspool voor het basisonderwijs en het secundair onderwijs voor een ankeropdracht 337 mensen met een ander bekwaamheidsbewijs en voor de gewone vervanging 271 mensen zitten. Buiten de vervangingspool is het aantal vrij hoog in het secundair onderwijs. Daar was er een stijging van 15,5 procent in 2000 tot 17,5 procent in 2002. Voor het basisonderwijs is het minder dan 1 procent. Deze percentages zijn vastgesteld op 15 maart, omdat dat het piekmoment is voor vervangingen.

Voor wat de anciënniteit van de zij-instromers betreft, verduidelijkt de minister dat bij de volgende CAO een keuze zal moeten gemaakt worden. Op 19 december 2003 zullen de eisencohiers inzake CAO VII officieel aan haar worden overhandigd. Zij zal dan zien of er iets over dit onderwerp opgenomen zal zijn. Indien dit niet het geval is, zal zij dit thema zelf ter sprake brengen.

De minister stelt dat het lerarentekort, dat gigantisch was in het begin van deze legislatuur, nog niet helemaal is opgelost. In bepaalde regio's, zeker in de grote steden stelt zich nog steeds een probleem. Zij heeft wel de indruk dat er in sommige regio's, zoals in Limburg, zelfs al een overaanbod is. In die regio's zou de mobiliteit wat groter mogen zijn.

Haar Franstalige collega, de heer Hazette, kaartte in een gesprek met haar aan dat hij problemen heeft met de vragen van de vakbonden voor een loonsverhoging en dat hij tegelijkertijd wordt geconfronteerd met een gigantisch lerarentekort. Daarom zou hij graag de uitstapleeftijd optrekken, maar die besprekingen zijn op dit moment van de legislatuur natuurlijk nog moeilijker dan die in Vlaanderen van enige tijd terug. Dat gesprek sterkte de minister in ieder geval in de overtuiging dat er destijds weliswaar moeilijke maar toch goede beslissingen zijn genomen.

Voor wat de resultaten van de TBS-verhoging betreft, verduidelijkt zij dat men twee zaken uit elkaar moet houden. De reden waarom zij de aanpassing van de TBS-maatregel op dat moment heeft doorgevoerd, was dat zij geconfronteerd werd met heel veel klachten over ontbrekende leerkrachten in de klas. Er waren bijvoorbeeld veel ouders die klaagden over bijvoorbeeld het feit dat hun zoon al 6 weken geen wiskunde had gehad, terwijl hij graag wiskunde zou gaan studeren. Wat de financiële gevolgen betreft, gaat het in 2003 om 17 miljoen euro aan lagere loonuitgaven door een langer aantal uittrekkers. Dat was de initiële raming, waarvan ondertussen is gebleken dat ze te laag was

geschat. In 2003 ging het uiteindelijk om 21,8 miljoen euro. In de begroting valt dat niet op omdat dit in het loonmodel zit, en niet apart vermeld is.

– *repliek van de leden*

De heer *Gilbert Van Baelen* repliceert dat hij de beslissing over de uitstapregeling blijft onderschrijven. Hij betreurt evenwel dat op dat ogenblik zowel op federaal als op Vlaams niveau op een aantal andere terreinen andere beslissingen werden genomen, waardoor het leek alsof enkel en alleen het onderwijspersoneel op dat ogenblik een verhoging van de activiteitsgraad kreeg opgelegd. Hij blijft een pleitbezorger van de verhoging van de activiteitsgraad voor alle beroepscategorieën, maar stelt vast dat niet alle ministers hiervan overtuigd zijn.

–*antwoord van de minister op de repliek*

De *minister* antwoordt dat zij de opmerking van de heer Van Baelen erg belangrijk vindt.

4. Schoolverlaters hebben kwalificaties nodig

4.1. Aantal vroegtijdige schoolverlaters moet dalen

De heer *André Van Nieuwkerke* vindt het positief dat de schoolverlaters een kwalificatie krijgen. Op Europees niveau werd afgesproken om het aantal vroegtijdige schoolverlaters te laten dalen tot 10 procent. Het is belangrijk dat die ongekwalificeerde groep niet wordt losgelaten, en dat er wordt geprobeerd om die na de schooltijd opnieuw in het onderwijssysteem te krijgen.

De VDAB heeft een zeer goed beeld van de schoolverlaters. Van de jongeren die in juni 2001 de school verlieten, had 1 op 10 na een jaar geen werk. Iets meer dan 5 procent had na dezelfde periode geen enkele werkervaring opgedaan.

Hooggeschoolde schoolverlaters hebben meer kans op werk. Jongeren die alleen maar een diploma van het secundair onderwijs hebben, hebben natuurlijk ook meer kans op werk dan de 9.000 jongeren die zonder kwalificatie het onderwijs verlaten. Die jongeren hebben het dus zeer moeilijk op de arbeidsmarkt. Als ze al werk vinden, moeten ze in zeer slechte omstandigheden werken en tegen een laag loon.

De VDAB reikt een aantal instrumenten aan. Hij denkt daarbij aan het Jeugdwerkplan. Na 6 maanden van werkloosheid kan een jongere worden ver-

plicht om een sollicitatietraining te volgen. Bovendien worden er individuele beroepsopleidingen verzorgd in ondernemingen. Indien de werkzoevende jongere werkloos blijft, zorgt de VDAB voor een meer aangepaste individuele begeleiding en dergelijke.

Jongeren zonder diploma van het secundair onderwijs blijven ondanks alles zeer kwetsbaar op de arbeidsmarkt. Het leerlingnummer is een nieuw instrument dat het mogelijk maakt om die jongeren op te sporen. Samen met organisaties moet het onderwijs een systeem op poten zetten om die risicojongeren een traject op maat aan te bieden, zodat ze nog een aantal startkwalificaties kunnen halen. In Nederland werpt die aanpak vruchten af.

4.2. Meer talen in de klas

De heer *Luc Martens* leest in de beleidsbrief dat de minister het vreemdetalenonderwijs in het basisonderwijs vroeger wil laten beginnen. Hoe verhoudt zich dat tot de taalwetten van 1963 ? Komt dit boven op het leerprogramma of komt dit in de plaats van andere vakken ? Is het de bedoeling dat scholen dit vrijwillig kunnen invoeren ? Wordt het dan een element van profilering en concurrentie ?

De heer *Chris Vandenbroeke* stelt dat zijn fractie voorstander is van het vreemdetalenonderwijs, op voorwaarde dat dit correct gebeurt en niet leidt tot tweetalig onderwijs.

De heer *Dirk De Cock* laat zich positief uit over de aan de gang zijnde discussie over het vreemdetalenonderwijs. De aangekondigde proefprojecten om er vroeger mee te beginnen, moet men het nodige krediet geven en afwachten wat ze opleveren. Daarna kunnen ze op middellange of korte termijn in het regulier onderwijs worden ingepast. Hij is zelf geen voorstander van tweetalig onderwijs. De vreemde talen moet men blijvend vanuit de moedertaal benaderen.

De heer *André Van Nieuwkerke* vermeldt dat leerlingen in het secundair onderwijs een aantal talen kunnen leren. De minister wil dit aanbod nu uitbreiden tot de talen van de Europese Unie. Hij wijst erop dat men oog moet hebben voor de culturele minderheden. In die zin kan men overwegen om Turks en Arabisch aan te bieden. Participatie en integratie hebben niet alleen te maken met stemrecht en stemplicht, maar ook met een bepaald cultureel klimaat van openheid. Het is belangrijk dat leerlingen van vreemde afkomst Nederlands leren, maar in thuissituaties wordt de moedertaal nog veel gebruikt.

De heer *Gilbert Van Baelen* kondigt aan dat hij binnenkort een voorstel van decreet zal indienen om het vreemdetalenonderwijs in Vlaanderen alle mogelijkheden te bieden. Op dit ogenblik staat in artikel 43 van het decreet op het basisonderwijs te lezen dat het gaat over het Frans en over het lager onderwijs, op vrijwillige basis. Vandaag bieden zowat alle basisscholen Frans aan vanaf het vijfde studiejaar, terwijl het decreet helemaal niet voorschrijft dat het vanaf het vijfde studiejaar moet gebeuren. Vanuit pedagogisch oogpunt heeft men gekozen voor het vijfde studiejaar, omdat een aantal studies zeggen dat het goed is om vreemde talen te leren vanaf het tiende levensjaar.

Als voorbeeld verwijst hij vervolgens naar Canada. In bepaalde streken van Canada volgen vijf op tien leerlingen basisonderwijs in een andere taal dan hun moedertaal. Is dit elitair en laat men de privémarkt spelen? In het begin was dit zeker het geval, maar op dit ogenblik stelt men vast dat in Canada kinderen uit alle lagen van de bevolking participeren aan dat vreemdetalenonderwijs.

In Vlaanderen wil hij zover niet gaan, maar moet men zich wel de vraag stellen of men wil afstappen van het Frans als verplichte eerste taal. Dat is een open vraag. Een andere vraag is op welke leeftijd men daar moet van afstappen. Tot de dag van vandaag reageerde men meestal vrij conservatief op experimenten met vreemde talen in het lager of het kleuteronderwijs. De tijd dat men Vlaanderen roemde om zijn talenkennis is voorbij. Hij is van mening dat men een aantal nieuwe initiatieven moet mogelijk maken, maar dan wel projectmatig en op basis van vrijwilligheid. Men zou zowel kunnen proberen om een andere taal aan te bieden als om vroeger dan het lager onderwijs te starten.

De heer *Frans Ramon* reageert op de heer Van Baelen dat taalprofessoren over het aanleren van een vreemde taal stellen dat het resultaat niet verschilt indien men ofwel in het eerste leerjaar of in het vijfde leerjaar daarmee begint.

– *antwoord van de minister*

De *minister* antwoordt betreffende de vreemde talen dat het de bedoeling is om nog tijdens het huidige parlementaire jaar een decreet daaromtrent te laten stemmen. Dit decreet moet het mogelijk maken in het basisonderwijs meer en vroeger te werken met vreemde talen.

Het is de bedoeling dat scholen in het basisonderwijs, op vrijwillige basis, vroeger en met een extra taal kunnen starten. Het is niet de bedoeling om kinderen op 12-jarige leeftijd heel taalvaardig te

laten omgaan met vreemde talen. Het verschil tussen het eerste en het vijfde leerjaar is niet belangrijk voor de parate kennis, maar als kinderen heel snel in contact komen met vreemde talen krijgen ze het vertrouwen om talen te gebruiken. Vroeger werd sterk de klemtoon gelegd op spraakkunst, waardoor het vlot taalgebruik een beetje verloren ging. In dit kader wijst zij erop dat de lerarenopleiding mee evolueert. Scholen kunnen immers worden geconfronteerd met leerkrachten die niet thuis zijn in het aanleren van vreemde talen.

Bij een werkbezoek aan een internationaal project in een basisschool in Geel stelde zij vast dat men reeds in de eerste kleuterklas begon met het aanleren van een vreemde taal, nl. door liedjes te zingen en verhaaltjes te vertellen. Ook de kinderen vinden dat heel leuk. Zij is een grote voorstander van deze werkwijze. Er zijn voor de concrete toepassing zeer veel mogelijkheden. In het kleuteronderwijs kan men bijvoorbeeld liedjes in het Frans aanleren. In het basisonderwijs zou zij de keuze overlaten aan de school zelf. Het is beter om scholen vrijwillig te laten beginnen. Uit hun ervaringen kan men dan leren om het nadien eventueel te veralgemenen.

Een school moet zelf kiezen welke talen ze aanbiedt als tweede taal. Die keuze moet worden gemaakt op basis van de leerlingenpopulatie. Dat de thuistaal van allochtone leerlingen als tweede taal wordt aangeboden, moet in bepaalde gevallen kunnen.

Het geven van andere talen vroeger dan het vijfde leerjaar zou geen probleem met de taalwetten opleveren. Het wordt maar een probleem wanneer men vakken in een andere taal zou geven. Dat doet men in de Franse Gemeenschap wel. Men heeft zich daar weinig aangetrokken van de taalwetten. In sommige projectscholen geeft men bijvoorbeeld lichamelijke opvoeding in het Nederlands, wat een zeer succesvol systeem schijnt te zijn. De kinderen krijgen opdrachten en worden zo concreet met de taal geconfronteerd. Voor dergelijke systemen moeten de taalwetten echter worden aangepast.

Het debat leeft ook in het secundair onderwijs. Daar is het iets moeilijker. Er moet vooral iets gebeuren in het taalonderricht in het beroepsonderwijs. Daar krijgen de leerlingen zeer weinig talen. De meeste leerlingen krijgen nooit Engels. Ook zij komen in een meer internationale wereld terecht en moeten meer talenonderricht krijgen. Men zegt vaak dat men in het beroepsonderwijs veeleer Engels zou moeten geven dan Frans, omwille van de aantrekkelijkheid van deze taal, maar die discussie is nog niet uitgeklaard.

Zij onderstreept nog dat het zeker niet de bedoeling is om te komen tot tweetalig onderwijs.

4.3. Talenten ontwikkelen

De heer *Frans Ramon* merkt in de beleidsbrief veel aandacht op voor de zorg voor innovatie. De inspanningen inzake ‘accent op talent’ is enorm belangrijk om na te denken over onderwijs voor de toekomst. ‘Accent op talent’ kan de eerste concrete aanzetten geven als toepassing van het slopen van de muren in het onderwijs.

In dit kader leest de heer *Ramon* in de beleidsbrief evenzeer veel over de succeservaring. Modularisering, flexibilisering en het certificeren van deelopleidingen zijn erg belangrijk, zowel voor het DBSO, voor het secundair onderwijs, als voor het hoger onderwijs. Daarmee komt men tegemoet aan de groep die uitstapt zonder diploma.

– antwoord van de minister

Een bepaling van het aantal schoolverlaters zonder diploma, hangt volgens de *minister* af van de definiëring. Met een attest van de tweede graad van het beroepsonderwijs wordt men in sommige landen niet als ongekwalificeerd beschouwd. Het komt er op aan een goede definitie te hebben. Volgens de definitie van de internationale studie Labour Force Survey schommelt het percentage voortijdige uitstromers in het Vlaamse Gewest rond 10 procent, het 5e beste percentage van de 15 Europese lidstaten. Er bestaan zoveel verschillende studies en definities over dat men dit heel moeilijk eenduidig kan bespreken. Maar hoewel Vlaanderen op dat vlak relatief goed presteert, toch vindt zij dat men blijvend inspanningen moet doen om alle jongeren met een voldoende kwalificatie te laten uitstromen. Belangrijk is dat de zin kennen en ontdekken van leren alleszins op een aantrekkelijke wijze moet worden bijgebracht.

5. Waarderen van technisch en beroepssecundair onderwijs

5.1. Alternierend leren volwaardig in het leerplichtonderwijs integreren

De heer *Luc Martens* vindt de aandacht voor het deeltijds beroepssecundair onderwijs binnen het luik ‘het alternierend leren volwaardig integreren in het leerplichtonderwijs’ uit de beleidsbrief zeer positief. Hij citeert : ‘Het financieringsluik zal dus grondig moeten worden bekeken.’ Dit heeft tot gevolg dat de minister blijkbaar af wil van de finan-

ciering vanwege het VESOC en het Europees Sociaal Fonds. Kan er dan een degelijke structurele financiering worden gegarandeerd waarbij rekening wordt gehouden met de grote nood aan begeleiding van deze leerlingen ?

De heer *Chris Vandenbroeke* brengt aan dat de leerplichtverlenging 20 jaar bestaat. Dit hangt samen met de problematiek van het deeltijds beroepsonderwijs. Het was de ambitie om het schoolverlaten zonder diploma te reduceren. Hij verneemt dat volgens de minister 11,6 procent van de studenten de school verlaten zonder diploma, terwijl er doorgaans gewag wordt gemaakt van een percentage van 1 op 6 of op 7. Wat is het correcte cijfer ?

Volgens de heer *Dirk De Cock* blijft het deeltijds beroepssecundair onderwijs een zorgenkind. De minister heeft gezegd dat er meer interactie moet zijn tussen het bedrijfsleven en het onderwijs. Dat werd door de sector positief onthaald. Hij vraagt bijzondere aandacht voor de groep van deeltijdsen. Hier stelt zich zowel een genderprobleem, 90 procent van hen zijn jongens, als een probleem m.b.t. de mate van aangepastheid van het onderwijs aan een niet onbeduidend segment van de jeugd – 3.000 leerlingen per jaar – dat zich niet in het reguliere onderwijs thuis voelt.

De fractie van de heer *André Van Nieuwkerke* steunt de minister in haar voornemen om de ondernemingszin en het lopen van stages bij bedrijven te stimuleren. Stages mogen volgens de heer *Van Nieuwkerke* niet enkel bedrijfseconomisch worden beschouwd. Jongeren moeten bijvoorbeeld ook stage kunnen lopen bij milieuverenigingen, verenigingen die zich met de ontwikkelingsproblematiek bezighouden, ziekenhuizen, bejaardentehuizen en sociale organisaties.

Hij stelt vast dat er voor DBSO-leerlingen niet veel stageplaatsen zijn : de helft van de leerlingen uit het DBSO heeft geen stageplaats. Daarom wil de heer *Van Nieuwkerke* het systeem uitbreiden met de mogelijkheid tot het lopen van maatschappelijke stages. Op die manier krijgen de leerlingen een beter inzicht in wat er in onze maatschappij gebeurt.

De heer *Frans Ramon* verbindt het alternierend leren aan de onderwijs- en de bedrijfswereid. Hij sluit zich hieromtrent aan bij de heer *Van Nieuwkerke*. Als men er niet in slaagt om voor DBSO-leerlingen stages te voorzien, klinken voorstellen om voor alle leerlingen in stages te voorzien, heel ongeloofwaardig. Voor leerkrachten geldt hetzelfde. Zij zijn in hun vrije tijd vaak bezig met vrijwilli-

gerswerk. Daar doen ze meer vaardigheden op dan ze in een bibliotheek zouden doen.

De bedrijfswereid speelt een belangrijke rol. Bedrijven hebben echter de jongste jaren hun opleidingsbudgetten sterk teruggeschroefd. Terwijl in Europa 2,3 procent van de personeelskosten aan opleiding en vorming wordt besteed, is dit in België slechts 1,6 procent. Daarom moet het beleid de bedrijven duidelijker wijzen op hun verantwoordelijkheden.

In het kader van het debat over het aanwakkeren van de ondernemingszin in het onderwijs, is de heer *Gilbert Van Baelen* het eens met het pleidooi van de minister voor attitudevorming. Hij gelooft echter niet in het stagepleidooi. Waarom zou het bedrijfsleven plots voor stages kunnen zorgen, terwijl dat in het verleden niet lukte? Welke zin heeft een stage van 2 tot 3 weken in een bedrijf eigenlijk voor een 14- of 15-jarige?

– *antwoord van de minister*

De *minister* antwoordt m.b.t. de vragen over het DBSO dat het departement een aantal maatregelen uitwerkt die in een bijsturing voorzien van het DBSO tegen volgend schooljaar. In maart zullen ze afgerond zijn en kenbaar worden gemaakt. Zo zal men deze mensen onder meer een getuigschrift geven dat hun toelaat tot de 3e graad van het voltijds beroepsonderwijs. Die vraag van de sector bestaat al lang. Daar wordt nu op ingegaan.

Betreffende de stages verduidelijkt zij dat er een onderscheid moet gemaakt worden tussen de echte stages uit het voltijds TSO en BSO en de tewerkstellingsplaatsen uit het DBSO, die bedoeld zijn om werkplekervaring op te doen. In verband met de echte stages zijn er geen problemen, tenzij hier en daar een probleem met de kwaliteit. Er is dus geen tekort aan stageplaatsen.

Zij heeft nooit gezegd dat 14- en 15-jarigen een stage moeten doen. Zij vindt wel dat de laatstejaars uit het ASO van dichtbij bijvoorbeeld de werking van een cultureel centrum moeten kunnen meemaken. Men mag bij stages dus niet uitsluitend aan het bedrijfsleven denken, maar ze eerder beschouwen als een kennismaking met het beroepsleven en de daarvoor vereiste attitudes. Zij heeft inmiddels van de werkgevers positieve reacties gekregen. Die zijn echt bereid om mee te werken.

Zij vervolgt dat het DBSO een specifiek probleem heeft. Dat heeft niet zozeer te maken met het feit dat er te weinig plaatsen ter beschikking zouden

zijn, maar vooral met matching en met de attitudes van de leerlingen. Leerlingen uit het DBSO zijn vaak juist in het DBSO terechtgekomen omdat er iets scheelt met hun attitude. Daarover krijgen ze vaak opmerkingen als ze op de werkvloer terechtkomen. Om dit fundamenteel debat te voeren, moet men zich laten bijstaan door specialisten om tot een oplossing te komen.

– *repliek van de leden*

Mevrouw *Gracienne Van Nieuwenborgh* repliceert dat er nooit problemen zijn met stageplaatsen in de horeca. Stagiairs zijn daar misschien welkom als goedkope werkrachten. Dat is extreem geformuleerd, maar zorgt wel voor de nodige denkstof.

Bepaalde leerlingen van het DBSO hebben een attitudeprobleem. Zij beseft dat het voor bedrijven ook moeilijk is om die jongeren iets bij te brengen, maar het bedrijfsleven zou op dit vlak meer moeite moeten doen.

De heer *Gilbert Van Baelen* merkt op dat de Vlaamse ondernemingspartners aan de ondernemingsconferentie deelnemen. Een paar weken voor die conferentie zei het VBO dat het zich geen betrokken partij voelt omdat het niet werd uitgenodigd. Belangrijk in dit kader is wel dat de federaties die onder het VBO ressorteren, niet onbelangrijke convenants en/of middelen genereren op federaal niveau. Die federaties beschikken over zeer veel middelen. Zo bood een bepaalde federatie leerlingen die secretariaat zouden gaan studeren, bij de inschrijving en na het volmaken van een jaar 125 euro aan. Het VEV heeft daar geen impact op.

– *antwoord van de minister*

De *minister* antwoordt dat zij de stageproblematiek op de agenda van de ondernemingsconferentie heeft gezet om de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven te beklemtonen. Zij vindt de reactie van het bedrijfsleven in ieder geval hoopgevend. Een ander belangrijk element in dit kader is dat ook de kwaliteit van de stage zeer belangrijk is.

Op de ondernemersconferentie zijn ook de federale ministers aanwezig zodat de problematiek van de federaties ook daar aan bod zal komen. Het klopt inderdaad dat ook het federale niveau daarbij moet worden betrokken, niet alleen de federale regering maar ook de federatie zelf. Het is zeker de bedoeling om daar, in opvolging van de ondernemersconferentie, werk van te maken.

5.2. Regionale Technologische Centra (RTC) optimaliseren

De heer *Gilbert Van Baelen* vraagt wat de stand van zaken is van de evaluatie van de RTC's in het secundair onderwijs. Uit diverse documenten blijkt dat de RTC's niet goed zouden functioneren. De RTC's moesten vanuit de regionale ambities groeien, zodat ze erg verschillend zijn. Toch blijken ze niet tegemoet te komen aan de vraag.

– *antwoord van de minister*

De *minister* stelt over de evaluaties van de RTC's dat zij tijdens de laatste weken veel gesprekken heeft gevoerd met de voorzitters van de RTC's en met mensen die de RTC-werking redelijk goed kennen. Op basis van deze gesprekken heeft zij besloten over te gaan tot een drastische koerswijziging, waarbij men meer sturing zal geven aan de RTC's.

Het is de bedoeling te komen tot een koepelstructuur boven de bestaande RTC's, waarmee de Vlaamse overheid dan een beheersovereenkomst zal afsluiten. Die koepel zal de subsidies verder verdelen onder de RTC's. Zij is van mening dat het niet goed is dat de Vlaamse regering dat zelf blijft doen. Op deze manier komt men tot een veel duidelijker structuur, aangestuurd door mensen die daarin gespecialiseerd zijn. Nu stellen veel RTC's zich vragen over wat er precies van hen wordt verwacht. Ze tasten wat in het duister en dat is natuurlijk geen goede manier van werken. Ze zullen ook een heel duidelijke opdracht krijgen om te komen tot een centrum, weliswaar voor een aantal opleidingen. Ze zullen een studie moeten maken om uit te klaren welke die opleidingen zijn. Dat is regionaal gebonden. In bepaalde regio's kan dat lasser zijn, in andere textiel. Dat is een sterke koerswijziging. De voorzitters van de RTC's waren daarover opgetogen. Het financieringssysteem wordt vastgelegd voor een aantal jaren zodat ze niet meer aan prefinanciering moeten doen.

6. Maatschappelijk debat over het beleid omtrent kwaliteitszorg in het onderwijs

De heer *Luc Martens* citeert over het voeren van een maatschappelijk debat over het beleid omtrent kwaliteitszorg in het onderwijs uit de beleidsbrief: 'Tijdens dit schooljaar zal een brede maatschappelijke discussie worden gevoerd over de wijze waarop de overheid de scholen in hun kwaliteitszorg kan ondersteunen. (...) De resultaten van deze discussie en de beleidsvoorstellen die eruit voortvloei-

en, zullen aan het Vlaams Parlement worden voorgelegd.' Hij vraagt een verduidelijking van het opzet. Zal de discussie gaan over alle aspecten van kwaliteit of specifiek over die van de begeleidingsdiensten? Wat is de timing? Gaat deze discussie verder dan de huidige legislatuur?

– *antwoord van de minister*

De *minister* verduidelijkt m.b.t. de vragen over het maatschappelijk debat over de kwaliteit van het onderwijs dat een aantal werkgroepen vragen over de pedagogische begeleiding, de inspectie op zich en de nascholing uitschrijven. Deze werkgroepen werken tot begin december. Het maatschappelijk debat moet worden gevoerd tussen 15 januari en 15 februari 2004.

De eerste ontwerpen van de vragen waren volgens haar te theoretisch. Zij heeft opdracht gegeven de vragen zo te formuleren dat ook de leerkrachten zich erin zouden herkennen. Zo kan men bij de conclusie inschatten hoe leerkrachten de pedagogische begeleiding ervaren en wat ze er zelf van verwachten. Het heeft voor de minister geen enkele zin een maatschappelijk debat te voeren boven de hoofden van de leerkrachten heen.

De minister zal de resultaten van het debat ter kennis brengen van het parlement dat dan kan beoordelen of het er een discussie aan wil wijden. Ze zullen tevens op het internet worden geplaatst.

7. Het onderwijs afstemmen op de verschillen tussen leerlingen en cursisten

7.1. Gelijke onderwijskansen en zorgbeleid

De heer *Luc Martens* citeert over de uitbouw van gelijke onderwijskansen en zorgbeleid uit de beleidsbrief: 'Bepaalde maatregelen die vorig jaar reeds van kracht waren zoals het recht op inschrijving, de installatie van de lokale overlegplatforms en de procedures voor rechtsbescherming, kunnen reeds geëvalueerd worden. Om een eerste stand van zaken op te maken en na te gaan waar en welke bijstellingen noodzakelijk of aangewezen zijn, zal langs diverse kanalen informatie worden verzameld.' Hoe zal dat gebeuren? Wie wordt betrokken bij de evaluatie? Is het de bedoeling om voor de verkiezingen decretale wijzigingen voor te leggen?

De heer *Chris Vandenbroeke* vindt de onthaalklassen voor anderstaligen een positief gegeven. Moet men de limiet van 1 jaar niet aanpassen aan de re-

sultaten van recent onderzoek dat terzake werd verricht ?

De heer *Dirk De Cock* stelt met betrekking tot de gelijkheid van kansen dat men al een hele weg heeft afgelegd, maar dat de eindstreep nog niet in zicht is. Hij vraagt zich zelfs af of die eindstreep wel bestaat. Deze bedenking mag het beleid evenwel niet van de verantwoordelijkheid ontslaan om vanuit verschillende invalshoeken inspanningen te blijven leveren.

Anderstalige nieuwkomers, kansarmen en allochtone jongeren kampen nog steeds met een achterstand. Uit een normale screening blijkt dat 70 procent van de kansarmen, allochtonen en anderstalige nieuwkomers normaal begaafd zijn. Hoewel de situatie reeds is verbeterd, blijken heel wat mensen uit deze groepen niet of nog niet aan bod te komen in de studierichtingen die bij hun mogelijkheden passen.

De taalverwerving speelt op dit vlak een belangrijke rol. Ook op dit vlak heeft het decreet op de gelijke onderwijskansen een positief sturend effect. De evaluatie van de taalverwerving moet gedeeltelijk op de persoonlijke voortgang worden gebaseerd. Men mag zich niet tot algemene tendensen beperken.

In het basisonderwijs heeft dit in het ontstaan van scholengemeenschappen geresulteerd. Ook de kleuters komen aan bod, door speciale kinderverzorgsters en kleuterturnen. Alhoewel er smalend wordt over gedaan, ligt de inscholing van de kleuters mee aan de basis van de goede kwaliteit van het onderwijs.

De zorgcoördinator in het lager onderwijs wordt positief onthaald. De hoge werkdruk in het basisonderwijs was een oud zeer en het is dit ten dele nog, maar er is een duidelijke verbetering merkbaar. De situatie zal nog verbeteren als de scholengemeenschappen nog beter functioneren, doordat de mensen beter op elkaar afgestemd geraken.

De heer *Frans Ramon* laat zich positief uit over de aandacht in de beleidsbrief voor de zorg voor zwakkeren in het onderwijs. Dit komt zowel tot uiting in het gelijkkekansendecreet als in de inspanningen om onderwijs en welzijn beter op elkaar af te stemmen. Ook de herwaardering van het DBSO is daar een belangrijke indicator voor. Zelfs de inspanningen die werden gedaan voor de internaten liggen in dezelfde lijn. Als het gaat over onderwijs, is het voor de heer Ramon heel belangrijk om aandacht te besteden aan de zwakkeren. Het gaat

daarbij niet alleen over de sociaal zwakkeren of kansarmen maar ook over mensen met leerstoornissen e.d. Op dat vlak werden er bijvoorbeeld inspanningen geleverd inzake autisme. Dergelijke projecten zijn belangrijk om aan te geven dat het beleid elke leerling het onderwijs wil aanbieden dat het beste past bij zijn mogelijkheden.

– *antwoord van de minister*

De *minister* vervolgt dat men het inschrijvingsrecht zal evalueren en bijsturen, zeker in de Brusselse situatie. Zij verwijst hierbij naar een studie van het HIVA over sociale achterstand. Die achterstand zou vooral te maken hebben met de thuissituatie. De studie dateert van vóór het GOK-decreet, maar de minister benadrukt dat men alert moet blijven toezien op de afname van de sociale achterstand. Dat was immers de bedoeling.

De *minister* vervolgt dat de evaluatie van het GOK van start is gegaan. Als eerste twee aspecten zullen de inschrijvingsprocedure en de werking van de LOP's worden geëvalueerd. De evaluatie gebeurt door het departement samen met een extern expert. De problematiek van Brussel staat hier los van.

De *minister* brengt aan dat de discussie over verder studeren en gelijke onderwijskansen samenhangt met die over het welbevinden. De scholen scoren goed op het vlak van het traditionele leren, maar veel slechter wanneer het gaat over welbevinden. Onze kinderen gaan minder graag naar school in vergelijking met die uit andere Europese landen. Het gevolg is dat ze sneller afhaken, sneller uitstromen zonder diploma en veel minder gemakkelijk naar het volwassenenonderwijs stappen. Het komt er dus niet zozeer op aan dat volwassenenonderwijs nog eens uit te breiden, maar wel om het leerplezier aan te wakkeren. Dat begint ook weer in het basisonderwijs. Als kinderen daar een hekel krijgen aan de school, dan is het veel moeilijker om ze nadien nog opnieuw te motiveren.

7.2. *Versterking van het onderwijs aan leerlingen met een handicap*

De heer *Luc Martens* citeert uit de inleiding van de beleidsbrief : 'Onderwijs- en beleidsmensen moeten samenzitten om het buitengewoon onderwijs de komende jaren te geven waar het recht op heeft.' Deze zin staat in fel contrast met de diverse aankondigingen uit het verleden om voor het buitengewoon onderwijs iets te ondernemen. Uit zijn contacten met het buitengewoon secundair onder-

wijs blijkt dat zij zich tijdens de voorbije regeerperiode verwaarloosd voelden. Ze zijn bijvoorbeeld niet opgenomen in de scholengemeenschappen. Ze hebben een procedure bij de Raad van State moeten voeren om de tweede kwalificatie te kunnen handhaven. Ze werden voortdurend bevestigd, maar hadden geen echte rol te vervullen. Hierdoor is er wantrouwen en onzekerheid gegroeid in het buitengewoon onderwijs.

De heer *Chris Vandenbroeke* heeft de stellige indruk dat de opzet ‘maatwerk in samenspraak’ enerzijds uiteindelijk op de lange baan wordt geschoven. Men kan anderzijds moeilijk om de vaststelling heen dat de instroom naar het buitengewoon onderwijs verder toeneemt.

– *antwoord van de minister*

De *minister* weerlegt de kritiek van de heer *Martens* dat er voor het buitengewoon secundair onderwijs te weinig wordt gedaan. Er zijn voor het BuSO een aantal kleinere, maar niet onbelangrijke, maatregelen genomen : de start van het modulair systeem, de nieuwe structuur voor opleidingsvorm 4, de afschaffing van de aanwendingspercentages op het paramedisch urenpakket, de afschaffing van het aanwendingspercentage op OV3, de verhoging van het lesurenpakket OV4 en nog een aantal maatregelen. Dit verandert niks fundamenteel aan het BuSO, maar de sector én het beleid vroeg om het debat over ‘maatwerk in samenspraak’ niet te forceren en er meer tijd voor te nemen.

De *minister* stelt dat zij nog steeds niet weet wat de heer *Martens* denkt over het buitengewoon onderwijs in het algemeen. Zij heeft de heer *Martens* al dikwijls over dit probleem horen praten, maar zonder een duidelijke visie te geven. Wil hij een meer inclusief onderwijs of mag men de scholen van het buitengewoon onderwijs vooral niet de indruk geven dat er te veel leerlingen bij hen zitten die beter in het gewoon onderwijs terecht kunnen ? Zij stelt deze vraag omdat dit debat een heel gevoelig en emotioneel onderwerp is. Ouders zitten vaak op een verschillende golflengte, maar ook leerkrachten nemen vaak een zeer conservatieve en angstige houding aan. In het buitengewoon onderwijs denken de mensen dat ze hun job gaan verliezen en in het gewoon onderwijs denken ze het niet aan te kunnen om kinderen met een handicap in de klas te hebben. Men kan het debat hierover moeilijk in alle openheid voeren.

Iedereen heeft er alle belang bij om de expertise in te zetten waar ze nodig is. Waarom kunnen mensen die hun expertise hebben opgedaan in het buitengewoon onderwijs niet voor een aantal uren in scholen van het gewoon onderwijs hun expertise inzetten, en zo de leerkrachten daar ondersteunen en de kinderen begeleiden ?

De *minister* is zelf voorstander van een systeem waarbij kinderen die een verwijzingsattest naar het buitengewoon onderwijs krijgen maar toch in het gewoon onderwijs blijven, de geldmiddelen meekrijgen. Een kind in het buitengewoon onderwijs kost nu eenmaal meer dan een kind in het gewoon onderwijs. Dit is een eerste stap naar een meer inclusieve opvang. Zij is er zich van bewust dat dit technisch niet eenvoudig te organiseren valt. Ook het departement stelt dat men niet tegen het principe kan zijn, maar dat er aan die middelen personeelsleden vasthangen. Er is organisatorisch meer nodig dan het overdragen van de middelen. Het gaat ook over infrastructuur en de leermiddelen die beschikbaar moeten zijn. Het is een vrij complexe zaak. Het is belangrijk om duidelijk te weten in welke richting men verder moet werken.

Tijdens deze legislatuur werden er in ieder geval kleine stappen gezet : scholengemeenschappen in het basisonderwijs met buitengewoon onderwijs en projecten rond autisme. Dit zijn belangrijke stappen, maar in het begin van de volgende legislatuur moet men duidelijkheid hebben – ook voor de zekerheid en het vertrouwen van de mensen in het buitengewoon onderwijs – over de richting die het beleid wil volgen.

8. Wegwerken van financiële drempels

8.1. Kosteloosheid van het leerplichtonderwijs

De heer *Luc Martens* stelt dat het beleid op het vlak van de kosteloosheid van het onderwijs blijven hangen is bij een veralgemening van de rekeningen. De transparantie is positief en nuttig, ook al zijn de reacties erop gemengd. Ouders betalen vandaag niet minder, maar meer dan vroeger.

De heer *Chris Vandenbroeke* is sterk begaan met de kosteloosheid van het onderwijs. Alhoewel hieromtrent reeds veel werd verteld, blijft hij op zijn honger. In het verlengde van dit thema wijst hij op het gegeven van de wanbetalers. Uit cijfers blijkt dat dit betrekking heeft op gemiddeld twee kinde-

ren per klas. Dit duidt volgens hem aan dat het gegeven van de kosteloosheid in een bredere context moet worden bekeken. Wanbetaling heeft immers te maken met sociale problemen. Bovendien is er een onaanvaardbaar psychologisch aspect mee verbonden, omdat deze kinderen erg worden geïsoleerd.

Gelijke kansen lopen volgens mevrouw *Gracienne Van Nieuwenborgh* deels parallel met de kosteloosheid. Enerzijds is het dan logisch de extra-muros-activiteiten te beperken. Anderzijds zouden de leerlingen net die cultuur, het museum- of theaterbezoek of het leren bespelen van een instrument, binnen de middelen van het gewoon onderwijs moeten kunnen verwerven, zodat dit geen extra belasting voor de ouders betekent. De middelen zullen daarom nooit groot genoeg zijn, ondanks het feit dat er zeer grote inspanningen zijn geleverd, zeker voor het basisonderwijs. Daarbij verwijst zij naar de bijkomende personeelsleden, de zorgbegeleiders, de turnuren in het kleuteronderwijs, de kinderverzorgsters, de extra administratieve ondersteuning en de ICT-coördinatoren. Toch blijven de werkingsmiddelen voor de meeste scholen een probleem omdat ze worden geconfronteerd met vele nieuwe uitdagingen. Er zijn ook nog de talrijke voorschriften die op zich niets met onderwijs te maken hebben, maar wel een weerslag hebben op de middelen van de scholen: de veiligheidsvereisten, de milieuriichtlijnen, de welzijnsmaatregelen, de regeling in verband met de auteursrechten enzovoort. Dit verdient de nodige aandacht. Zij is voorstander om de scholen meer te informeren om hun beschikbare middelen door een goed beleid zo goed mogelijk te laten aanwenden, bijvoorbeeld door hun vrijstellingen of gunsttarieven aan te rekenen of hen attent te maken op het bestaan ervan, of door besparende maatregelen die ze zelf kunnen inlassen.

De kosteloosheid moet zeker verder worden gerealiseerd. Het gaat hier niet alleen over het geven van gelijke kansen en het bieden van zo veel mogelijk aan zo veel mogelijk mensen. Onze maatschappij krijgt daar immers iets voor terug: talenten die geen kans krijgen, gaan verloren voor de samenleving. Zij herinnert de minister aan haar belofte om met de commissie op basis van resultaten van de screening van de bijdrageregeling het debat hierover aan te gaan en om snel werk te maken van de precisering van de kosteloosheid. Blijft men bij de kosteloosheid voor datgene wat de eindtermen en de ontwikkelingsdoelen betreft? Dat zal de discussie uitwijzen. Deze vraag werd bekrachtigd door een motie van het Vlaams Parlement waarin de parlementsleden ook vroegen een regeling uit te

werken om de grote verschillen tussen de verschillende scholen, die uit de studie blijken, te kunnen vermijden.

Mevrouw Van Nieuwenborgh is tevreden dat de schoolraden binnenkort hun instemming zullen moeten verlenen aan de bijdrageregeling van de school omdat op die manier in de school zelf de discussie hierover gemakkelijker op gang zal kunnen komen. Het is primordiaal dat scholen zelf over de kosten nadenken. Daarom is het goed dat er aan de scholen instrumenten worden aangereikt waardoor ze de uitgaven kunnen beperken. In dit kader looft zij de VZW 'SOS Schulden op School' die dit probleem op een positieve manier op de agenda heeft geplaatst.

Mevrouw Van Nieuwenborgh is er zich van bewust dat de instemming in de schoolraden wellicht niet zal volstaan om grote verschillen te vermijden. Men moet vermijden dat sommige schoolraden net heel hoge bijdragen zouden vragen om een elitair onderwijs te bekomen. Het kan niet zijn dat men elitescholen maakt alleen omwille van het feit dat er nu geen begrenzing is en er een grote autonomie is voor de schoolraden. Daarom moet bij de bespreking van het aangekondigde participatiedecreet (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1955/1*) concreter omlind worden hoe die inspraak, i.c. ten aanzien van de kosteloosheid, moet verlopen. Zo kan men overwegen om in de schoolraden mensen uit organisaties die gericht zijn op de vierde wereld, of uit de VZW 'SOS Schulden op School' een vertegenwoordiging te geven.

– *antwoord van de minister*

De *minister* antwoordt dat op het vlak van de kosteloosheid reeds grote stappen werden gezet inzake informatie en transparantie. Via het participatiedecreet zullen de ouders hierin inspraak krijgen.

De minister beaamt dat kosteloosheid te maken heeft met gelijke onderwijskansen. Hoe meer ouders moeten betalen, hoe moeilijker het wordt voor sommige van hen om aan te blijven knopen bij het onderwijs en hoe sneller ze hun kinderen zullen aanraden af te haken. Dat is een moeilijke discussie. Zij belooft om het debat over de definitie van kosteloosheid bij de aanvang van 2004 met het parlement aan te gaan.

8.2. Studietoelagen optimaliseren

De heer *Gilbert Van Baelen* brengt aan dat de middelen voor de studietoelagen stijgen met 34 per-

cent. De jokerbeurzen uit het hoger onderwijs zijn daarbij zeer belangrijk. Jokerbeurzen worden eveneens toegekend voor de voortgezette opleidingen. Hij stelt dit voor de toekomst in vraag. De overheid moet een hogere basisopleiding financieren, maar een voortgezette opleiding behoort in de context van het levenslang leren tot de individuele verantwoordelijkheid.

Hij is van mening dat het systeem van de studietoelagen bekender moet worden in het secundair onderwijs. Waar men in het hoger onderwijs een dekingsgraad heeft van bijna 100 percent, is dit voor het secundair onderwijs zeker niet het geval.

– *antwoord van de minister*

De *minister* licht toe dat er tijdens het vorige academiejaar 7.000 studiebeurzen extra werden toegekend. Het is niet de bedoeling dat de studenten in Ba-na-Ba of Ma-na-Ma aanspraak kunnen maken op de jokerbeurzen. Deze moeten worden geheroëntieerd.

8.3. Een kwaliteitsvol leerlingenvervoer verzekeren

De heer *Luc Martens* leest in de beleidsbrief dat zij een nieuwe regelgeving voorbereidt voor het leerlingenvervoer. Hij vraagt hieromtrent meer informatie omdat deze regelgeving gevolgen heeft voor de sector. De situatie op het terrein is ondertussen ernstig. De begeleiders moeten in slechte omstandigheden werken. Bedragen die werden toegezegd, werden nog niet ter beschikking gesteld. Het probleem van de lange duurtijd blijft bestaan. Sommige kinderen moeten elke dag meer dan 4 uur op de bus zitten wat kan leiden tot psychologische problemen. In 2003 was in een verhoging voorzien op het forfait voor de betaling van busbegeleiders. Die werd echter nog niet uitbetaald. Een verklaring daarvoor kan zijn dat er eerst een beter zicht moet zijn op de nieuwe spelregels. Aan de scholen is gevraagd om de garantie te geven dat ze met de bijkomende middelen alle wettelijke verplichtingen zullen nakomen, zonder te weten welke die verplichtingen zijn. Ze moeten dus een engagement aangaan zonder te weten wat de draagwijdte daarvan is.

De heer *Gilbert Van Baelen* vraagt wat de minister bedoelt met 'het mogelijk maken van de harmonisering van de lonen'. Er zouden zich volgens hem enkele juridische knelpunten in die context opwerpen.

– *antwoord van de minister*

De *minister* antwoordt dat het departement Onderwijs recent een beleidsnota heeft opgesteld over het leerlingenvervoer. Deze nota moet nog worden besproken met de Vlaamse minister voor Mobiliteit. De nota omvat onder meer een regeling voor de verloning van de begeleiding van het leerlingenvervoer. De verloning voor het leerlingenvervoer in het gesubsidieerd onderwijs zal worden opgetrokken zodat het gelijkgeschakeld wordt met dat in het gemeenschapsonderwijs. Om dat te kunnen realiseren moet nog een akkoord of protocol worden goedgekeurd in het paritair comité 152.

9. Participatieve schoolcultuur

Voor de heer *Dirk De Cock* is participatie in het onderwijs van het grootste belang. Het is de vertaling van de integrale democratie op schoolniveau. Betrokkenheid van iedereen leidt tot inzet in inzicht. Volgens de pers zou slechts 15 percent van de leerlingen van oordeel zijn dat er met hun mening rekening wordt gehouden. Frappanter is echter dat de leerkrachten onlangs de alarmbel luiden omdat ze in sommige scholen geen of bijna geen inspraak krijgen. Daarom zou in de naschoolse vorming voor directeurs meer aandacht worden besteed aan het omgaan met democratische vormen van leiding geven.

De heer *Frans Ramon* merkt in de beleidsvoorname van de minister een belangrijke zorg op voor de participatie. Hij sluit zich aan bij de heer De Cock die het belang daarvan, ook voor ons eigen democratisch functioneren, benadrukt. Het participatiedecreet is op komst. Studentenrechten en -participatie in het hoger onderwijs vormen belangrijke elementen.

– *antwoord van de minister*

De *minister* beaamt dat het participatiedecreet een erg belangrijk decreet is. Zij zal bij de bespreking van het decreet in het parlement hier verder over uitweiden.

10. Kunstonderwijs stimuleren

10.1. Samenwerking tussen cultuur en onderwijs

De heer *Chris Vandenbroeke* is niet te spreken over het feit dat de onderwijscultuurcel zou worden opgedoekt. Wat dan met de leerkrachtenpaspoorten voor cultuur ?

De heer *Julien Librecht* hecht veel belang aan cultuureducatie, ingegeven door het besef dat veel, vooral oudere, mensen in hun leven niet hebben kunnen bereiken wat ze wilden omdat maar een zeer klein potentieel van hun talenten in het onderwijs werd aangeboord. De aandacht die men besteedt aan de leerling met al zijn of haar mogelijkheden en talenten en 'integratie van cultuureducatieve behoeften in de basisvakken' is volgens hem zeker op zijn plaats.

De heer Librecht interpelleerde de minister meermaals over het protocol van samenwerking en integratie van kunst en cultuur en onderwijs tussen de bevoegde ministers. De beleidsbrief belooft echter nog steeds hetzelfde als wat de minister telkens antwoordde op zijn vragen, weliswaar in de onvoltooid toekomstige tijd : het ambtelijk overleg en het expertiseadvies zullen in de toekomst worden ontkoppeld ; veldexpertise zal in de toekomst beter tot uiting komen, in drie adviesgroepen ; overleg tussen beide administraties zal in de toekomst worden versterkt ; de ondersteuning van projecten op het snijpunt van onderwijs en cultuur zal in de toekomst verder vorm krijgen ; de bestaande culturele initiatieven zullen in de toekomst worden geïnventariseerd ; het initiatief om jongeren binnen en buiten schoolverband actief te laten participeren aan het culturele leven zal in de toekomst gebruik maken van mediakanalen, enz.

Met deze gang van zaken verandert er weinig of niets aan het cultuureducatief beleid. Ontbreekt het hier niet aan aandacht ? Wat is de impact van deze begroting op het afgesloten protocol ? Terwijl het decreet inzake de strategische adviesraden de versoering van de adviesstructuur voorstelt, neemt men hier weer zijn toevlucht tot nieuwe adviesraden. Is dit wel verantwoord, vooral in een zaak waaraan men toch enige aandacht moet besteden ?

In dit verband verwijst de heer Librecht tevens naar de kunstopleiding, vooral dan de audiovisuele en beeldende kunst en de muziek en dramatische kunst. In 1996 ging er van het totale bedrag aan werkingsuitgaven voor de hogeschoolopleidingen 12,96 percent naar de kunstopleiding. Nu is dat aandeel gedaald tot 11,52 percent, of misschien nog lager. Nochtans steeg van 1996 tot 2002 het aantal hogeschoolstudenten in een kunstopleiding met 8,5 percent, van 88.091 tot 96.239. Wat is de houding van de minister hieromtrent ?

– *antwoord van de minister*

De *minister* verklaart dat de onderwijscultuurcel Canon, die actief is binnen het departement Onderwijs, schitterend werk levert en niet zal worden

afgeschaft. Wel is er een protocol afgesloten met de toenmalige cultuurminister Anciaux waarin gewag werd gemaakt van een steunpunt inzake cultuur en onderwijs. Daar is men niet van afgestapt : dat protocol blijft, maar werd nog niet geconcretiseerd. Er moeten nog veel stappen worden gezet. Canon werkt goed en is voor de scholen een open poort naar de culturele wereld. Misschien moet er hier en daar wat worden bijgestuurd. Zo vragen sommigen zich af of het nodig is dat Canon zelf een en ander blijft organiseren. Scholen reageren er in ieder geval heel positief op.

10.2. *Het deeltijds kunstonderwijs verder uitbouwen*

De heer *Luc Martens* leest in de beleidsbrief over het verder uitbouwen van het deeltijds kunstonderwijs het volgende : 'De projecten inzake nascholing van leerkrachten basisonderwijs voor muzische vorming door DKO-leerkrachten worden voortgezet. (...) Tevens wordt een project opgezet om jonge musici sneller op te sporen en te vormen.' Over welke projecten gaat het ? Over hoeveel leerkrachten gaat het ? Hij vindt het merkwaardig dat dit als een taak van het departement wordt beschouwd. In de praktijk leveren Pro Musica, Poppunt en Jeugd en Muziek inspanningen met projecten als Gouden Vleugels om jong talent een forum te geven. Dit moet men overlaten aan de partners op het terrein. Ze gebruiken daarvoor op een transparante manier middelen van de overheid en hebben expertise.

De heer *Gilbert Van Baelen* merkt op dat het aantal leerlingen in het deeltijds kunstonderwijs stijgt. Er is sprake van 2,5 en 3,34 percent voor resp. de leeftijdscategorieën -18 en +18 jarigen. Hij vraagt of deze cijfers per leeftijdscategorie kunnen worden verstrekt.

– *antwoord van de minister*

De *minister* antwoordt dat 6 scholen uit het deeltijds kunstonderwijs nascholing geven aan leerkrachten van het basisonderwijs, met de bedoeling om hun kennis over en hun manier van werken met muzische vorming te optimaliseren. Volgend jaar komen er nog 5 scholen bij.

Er wordt 250.000 euro uitgetrokken om geselecteerde, jonge, talentrijke musici de kans te geven om met een beurssysteem in het buitenland bijkomende ervaring op te doen.

Op de vraag over het aantal studenten DKO, antwoordt zij dat er op 1 februari 2003 115.725 leerlingen onder de 18 jaar en 33.996 boven de 18 jaar waren ingeschreven.

11. Het hoger onderwijs versterken in de uitvoering van zijn maatschappelijke opdracht

11.1. Herstructurering hoger onderwijs

Volgens de heer *Dirk De Cock* vergt de hervorming van het hoger onderwijs nog heel wat inspanningen. Een eerste evenwicht is op 3 september tot stand gebracht door de ondertekening in Den Haag van de NVAO, de Nederlands-Vlaamse Accreditatieovereenkomst. De opvolgingsdecreten over financiering en studentenparticipatie zitten in de pijplijn.

De heer *Gilbert Van Baelen* werpt op dat men zich moet bezinnen over de individuele bijdrage van de student voor inschrijving in het hoger onderwijs. Met de implementatie van de Bolognaverklaring komt men terecht in de Europese hogeronderwijsruimte. In Vlaanderen bedraagt het deel van de individuele bijdrage ongeveer 5 tot 6 percent van de middelen, terwijl dat in Nederland om en bij de 50 percent is. Vlaanderen moet volgens hem vermijden dat er bij het openstellen van de grenzen een massale instroom van buitenlandse studenten op gang komt omdat het individuele aandeel zeer laag is. Alhoewel hij voorstander is van de vrije markt, de vrije ruimte en het vrij verkeer van personen en dus van studenten, is hij het er niet mee eens dat Vlaanderen de rekeningen van anderen zou moeten betalen.

In dit kader moet Vlaanderen vooral naar Nederland kijken omdat het qua taal en cultuur het meest nabij is. Het debat dat in Nederland wordt gevoerd over studiefinanciering moet daarom ook hier mee in ogenschouw worden genomen. Daarbij zal het ook gaan over studiefinanciering en democratisering van het hoger onderwijs. In Nederland is het inschrijvingsgeld nu 5.000 euro, ook voor de Vlaamse studenten die daar graag studeren. In Vlaanderen bedraagt dit ongeveer 500 euro. De totale kosten voor een universiteitsstudent in Vlaanderen bedragen ongeveer 10.000 euro ; voor een hogeschoolstudent iets meer dan de helft daarvan. In Nederland geeft men in het hoger onderwijs meer en meer Engelstalige cursussen. Er komt een opleidingsaanbod van 100 percent in het Engels, en dat met één doel : buitenlandse studenten aantrekken. Met de minister werd afgesproken dit in Vlaanderen niet toe te laten. Toch zal men zich moeten voorbereiden op het aantrekken van buitenlandse studenten. Wat zullen straks in een open hogeronderwijsruimte de individuele bijdragen zijn, en wat die van de overheid ? Hij pleit hiermee niet voor een verhoging van het inschrijvingsgeld, al kan dat mits een sociale correctie een oplossing

zijn. Hij stelt ook de democratisering van het hoger onderwijs niet in vraag. Hij wil op de eerste plaats vermijden dat Vlaanderen straks de rekening betaalt voor een hoge instroom. Een nieuw evenwicht kan men niet meer vinden in Vlaanderen alleen ; men zal dit moeten zoeken in Europa. Worden daarover afspraken gemaakt in het overleg van de Europese ministers van Onderwijs ? Dat gebeurt bijvoorbeeld wel over accreditatie. Een algemene afspraak over financiering zou kunnen zijn dat het geld de student volgt. Bestaat er een vergelijkende analyse van de plaats en de rol van de overheid en die van het individu op Europees niveau ?

Hij vindt het vreemd dat het aantal Erasmus-studenten sterk gedaald is. Waaraan is dit te wijten ?

De heer Van Baelen verwijst tot slot naar het toelatingsexamen voor artsen en tandartsen. Uit de cijfers blijkt dat alhoewel het slaagcijfer werd aangepast, de bijkomende instroom eerder minimaal is.

De heer *Chris Vandenbroeke* deelt de analyse van de heer Van Baelen. Er kunnen, moeten en mogen internationale vergelijkingen worden gemaakt. Toch mag men de democratisering van de voorbije 20 tot 30 jaar in Vlaanderen en België niet hypothekeren. De meerwaarde van de democratisering moet blijven bestaan.

– *antwoord van de minister*

De *minister* reageert vervolgens op de opmerkingen van de heer Van Baelen m.b.t. het hoger onderwijs in de internationale context. Zij stelt dat haar buitenlandse collega's haar dikwijls vragen hoe men in Vlaanderen het heel open en democratisch toegangssysteem tot het hoger onderwijs in stand kan houden. Het feit dat het Nederlands de onderwijstaal is, is op een bepaald moment een geluk geweest. Was dat niet het geval, dan was de instroom vanuit het buitenland massaal geweest, juist omwille van het open en democratisch systeem in Vlaanderen. Vlaanderen kent geen selectiemechanismen zoals in veel andere landen. In het Vlaams onderwijsbeleid werd altijd geopteerd voor de open toegang. De minister wil die keuze verder verdedigen, ook al heeft die negatieve gevolgen zoals het hoog aantal bissers in het eerste jaar. Als men de volledige studieduur bekijkt, gaat het echter niet over een substantieel groter aantal bissers. Daaruit kan men afleiden dat dit wellicht iets te maken heeft met de aanpak in het eerste jaar.

De minister laat de volgende cijfers over de geslaagden bij het toelatingsexamen arts en tandarts en de verhouding tot de inschrijvingen toevoegen aan het verslag :

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
DEELNEMERS	1244	914	1159	1352	1436	1499	1750
GESLAAGDEN	966	447	469	517	569	606	859
SLAAGPERCENTAGE	77,7	48,9	40,5	38,2	39,6	40,4	49,1

- Vanaf 2004 mogen 420 gediplomeerde artsen toegang krijgen tot de bijzondere beroepstitels.
- Vanaf 2002 mogen 84 gediplomeerde tandartsen toegang krijgen tot de bijzondere beroepstitels.

Zij laat m.b.t. de vraag over het aantal Erasmusstudenten een cijfertabel aan het verslag toevoegen (bijlage 2)

– *repliek van de leden*

De heer *Gilbert Van Baelen* vraagt daarop naar een reactie van de heer *Vandenbroeke* omtrent het taalgebruik in het hoger onderwijs. Het aanbod van het hoger onderwijs in het Nederlands in Vlaanderen heeft inderdaad een beperkte instroom tot gevolg. De heer *Van Baelen* verwijst vervolgens naar professor *Soete*, die zich vooral op Nederland richt, en wil overstappen naar het Engels als onderwijstaal om zo een grotere instroom van studenten te bekomen. Hij beoogt daarmee, aldus de spreker, geen groter aantal studenten, maar wel een betere kwaliteit en een betere doorstroming naar de doctoraten. Hij is ervan overtuigd dat de taalverandering nodig is omwille van het op peil houden van de kennis- en innovatietechnologie. De heer *Van Baelen* stelt dat het gebruik van het Nederlands als onderwijstaal de instroom beperkt, maar dat dit enkel op middellange termijn zal blijven lukken.

De heer *Chris Vandenbroeke* is het niet eens met de heer *Van Baelen*. Hij raadt de heer *Van Baelen* aan om het tijdschrift *Ons Erfdeel* van de voorbije 3 jaar te lezen. Daarin staan schitterende bijdragen van eminente professoren over native speakers. Hij stelt voor het debat te voeren als de heer *Van Baelen* deze artikels heeft gelezen.

11.2. *Financiering van de hogescholen*

De heer *Luc Martens* wijst naar de penibele financiële situatie van de hogescholen. Zij hebben bij herhaling hun financiële klachten geuit. Er werden

voor de hogescholen inspanningen geleverd, net als door voormalig minister Van den Bossche, maar de oorzaken van de klachten kan men niet in hun geheel toeschrijven aan de vorige regering.

De heer *Chris Vandenbroeke* wijst op de noden voor de financiering van de Vlaamse hogescholen. Het stond in de sterren geschreven dat bij de hogescholen, wetende wat allemaal op hen af is gekomen tijdens de voorbije jaren, hieromtrent meer dan spanningen en protestbewegingen zouden volgen.

De heer *Julien Librecht* leest in de beleidsbrief dat men streeft naar een gelijkschakeling van de sociale voorzieningen voor universiteiten en hogeschoolstudenten, maar dat wegens het huidig klimaat voor 2004 geen supplementaire verhogingen per hogeschoolstudent kunnen worden toegekend. Bij de invoering van het hogescholendecreet werd gesteld dat dit niet tot besparingen zou leiden. Er dreigt een onhoudbare situatie te groeien die de kwaliteit van het onderwijs in het gedrang brengt : grote lesgroepen, uitgestelde didactische en organisatorische vernieuwing, bedreigde stagebegeleiding enzovoort. Dit heeft rechtstreekse gevolgen voor de werkomstandigheden van het personeel. Welke initiatieven zullen hieromtrent worden genomen ?

Ook de heer *Dirk De Cock* erkent de nood bij de hogescholen. Indien men de uitvergrotingen relateert, blijft de vaststelling dat hier een inhaalbeweging nodig is. De minister heeft zelf gezegd dat er nu nog geen middelen voor gevonden zijn.

Een belangrijke uitdaging voor de sp.a-fractie is volgens de heer *André Van Nieuwkerke* de democratisering van het hoger onderwijs. Er zijn politieke akkoorden met betrekking tot het hoger onderwijs : er werd afgesproken dat de financiering van de hogescholen moet worden verbeterd. Iedereen kent ondertussen de situatie voor 2004. Het is belangrijk dat die middelen ook in de toekomst stelselmatig worden verhoogd. Daarvoor zal een meerjarenplanning moeten worden opgesteld, waarbij men rekening moet houden met de noden van bepaalde hogescholen, die veel beursstudenten hebben. Om zo veel mogelijk jongeren te laten doorstromen naar het hoger onderwijs, moeten de financiële drempels zo veel mogelijk worden weggevoerd.

Voor wat het aanbod van de opleidingen in het hoger onderwijs betreft, is de heer Van Nieuwkerke er zich van bewust dat ook binnen de onderwijsruimte van de hogescholen zelf nog heel wat kan worden gerationaliseerd. Hogescholen moeten

daartoe onderling afspraken maken, zodat in een bepaald gebied niet meermaals dezelfde opleiding wordt aangeboden. In bepaalde regio's bestaat de wil om dat aanbod meer op elkaar af te stemmen. Het zou naïef zijn om enkel meer middelen te geven en tegelijkertijd niet van de sector zelf te eisen na te denken over het aanbod en over het meer efficiënt beheren van de middelen die worden toegekend.

De heer *Frans Ramon* is tevreden dat men erin geslaagd is om de sociale voorzieningen voor de hogescholen, die waren opgenomen in het regeerakkoord, te realiseren. In het nieuwe decreet over de studievoorzieningen en sociale voorzieningen moet daartoe een groeipad worden opgenomen zodat enig perspectief kan worden geboden.

De heer *Gilbert Van Baelen* brengt aan dat de enveloppefinanciering uit het verleden enerzijds en anderzijds het structuurdecreet de hogescholen een stabiele financiering moest verzekeren. De vorige regering heeft de rekening van de TBS doorgeschoven. Dat kost de huidige regering inmiddels 31 miljoen euro of 1,3 miljard frank. Als dat bedrag destijds was opgenomen in de enveloppefinanciering, zouden de hogescholen niet geconfronteerd zijn geweest met de huidige problemen. Hij vraagt wat de vermelde TBS-maatregel heeft opgeleverd.

– *antwoord van de minister*

De *minister* heeft bij diverse collega's de klachten vanwege de hogescholen gehoord. Zij stelt dat zij bij het begin van de legislatuur geconfronteerd werden met een gigantisch probleem, namelijk een onbetaalde factuur van werkingsmiddelen die dateerde van 1995 of 1996, nl. bij de overgang naar het nieuwe hogescholendecreet. De Vlaamse Gemeenschap werd daarvoor in oktober 1999 veroordeeld. Daardoor was zij meteen een massa geld kwijt zonder ook maar een maatregel te kunnen nemen.

De uitstapregeling in de hogescholen is inderdaad ongelooflijk duur. Zij verwijst daarbij naar de heer Van Baelen die het bedrag van 30 miljoen euro noemde. Dat bedrag slaat enkel op 2003. Over de lengte van de legislatuur zou dit neerkomen op een bedrag van 100 miljoen euro. Met die middelen had men heel wat meer kunnen doen voor de hogescholen.

De minister beseft dat de hogescholen aan de uitleg over wie schuld treft, geen boodschap hebben. Zij stelt dat men voor de hogescholen alles gedaan heeft wat mogelijk is. De hogescholen beseffen wel

dat de overheid op zoek moet gaan naar nieuwe middelen om de echte noden te lenigen. Naar aanleiding van de betoging van de hogescholen op 19 oktober 2003 heeft zij meegedeeld dat de omvorming als gevolg van de hervorming van het hoger onderwijs een hoge werkdruk met zich meebrengt. Ook dit vergt extra middelen. Voor de hogescholen is het verhaal dus genuanceerd : ze beseffen dat er al heel wat inspanningen gebeurd zijn, maar vragen nog meer.

Er werden reeds inspanningen geleverd voor het gelijktrekken van de sociale voorzieningen, maar niet voldoende. De volledige gelijkschakeling van hogescholen en universiteiten is niet gebeurd. Na een aantal inhaalbewegingen werd prioriteit gegeven aan de studietoelage, waar enorm veel middelen naar toe gingen. Het gevolg daarvan is dat vorig academiejaar 7.000 studenten meer een studiebeurs kregen. Ook dat is, aldus de minister, een sociale tegemoetkoming, al valt die niet onder de sociale voorzieningen. Dit maakt het verhaal genuanceerd. Bovendien zal als gevolg van de associatievorming, het geheel aan sociale voorzieningen in de nabije toekomst worden herbekeken. Dat debat moet nog beginnen. De studenten zijn vragende partij om daaraan deel te nemen.

Het verschil in financiering van een student aan een hogeschool en een student aan de universiteit heeft te maken met mechanismen die in het verleden tot stand kwamen. Universiteiten worden ook geconfronteerd met kosten voor wetenschappelijk werk. Aan de hogescholen zal het wetenschappelijk werk nu pas beginnen, en wel in mindere mate. Er is dus een verschil in missie. Zij is het ermee eens dat men omwille van het nieuwe financieringsmechanisme dat moet ingaan in 2006, alles eens op een rijtje moet zetten. In die zin zal men een duidelijke rekening maken van alle aspecten en daarna om een nieuw financieringssysteem uit te bouwen vanaf nul beginnen. Dat zal geen makkelijke oefening zijn, maar het is wel het geschikte ogenblik om eraan te beginnen.

– *repliek van de leden*

De heer *Gilbert Van Baelen* is het eens met de analyse over de hogescholen. Er is volgens hem echter een fundamenteel verschil tussen hogescholen en universiteiten : het percentage beursgerechtigde studenten. In hogescholen zijn er 26 à 27 percent beursgerechtigde studenten, aan de universiteiten slechts 20 à 21 percent. Het hoger percentage beursgerechtigde studenten aan de hogescholen is voor de heer Van Baelen een prioritaire doelgroep. Straks komt er een algemene financiering. Er is

een maatschappelijk en politiek debat nodig over dit thema. Hij verwijst naar de heer Martens die reeds gesuggereerd heeft om de bijdrage voor sociale voorzieningen voor universiteiten te verlagen om met de vrijgekomen middelen de bijdrage voor de hogeschoolstudenten op te trekken. Als men 100 percent van de studenten gelijkaardige middelen geeft, zowel aan de hogescholen als aan de universiteiten, maar aan de universiteiten zijn er slechts 20 percent van de studenten die via de algemene middelen voor sociale voorzieningen als prioritaire doelgroep moeten worden beschouwd, dan kan daarover een fundamenteel debat worden gevoerd. Het herverdelingsmechanisme is immers al lager voor de hogescholen terwijl de universiteiten over meer geld en over nogal wat reservepotjes beschikken. De heer Van Baelen herinnert de minister eraan dat zij vorig jaar een evaluatie en het vastleggen van criteria aankondigde. Wat is hiervan de stand van zaken ?

– *antwoord van de minister op de repliek*

De *minister* vindt de opmerking van de heer Van Baelen erg belangrijk. Zij is bereid om de oefening te maken. Zij vervolgt dat er wel degelijk sprake is geweest van een stijgende tewerkstelling in de hogescholen, vooral bij het administratief personeel. De opmerking over een krappere personeelsgroep ten opzichte van een veel groter wordende groep studenten, klopt niet helemaal. Wel is er een verschuiving gebeurd tussen de personeelsgroepen. Zij herinnert er bovendien aan dat men allemaal samen gekozen heeft voor een lineaire loonsverhoging voor alle personeelsleden, ook voor de personeelsleden van de hogescholen. Daar wordt volgens de minister nu al te makkelijk overheengestapt.

De minister verwijst vervolgens naar de opmerking van de heer Van Baelen over de minder-meer uitgaven voor universiteiten, hogescholen en infrastructuur. Zij benadrukt dat er niet minder-meer is voor hogescholen. Dat geldt wel voor universiteiten en infrastructuur, maar aan de beloofde middelen voor hogescholen werd niet geraakt, alleen aan het onderdeel infrastructuur.

12. Volwassenenonderwijs en levenslang leren

Volgens de minister zijn er inzake levenslang leren formidabele resultaten geboekt : de groei van de Centra voor Volwassenenonderwijs, de CVO's is daarvan een bewijs. De heer *Luc Martens* ontkent dit niet, maar vraagt naar meer informatie hieromtrent : wat veroorzaakt de groei ; welke populatie is

bereikt ; zijn er nieuwe initiatieven genomen die deze groei verklaren ? Bovendien beloofde de minister een nieuwe regeling en een nieuwe financiering. Zullen degenen die betalen, opdraaien voor degenen die niet moeten betalen ? Komt er een enveloppe die wordt geplafonneerd op basis van de begrotingscijfers ? Hij vreest dat de dynamiek die op gang is gekomen en een succes aantoont, de pas zal worden afgesneden.

Over het volwassenenonderwijs stelt de heer *Julien Librecht* dat na het decreet van maart 1999, dat de schaalvergroting en het modulair volwassenenonderwijs behelst, een nieuw decreet zal worden opgesteld. Door middel van dit nieuwe decreet zullen een aantal zaken, zoals schaalvergroting, personeelsstatuut en enveloppefinanciering, worden geregeld. In afwachting van dit nieuwe decreet worden een aantal decretale maatregelen inzake de beheersing van de uitgaven, de overdracht van een beperkt aantal voortgezette studies naar de hogescholen en de visitatie van een aantal speciale opleidingen aangekondigd.

De VLOR heeft de Vlaamse regering geadviseerd om de eerder gemaakte afspraken na te komen alvorens nieuwe plannen op stapel te zetten. Aangezien ieder normaal denkend mens een dergelijk standpunt kan onderschrijven, vraagt hij zich af hoe de minister met dit advies van de VLOR wil omgaan.

Wat het levenslang en het levensbreed leren betreft, meent de heer Librecht dat permanente vorming een belangrijke beroeps- en levensdimensie vormt. Bovendien gaat het hier om een belangrijk aspect van de volksopvoeding en -verheffing. De beleidsmakers zijn zich bewust van het groot opvoedkundig belang van het onderwijs.

Hoewel de cursistenpopulatie beduidend stijgt, blijkt uit het advies van de VLOR dat de minister de middelen wil bevriezen. Klopt dit ? In welke mate zullen de middelen worden bevroren ? Rijmt deze maatregel wel met de intentieverklaring over het belang van het levenslang leren ?

Hij heeft bovendien vernomen dat de aanwezigheid van mensen uit het onderwijs in de DIVA zeer beperkt is. Gezien de taken van deze dienst, valt dit te betreuren. Is de minister van plan de onderwijskundige inbreng in de verschillende organen van de DIVA te versterken ? Zo ja, op welke manier en in welke mate wil zij hier werk van maken ?

De heer *Dirk De Cock* merkt eveneens op dat het volwassenenonderwijs aan belang wint. De loonmiddelen zijn exuberant toegenomen. De huizen

van het Nederlands zijn een goede evolutie om de zaak te coördineren rond een specifieke problematiek. Er gaan veel stemmen op om de sector door te lichten, om tot een adequaat gebruik van de middelen te komen. Concurrentie op zich is goed voor de kwaliteit, maar een regionaal overaanbod kan averechts werken.

In dit kader wil hij de nadruk leggen op basiseducatie. Sommige mensen zouden ongerust zijn over de mogelijke gelijkschakeling met de andere sectoren van het volwassenenonderwijs. Het leerproces binnen basiseducatie gaat heel wat langzamer. De anderstalige nieuwkomers die worden opgevangen, moeten de NT2-trajecten dikwijls aanvangen vanuit analfabetisme. Dit is een totaal andere problematiek, waar veel minder met tijdstrajecten en meer met ontwikkelingsdoelen moet worden gewerkt. Het is goed om de tweedeling tussen centra voor volwassenenonderwijs en centra voor basiseducatie te behouden en beide vormen als complementair te blijven beschouwen.

Het levenslang en vooral het levensbreed leren is voor de heer De Cock van groot belang. Het levenslang leren heeft als concept overal ingang gevonden. Het levensbreed leren is nog een term die gebruikt wordt zonder er een invulling aan te geven. Educatie die tot volksverheffing leidt, is de beste dam tegen anti-democratie.

De heer *Frans Ramon* stelt vast dat de administratieve afwikkeling en van de inschrijvingsgelden in het volwassenenonderwijs een knooppunt vormt. De financiering komt heel vaak te laat, waardoor de instellingen in de problemen geraken.

De heer *Gilbert Van Baelen* leest in de beleidsbrief dat de minister voor het OSP tot een uniforme omkaderingscoëfficiënt zou willen komen. Wat bedoelt zij daar mee ? Dat kan een beperking van de uitgaven betekenen, maar ook een inbreng van de overheid in verband met het terugbetalen van de inschrijvingsgelden. Dat kan ook betekenen dat het aantal categorieën van wie er al dan niet vrijgesteld aan kan deelnemen, zal worden verminderd.

Hij laat zich positief uit over het aantal lerarenuren en de middelen die jaar na jaar stijgen. De meerderheidsfracties zullen een amendement indienen over de uitbetaling van de gedeerde inschrijvingsgelden waarmee de CVO's te kampen hebben. Deze middelen moeten veel sneller ter beschikking worden gesteld.

De heer Van Baelen merkt op dat er voor NT2 meer middelen worden uitgetrokken in de context van de coördinatie van de permanente vorming.

Hij vraagt hoe de zeven pilootprojecten in verband met NT2 die in Vlaanderen lopen verder moeten evolueren. Welke timing is daaraan verbonden? Wat zal er later gebeuren?

– *antwoord van de minister*

De *minister* beaamt de explosie van het aantal cursisten in de CVO's. De middelen werden daarom met 71 percent verhoogd. Nochtans is dat slechts een deel van heel het aanbod in Vlaanderen. Dat is de reden waarom de DIVA, de Dienst Informatie Vorming en Afstemming, werd opgericht. De DIVA verzamelt de vormingsverstrekkers VDAB, VIZO, onderwijs en de sociaal-culturele sector om alles op elkaar af te stemmen. Zij is van mening dat die samenwerking nog veel verder moet gaan dan een loutere afstemming met een coördinerend minister: alle opleiders zouden onder één minister moeten komen. In die zin is zij voorstander om in de toekomst de minister van Onderwijs en niet de minister van Werkgelegenheid bevoegd te maken voor de opleidingen die bijvoorbeeld door de VDAB worden georganiseerd. Dit zal de volgende maanden aanleiding geven tot een debat, dat belangrijk is in het kader van levenslang leren. Cursisten hebben er niets aan dat er een ganse reeks van opleidingen bestaan, als ze hun weg niet vinden in het kluwen van het opleidingsaanbod. De middelen zijn schaars, dus het komt erop aan om elke overlapping uit te schakelen, en alles veel beter op elkaar te laten aansluiten.

De minister repliceert t.a.v. de heer Martens dat hij inzake het volwassenenonderwijs twee zaken door elkaar haalt. Er is een beslissing over de gedeelde inschrijvingsgelden uit het verleden. Die worden nu uitbetaald tussen december en februari. Zij bevestigt dat dit een slecht systeem is. In de toekomst zal er daarom gewerkt worden met voorschotten uitbetaald in het voorjaar 2004 voor de periode 1 februari 2003 tot en met 31 januari 2004. In het programmadecreet zit een nieuw omkaderingsmechanisme waarbij men met gemiddelde coëfficiënten per opleiding zal kunnen werken. Anders zou men tot grote verschillen komen voor eenzelfde opleiding in de verschillende scholen. Dat systeem komt er in de plaats van het historisch forfait.

Volgens het decreet over het volwassenenonderwijs van 1999 maakte men als het ware een zogenaamde foto van de omkadering van een bepaalde opleiding van een CVO. De omkadering nam toe als het aantal cursisten met een bepaald percentage groeide. Voor het merendeel hebben de opleidingen hun historisch forfait vergroot. Binnen eenzelfde opleiding zijn de verschillen over heel Vlaande-

ren groot. Vanaf het schooljaar 2004-2005 kan men werken met het aantal lessen/cursist. Dit vormt de zgn. coëfficiënt. Die coëfficiënt zal nu dienen om de omkadering voor alle centra te berekenen. In Vlaanderen wordt bijvoorbeeld 34 keer de opleiding auto georganiseerd. Die coëfficiënt zit tussen 2,65 en 11. Dit zal leiden tot verschillen per opleiding, maar het komt toch neer op een gelijktrekking. Het minimum en maximum worden op vraag van de Raad van State vastgelegd in het programmadecreet. Dat systeem bestaat ook in het secundair onderwijs. Op die manier kan men de groei op organisatorisch vlak beter bijsturen.

De minister weerlegt de opmerking dat het onderwijs afwezig zou zijn in de DIVA. In de DIVA zijn er heel wat werkgroepen waarin het onderwijs wel degelijk prominent aanwezig is. Onderwijs is trouwens de voortrekker van de DIVA en levert de voorzitters van de kerngroep en de stuurgroep. Het is juist de bedoeling dat Onderwijs daar de coördinator en organisator van is.

Vervolgens gaat de minister verder in op de stelling van de heer De Cock dat de tweedeling tussen basiseducatie en de centra voor volwassenenonderwijs het best behouden moet blijven. Zij geeft toe dat er op zeker moment een visietekst werd opgesteld, die evenwel nooit is verspreid omdat hij niet werd afgewerkt, waarin een bundeling werd voorgesteld. Dat is echter niet doorgegaan, en voorlopig zijn er ook geen plannen meer in die zin.

De term levenslang leren is intussen ingeburgerd, maar het begrip levensbreed leren is nog niet zo evident. Toch blijft het aantal cursisten bij het deeltijds kunstonderwijs stijgen, bij uitstek een opleiding voor levensbreed leren. Dat is een positief teken.

Voor wat de vragen over NT2 betreft, antwoordt de minister dat het ontwerp van decreet over de Huizen van het Nederlands bij de Inspectie van Financiën ligt. Er komen uiteindelijk acht huizen: één per provincie en één in Brussel, Antwerpen en Gent. De bestaande zullen daarin opgaan. Elk centrum zal op eigen initiatief antennes kunnen oprichten in kleinere steden. Deze werkwijze kwam tot stand na ruim overleg. Zij zal het ontwerp van decreet nog voor het einde van het kalenderjaar aan de regering voorleggen.

13. Scholeninfrastructuur verbeteren

De heer *Luc Martens* verwijst voor de problematiek van de schoolgebouwen naar de bespreking

van het voorstel van resolutie betreffende het infrastructuurbeleid voor het Vlaams Onderwijs (*Parl. St. VI. Parl. 2002-2003, nr. 1752/1 tot 4*). Het probleem van de schoolgebouwen blijft ondanks diverse initiatieven echter reëel. Reeds bij de eerste begrotingsbespreking van deze regeerperiode wees zowel hijzelf als de heer Van Baelen op de noodzaak aan nieuwe creatieve ideeën inzake schoolgebouwen. De minister ging toen akkoord met de oprichting van een werkgroep. Werd een dergelijke werkgroep opgericht ?

De heer *Julien Librecht* onderstreept de draagwijdte van de problematiek van de schoolinfrastructuur. Het regeerakkoord van 1999 stelt letterlijk : 'Aantrekkelijke schoolgebouwen zijn een belangrijk element in het creëren van een aangename schoolomgeving, wat bevorderlijk is voor het welzijn van leerlingen en leerkrachten.' Het beleid is daar dus van overtuigd. De VLOR aanvaardt niet dat er wordt bespaard op de financiering en subsidiëring van de schoolinfrastructuur. Wat bedoelt de minister met het aanreiken van alternatieve vormen van financiering ? Welke meerwaarde zullen eventuele privé-investeerders zien in schoolgebouwen en infrastructuur ? Hoe zullen eventuele investeerders een louter lucratieve bedoeling kunnen overstijgen en zich kunnen beperken tot de echte zingeving van het onderwijs ?

Ook de heer *Dirk De Cock* verwijst naar het voorstel van resolutie betreffende het infrastructuurbeleid voor het Vlaams Onderwijs (*Parl. St. VI. Parl. 2002-2003, nr. 1752/1 tot 4*). Iedereen blijft hier een beetje op zijn honger zitten. De resolutie is een stap in de goede richting, maar het kan zeker niet de enige stap zijn. Een goede infrastructuur zorgt voor een kettingreactie van positieve elementen. Als de schoolgebouwen en de infrastructuur niet in orde zijn en er verwaarloosd bijliggen, nodigt dit uit tot vandalisme. Om dit tegen te gaan, is er echter een gigantische inspanning nodig.

– *antwoord van de minister*

De *minister* antwoordt dat de regering tijdens deze legislatuur een inhaalbeweging gemaakt heeft inzake schoolinfrastructuur. Onderwijs besteedt 9,5 miljard frank aan gebouwen. Het FFEU deed een bijdrage zodat de doelstelling van 10 miljard frank bijna werd gehaald. Zij is het er volledig mee eens dat de overheid dit probleem in de toekomst niet alleen kan oplossen. Zij denkt daarbij vooral aan de machineparken van technische en beroepsscholen. Verschillende groepen hebben daar belang bij. Het zou volgens de minister normaal zijn als de bedrijfswereld mee investeerde. In die zin zal zij in

december 2003 een actieplan lanceren voor een betere en snellere financiering van de infrastructuur.

In dit kader verwijst zij vervolgens naar het project Beter Bestuurlijk Beleid waarin het aangekondigd ontwerp van decreet betreffende Agion, het Agentschap Infrastructuur Onderwijs, kadert. Dit agentschap zal ten dienste staan van alle onderwijsnetten. Naast de alternatieve financieringskanalen blijft het meer traditionele Agion bestaan.

14. Brusseldecreeet

De heer *Chris Vandebroek*e vraagt meer duidelijkheid over het zgn. Brusseldecreeet. Hij verwijst daarbij naar de bespreking van de resolutie over het Nederlandstalig onderwijs in Brussel waarin hierop aangedrongen werd (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1874/1 tot 4*). Komt dit nog voor het einde van het kalenderjaar in het parlement ter sprake ?

De heer *Dirk De Cock* wijst inzake Brussel op de hoge lerarenfluctuatie. Deze problematiek is al uitgebreid aan bod gekomen tijdens de bespreking van het voorstel van resolutie over het Nederlandstalig onderwijs in Brussel (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1874/1 tot 4*). Deze resolutie wil aan dit probleem verhelpen.

– *antwoord van de minister*

De *minister* antwoordt inzake het Brusseldecreeet dat de werkzaamheden daaromtrent gaande, maar nog niet afgerond zijn. Een aantal stukken zijn uitgeschreven, zoals dat inzake het onderwijsvoor-rangsbeleid Brussel. Ook het element van meer talen in de klas werd opgenomen. Het advies van professor Verstegen over de inschrijvingsrecht in Brussel is terzake belangrijk. Zij zal een van de volgende dagen over dit advies kunnen beschikken.

15. Directeurs basisonderwijs

De heer *Julien Librecht* verwijst naar de brief van het netoverschrijdende directeurenoverleg. Gelet op de diversiteit en de ernst van het ODVB-initiatief verdient de eisenbundel van het netoverschrijdende directeurenoverleg een plaats in de begrotingsbespreking. In deze missietekst vragen de directeurs, vanuit hun grote sociale en kwaliteitsgerichte bezorgdheid, aandacht voor hun problematiek. Ze eisen een gelijk loon voor alle directeurs van het basisonderwijs, gelijkgesteld en blijvend gekoppeld aan het loon van een directeur van 1e en 2e graad. Ze beroepen zich op de loonstudie die is

uitgevoerd, op de gelijkschakeling van de lonen in het basisonderwijs en die van de regenten, op de discrepantie tussen de functieverzwaring en het huidige loon. Dat is een eis van 10,7 percent, als eerste stap in een groeipad van 66 percent. Welke houding neemt de minister ten aanzien van de eis van de ODVB aan ?

– *antwoord van de minister*

De *minister* reageert t.a.v. de heer Librecht dat de loonsverhoging – een uitdrukkelijke eis van de directeursvereniging – ook aanwezig is in de tweede fase van de loonstudie. Dat is uiteindelijk een onderdeel van het personeelsbeleid. Het personeelsbeleid en het verloningsbeleid kunnen immers moeilijk worden gescheiden. Zij is van mening dat men hieraan moet sleutelen, maar dat dit niet meer voor de huidige regeerperiode zal zijn.

16. Beleidsonderzoek

De heer *Gilbert Van Baelen* is verwonderd dat de kredieten voor beleidsvoorbereidende studies in het verkiezingsjaar 2004 beperkt worden tot 50 percent van het normale bedrag. Dat is de eerste keer dat een regering zoiets inschrijft. Tijdens vorige legislaturen werd dat bedrag tijdens verkiezingsjaren gelijk gehouden en werden er nog snel opdrachten uitgeschreven. Hij wil hier geen verdere commentaar op geven. De overige 50 percent van de middelen komt ter beschikking van de al dan niet nieuwe minister die na de verkiezingen zal aantreden. Die kan er dan onderzoeken mee laten uitvoeren. Hij wijst erop dat dit vanuit ideologisch standpunt een zeer belangrijke keuze is.

De heer *Jos De Meyer* reageert over de kredieten voor beleidsvoorbereidende studies op de heer Van Baelen dat de toelichting bij de begroting het volgende stelt : ‘Een budget van 247.000 euro en van 75.000 euro komen respectievelijk van basisallocatie 12.17 en basisallocatie 12.19. Bij de politieke begrotingsbesprekingen werd beslist om voor het begrotingsjaar 2004 de kredieten voor de beleidsvoorbereidende studies te beperken vanuit macrobudgettair oogpunt, maar ze worden overgeheveld vanuit andere posten.’ Met andere woorden : hier wordt alleen maar een truc uitgehaald om het krediet zelfs te verhogen.

De heer *Gilbert Van Baelen* repliceert dat op drie andere plaatsen in de toelichting wordt geschreven dat het budget wordt gehalveerd.

III. ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING EN INDICATIEVE STEMMING

Vooraf : verklaring namens de CD&V-fractie

De heer *Luc Martens* verklaart dat zijn fractie niet verder zal deelnemen aan de begrotingsbespreking in de commissie Onderwijs, maar zich zal concentreren op de commissie voor Financiën en Begroting waar hij een aantal onderwijsdossiers onder de aandacht van minister Van Mechelen zal brengen. Zijn fractie heeft namelijk grote vragen bij de uitvoering van de begroting 2003, meer bepaald bij de kastoestand. Dit heeft bovendien direct invloed op de begroting 2004 vermits betalingen die in 2003 worden uitgesteld, in 2004 pas zullen worden betaald. Zijn fractie zal niet deelnemen aan de verdere bespreking van de onderwijsbegroting in de commissie zolang er geen duidelijkheid is verschaft over een juiste benadering van de begroting 2004.

De heer *Gilbert Vanleenhove* verklaart dat hij in zijn functie van commissievoorzitter bij de verdere bespreking in de commissie aanwezig zal blijven.

1. Decreetbepalingen

Artikelen 14 (PR 31.10, 32.10, 33.10, 33.30, 34.10, 34.50, 35.40, 39.20), 17 en 18

Bij deze artikelen worden geen opmerkingen geformuleerd.

De artikelen worden indicatief aangenomen met 8 stemmen, bij 1 onthouding.

Artikel 19

Een amendement van de heer *Gilbert Van Baelen*, mevrouw *Gracienne Van Nieuwenborgh* en de heren *Frans Ramon* en *Dirk De Cock* strekt ertoe een § 2 toe te voegen, die luidt als volgt : “§ 2. Het op 31 december 2003 niet opgebruikte deel van de machtiging vermeld in § 1 wordt overgedragen naar het jaar 2004 en samengevoegd met de machtiging voor het jaar 2004.” (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 15/3, amendement nr. 2*).

De heer *Gilbert Van Baelen* licht toe dat § 2 steeds werd opgenomen in het uitgavendecreet van voorgaande begrotingsjaren. Deze paragraaf werd zonder enige aanleiding geschrapt in het ontwerp van decreet houdende de algemene uitgavenbegroting

van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2004.

Het amendement en het aldus geamendeerde artikel worden indicatief aangenomen met 8 stemmen, bij 1 onthouding.

Artikelen 20, 29, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52,
53, 69, 81, 82, 83, 84, 102

Bij deze artikelen worden geen opmerkingen geformuleerd.

De artikelen worden indicatief aangenomen met 8 stemmen, bij 1 onthouding.

2. Begrotingstabel

Afdeling I

Programma 31.10

Gewoon Basisonderwijs

Programma 31.20

Buitengewoon basisonderwijs

Programma 32.10

Gewoon Secundair onderwijs

Programma 32.20

Buitengewoon secundair onderwijs

Bij deze programma's worden geen opmerkingen geformuleerd.

De programma's worden indicatief aangenomen met 8 stemmen, bij 1 onthouding.

Programma 33.10

Hogescholenonderwijs

Programma 33.20

Universitair onderwijs

1. Assistent-onderzoekers en de bedrijfsvoorheffing

De heer *Gilbert Van Baelen* haalt de problematiek aan van de assistent-onderzoekers en de bedrijfsvoorheffing. Over dit onderwerp stelde de heer Vanleenhove een schriftelijke vraag (*Parl. Vr. en Antw.* 2003-2004, 3 oktober 2003, nr. 1/vr. nr. 133 VANLEENHOVE). In het antwoord op deze vraag stelde de minister dat de federale regering daaromtrent een koninklijk besluit zou goedkeuren tijdens het najaar 2003. Hij vraagt wat de stand van zaken is van dit dossier.

– *antwoord van de minister*

De heer *Luc Jansegers*, adjunct-kabinetschef bij de Vlaams minister van Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid, treedt op namens de minister. Hij bevestigt dat er een koninklijk besluit is getroffen dat inmiddels in het Belgisch Staatsblad is verschenen. Dit KB legt de regels vast voor de groepen die in aanmerking komen. Toch blijven er bij de hogescholen en universiteiten heel wat vragen over de interpretatie van dit KB. Hierbij zou het gaan over de terminologie van het soort onderzoekers die in het KB zijn opgenomen. Over deze interpretatie is er overleg gepleegd tussen de VLIR en de bevoegde federale minister, mevrouw Moerman. Deze laatste zou een ruime interpretatie willen aanhouden.

2. Artsen/tandartsen – toelatingsexamen

De heer *Gilbert Van Baelen* verwijst naar een nota van de federaal minister voor Sociale Zaken, de heer Demotte, over het federale contingent voor artsen en tandartsen. Die nota stelt dat men voor het Franstalige landsgedeelte een vrij grote stijging zou toelaten van het aantal artsen en tandartsen. Voor Vlaanderen zou dit veel minder groot zijn. Aan deze nota zou een discussienota van de decanen van de faculteiten geneeskunde toegevoegd zijn waarin zij zich gedeeltelijk eens en gedeeltelijk oneens uitlaten over de nota. De groep decanen zou niet het quotum huisartsen, maar wel het quotum specialisten willen verhogen.

Hij vraagt in welke mate de minister betrokken werd bij het overleg over deze nota. Vermits de gemeenschappen instaan voor de instroom, zou het logisch zijn dat ook zij betrokken zouden zijn.

In dit kader verwijst hij vervolgens naar het slagingspercentage van de studenten voor het toelatingsexamen arts/tandarts. Uit de cijfers blijkt namelijk dat de studenten die slagen, niet allemaal starten met de opleiding. Hij besluit hieruit dat een afzwakking van de normering om te slagen niet automatisch een gewenste verhoging van de instroom met zich meebrengt. Neemt het percentage studenten dat geslaagd is voor een toelatingsexamen maar de opleiding niet start, toe ? Het gevaar zou kunnen ontstaan dat men de federale norm, ondanks het feit dat er wel voldoende studenten slagen voor het examen, niet meer haalt.

– *antwoord van de minister*

De *minister* antwoordt dat zij niet betrokken is bij het overleg van federaal minister Demotte. Zij heeft geen gegevens die aantonen dat het percentage geslaagden die de opleiding niet starten, zou gestegen zijn. Zij zal de cijfers hieromtrent laten actualiseren en als bijlage aan het verslag laten toevoegen (bijlage 3).

De programma's 33.10 en 33.20 worden indicatief aangenomen met 8 stemmen, bij 1 onthouding.

Programma 33.30

Coördinatie hoger onderwijsbeleid

Programma 34.10

Deeltijds Kunstonderwijs

Programma 34.20

Onderwijs Sociale Promotie

Programma 34.30

Begeleid Individueel Studeren

Programma 34.40

Basiseducatie

Programma 34.50

Coördinatie Permanente Vorming

Programma 35.10

Studietoelagen en –financiering

Programma 35.20

Centra voor Leerlingenbegeleiding

Programma 35.30

Leerlingenvervoer

Bij deze programma's worden geen opmerkingen geformuleerd.

De programma's worden indicatief aangenomen met 8 stemmen, bij 1 onthouding.

Programma 35.40

Algemeen onderwijs en vorming

Gemeenschapsonderwijs

De heer *André Van Nieuwkerke* verwijst naar de hervorming van de centrale administratie van het Gemeenschapsonderwijs. Wat is ondertussen de timing en de stand van zaken ?

– *antwoord van de minister*

De *minister* antwoordt dat er momenteel 3 uitvoeringsbesluiten wachten op een begrotingsakkoord en nog voor het eind van het kalenderjaar op de agenda van de regering zullen worden gebracht voor principiële goedkeuring.

De heer *Luc Jansegers, adjunct-kabinetschef bij de Vlaams minister van Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid*, treedt op namens de minister. Hij licht toe dat het eerste uitvoeringsbesluit het personeelskader, i.e. voor 218 functies, vastlegt. Een tweede uitvoeringsbesluit heeft betrekking op de procedure om een deel van het personeel over te dragen naar het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Een derde besluit gaat over de uitstapregeling die op 1 december e.k. verstrijkt, maar verlengd wordt. Van zodra het begrotingsakkoord er is en na het principiële akkoord door de regering zullen de besluiten geagendeerd worden in Sectorcomité XVIII waar men voor de onderhandelingen de hoogdringendheid zal inroepen.

Programma 35.40 wordt indicatief aangenomen met 8 stemmen, bij 1 onthouding.

Programma 35.50

Aanwending van teruggevorderde wedden
en weddetoelagen

Programma 39.10

Provisionele kredieten

Programma 39.20

Coördinatie Beleid en Gegevensbeheer

Bij deze programma's worden geen opmerkingen
geformuleerd.

*De programma's worden indicatief aangenomen
met 8 stemmen, bij 1 onthouding.*

AFDELING III

DAB Hogere Zeevaartschool

Bij de DAB Hogere Zeevaartschool worden geen
opmerkingen geformuleerd.

*De begroting 2004 van de DAB Hogere Zeevaart-
school wordt indicatief aangenomen met 8 stemmen,
bij 1 onthouding.*

De verslaggever,

De voorzitter,

Julien
DEMEULENAERE

Gilbert
VANLEENHOVE

BIJLAGE 1

Advies van de Vlaamse Onderwijsraad, VLOR, bij de Beleidsbrief Onderwijs
en Vorming 2003-2004

Vlaamse Onderwijsraad
Leuvenseplein 4
1000 Brussel

Algemene Raad
10 november 2003
AR/RHE/ADV/005

Advies over de beleidsbrief Onderwijs en Vorming 2003 - 2004

1 Situering

Op 24 oktober 2003 keurde de Vlaamse Regering de beleidsbrieven van de verschillende ministers goed. De Vlaamse Onderwijsraad bracht advies uit over de beleidsbrief voor onderwijs en vorming op 10 november 2003 met eenparigheid van stemmen in aanwezigheid van 23 leden. Er waren twee onthoudingen.

De Vlaamse Onderwijsraad focust in zijn advies op de maatregelen die nog in de loop van dit schooljaar gestalte zullen of moeten krijgen. De Onderwijsraad zal daarnaast in de eerstvolgende maanden een aantal verwachtingen formuleren voor het onderwijsbeleid van de toekomst. Hierin zullen we stilstaan bij een visie op het onderwijs voor de komende vijf jaar. De onderwijsraad doet daarom nu geen uitspraken over aangekondigde maatregelen die verder reiken dan het huidige schooljaar.

2 Prioritaire dossiers

2.1 De groeiende impact van andere regelgeving op onderwijs

Er is heel wat regelgeving naast de specifieke onderwijsregelgeving die ook op scholen van toepassing is. Het gaat dan zowel om Europese regelgeving (bijv. de richtlijn over het gebruik van pesticiden), federale wetgeving (bijv. de wet op het welzijn, de auteursrechten, de beroepstitels, arbeidsgeneeskunde) als om Vlaamse regelgeving (evenredige participatie op de arbeidsmarkt, Beter Bestuurlijk Beleid, het op stapel staande decreet op de bedrijfsgeneeskunde). Het is voor scholen bijzonder complex om deze overvloed aan voorschriften op te volgen en uit te voeren. Niet zelden zijn er ook heel wat extra-kosten aan verbonden terwijl de werkmiddelen al beperkt zijn en vooral dienen voor de organisatie van het onderwijs als dusdanig. De Vlor vraagt aan de overheid om scholen te ondersteunen, ook financieel, om met deze veelheid aan regelgeving om te gaan.

2.2 De financiering van het volwassenenonderwijs

Eerder gaf de Vlor aan dat levenslang leren een prioriteit zou moeten zijn voor het onderwijsbeleid. We stellen vast dat het onderwijs voor sociale promotie niet kan rekenen op de financiële middelen die het nodig heeft om volwaardig te functioneren. De overheid kondigt in het programmadecreet een nieuwe berekening van het lestijdenpakket aan en een beheersing van de terugbetaling van inschrijvingsgelden voor cursisten die recht hebben op een vrijstelling van inschrijvingsgeld. Het volwassenenonderwijs stelt vast dat intussen

andere sectoren buiten het onderwijs alle kansen krijgen om het levenslang leren vorm te geven.

2.3 Studiefinanciering in het hoger onderwijs

In het hoger onderwijs is door de goedkeuring van het structuurdecreet in het voorbije academiejaar een diepgaande hervorming in gang gezet. De minister maakte intussen werk van aanbouwdecreten zoals dat op de flexibilisering van het hoger onderwijs. Flexibilisering veronderstelt echter dat de mechanismen voor studiefinanciering hierop inspelen. De huidige studiefinanciering is gebaseerd op een voltijds jaarsysteem. Als het parlement een decreet op de flexibilisering van het hoger onderwijs goedkeurt zonder de studiefinanciering aan te passen, zal dat sociaal ongewenste effecten hebben. De Vlor vraagt dat de minister tegelijk op het federale niveau aandringt op de aanpassing van het sociaal statuut waaronder het systeem voor kinderbijslag.

De minister somt in de beleidsbrief een groot aantal uitvoeringsbesluiten op die een belangrijke onderwijskundige betekenis hebben voor het hoger onderwijs. De Vlor dringt erop aan over de belangrijkste onderwijskundige uitvoeringsbesluiten advies te kunnen uitbrengen.

2.4 Aanpassingen aan het stelsel voor studietoelagen

De Vlor is ervan overtuigd dat het stelsel van de studietoelagen dringend aan herziening toe is. Uit diverse onderzoeken over studiekosten uitgevoerd door het HIVA blijkt dat de studietoelagen de reële studiekosten niet dekken. Het zal tevens nodig zijn om de voorwaarden om een studietoelage te krijgen te verruimen. Dit geldt zowel voor het secundair als voor het hoger onderwijs.

2.5 De DIVA een breder draagvlak geven in onderwijs

De DIVA (Dienst Informatie, Vorming en Afstemming) is belast met de dossiers die betrekking hebben op de afstemming tussen de onderwijs- en andere opleidingenverstrekkers. Hier zijn heel wat dossiers aan de orde die belangrijke gevolgen kunnen hebben voor het beroepsgericht onderwijs zowel in het volwassenenonderwijs als in het secundair onderwijs. De DIVA coördineert ook de opvolging van het Brugge/Kopenhagen proces, eveneens een ontwikkeling met verstrekkende gevolgen voor het beroepsgericht onderwijs. De Vlor vindt het noodzakelijk dat alle onderwijspartners moeten kunnen meedenken over de contouren van het beleid dat daar vorm krijgt. De raad dringt al langer aan op een sterkere vertegenwoordiging van de inrichters van onderwijs in de organen van de DIVA. De aanwezigheid vanuit onderwijs is op dit ogenblik beperkt. Ten tweede zou de raad voor het volwassenenonderwijs nog meer een klankbord en een draagvlak kunnen bieden voor nieuwe ontwikkelingen op het vlak van levenslang leren. Een strategische adviesraad voor het beleidsdomein onderwijs en vorming moet zich ook over het vormingsbeleid kunnen uitspreken.

2.6 Structurele maatregelen voor het DBSO

De minister erkent dat het DBSO een sector is waar dringend maatregelen moeten worden genomen. De Vlor vraagt de minister om nog dit schooljaar de nodige structurele ingrepen te doen. De Vlor bereidt naar aanleiding van de viering van 20 jaar DBSO een advies voor.

2.7 De verworvenheden van integrale jeugdhulpverlening bestendigen

In samenwerking met het departement Welzijn, startte de minister een pilootproject om in een drietal regio's integrale jeugdhulpverlening vorm te geven. Dit project kreeg vorm in 2001 en 2002. De huidige projecten lopen af in juni 2004. De Vlor vraagt om de continuïteit in de projecten te garanderen. Dit met het oog op een grondige evaluatie van de projectwerking met het oog op een kaderdecreet.

2.8 Lerarenprofielen in het volwassenenonderwijs

We stellen vast dat er voor het volwassenenonderwijs specifieke profielen en basiscompetenties worden gehanteerd. Deze zijn echter niet voorzien in het decreet op de lerarenopleiding en de nascholing. De CVO hanteren de basiscompetenties al (o.m. in het kader van de modularisering van de opleidingen) maar zonder dat de basiscompetenties en beroepsprofielen door resp. de regering en het parlement zijn goedgekeurd. Het zou wenselijk zijn te voorzien in de noodzakelijke juridische onderbouwing van deze instrumenten.

2.9 Einddoelen voor de basiseducatie

De Vlor bracht het voorbije schooljaar advies uit over modulaire opleidingsprofielen voor de opleidingen Nederlands tweede taal, wiskunde en informatie- en communicatietechnologie in de basiseducatie. Hierbij rijst de vraag naar de legistische basis van de einddoelen die zijn vervat in de opleidingsprofielen.

2.10 Opleidingen voor verzorgende beroepen

De Vlor herinnert aan het advies van de raad voor het secundair onderwijs van 20 mei 2003 over de toegang tot het beroep van verzorgende. De Vlor vraagt om het beroepsprofiel verzorgende te relateren aan het reële takenpakket van de verzorgende en de zorgkundige. In een tweede beweging zou snel duidelijkheid moeten worden geschapen over de onderwijsniveaus en –sectoren die deze opleidingen kunnen aanbieden.

2.11 Specifieke eindtermen voor alle structuuronderdelen ontwikkelen

De Vlor vraagt dat de specifieke eindtermen voor het TSO, BSO en KSO nu aan de orde zouden worden gesteld. De afspraken die de basis vormden voor het themadecreet moeten daarbij worden gerespecteerd.

In de marge hiervan herinnert de raad ook aan het feit dat er voor het structuuronderdeel "topsport" in het ASO nog geen specifieke eindtermen zijn ontwikkeld.

3 Commentaar bij het ontwerp

3.1 Algemeen commentaar

3.1.1 Heel wat verwachtingen

De onderwijsraad merkt op dat er in tal van beleidsbrieven uit andere beleidsdomeinen verwachtingen en opdrachten zijn geformuleerd voor het onderwijs. We verwijzen naar die passages bij de bespreking van bepaalde aspecten uit de beleidsbrief onderwijs. Deze beleidsdomeinen erkennen hiermee de sleutelpositie van onderwijs om welzijn en economische ontwikkeling te stimuleren naast de persoonlijke ontwikkeling van een individu in verschillende levensfasen. De Vlor vindt het dan ook logisch dat die beleidsdomeinen de onderwijsgeledingen ernstig nemen en met hen het debat aangaan in plaats van unilateraal beslissingen te nemen. De professionaliteit en het engagement van de onderwijsgeledingen zijn belangrijke troeven voor het welslagen van deze beleidsobjectieven.

3.1.2 Noodzakelijke middelen

Vanuit de vaststelling dat onderwijs een sleutelsector is die zowel de persoonlijke ontplooiing van mensen als de maatschappelijke ontwikkeling mee ondersteunt, vraagt de onderwijsraad dat de samenleving dan ook de nodige middelen investeert om die groeiende verwachtingen mogelijk te maken. De minister erkent in de inleiding eveneens dat er de toekomst meer middelen nodig zijn voor onderwijs. We erkennen dat er door CAO VI meer financiële middelen zijn uitgetrokken voor de waardering van de leerkrachten en appreciëren deze extra inspanning. Maar er zijn nog heel wat andere financiële behoeften.

De middelen voor schoolinfrastructuur zijn schromelijk ontoereikend om te voldoen aan de bestaande behoeften, laat staan om te beantwoorden aan nieuwe behoeften op het vlak van toegankelijkheid van scholen voor jongeren met een handicap, op het vlak van nieuwe onderwijsmethodes zoals zelfstandig leren of om in te spelen op de vragen van de lokale gemeenschap. Ondanks duidelijke afspraken in het regeerakkoord van 1999 gaat de voorliggende begroting in een andere richting en bezuinigt op de middelen voor infrastructuur. De Vlor vindt deze bezuinigingen onaanvaardbaar. Infrastructuur is een wezenlijk onderdeel van kwaliteitsvol onderwijs.

Levenslang leren is absoluut noodzakelijk om het competentieniveau van mensen te laten meegroeien met veranderingen in hun privé-leven of in de samenleving. We stellen evenwel vast dat de minister de budgetten voor het onderwijs voor sociale promotie wil beperken (zie punt 3.2.32). Levenslang leren wordt zelfs niet vermeld bij de beleidsprioriteiten in de aanhef van de beleidsbrief. Ook aan deze beperking van middelen tilt de Vlor bijzonder zwaar.

We verwijzen tenslotte naar recente onderzoeken over de taakbelasting van de personeelsleden, zowel in het leerplicht als in het hoger onderwijs. Dit roept vragen op naar meer omkadering. De Vlor vraagt hiervoor nu al aandacht maar herneemt deze problematiek zeker in de verwachtingen voor het onderwijsbeleid van de toekomst.

3.1.3 Beleid in overleg

Vernieuwingen in onderwijs kunnen maar succesvol zijn als er een draagvlak voor is en als ze daadwerkelijk omgezet worden in schoolbeleid en in het handelen van de leerkrachten. Daarom is het cruciaal dat de overheid bij het uittekenen van haar onderwijsbeleid overlegt met alle partners, ook deze uit het middenveld van onderwijs. De Vlor verwijst in deze context naar de belangrijke dossiers die binnen DIVA worden voorbereid, naar de beslissing om in het basisonderwijs en secundair onderwijs op korte termijn het talenonderwijs te verruimen, de nieuwe basiscompetenties voor leraren, naar de wenselijkheid om de begrippen leerwinst en de meetbaarheid ervan in te passen in een beleid, hetzij op macrovlak hetzij op het niveau van de school ...

3.1.4 Wettelijkheid en autonomie

Veranderingen vragen ook dat het opzet, de strategie en het proces op het lokale niveau worden doorgesproken en voorbereid, uitgevoerd, geëvalueerd en bijgestuurd. Dit vraagt om tijd en om een duidelijk en stabiel kader waarbinnen het beleid tot stand komt. Het valt de Vlor op dat er een aantal belangrijke vernieuwingen in gang worden gezet zonder dat er een voldoende legistische basis voor is. We verwijzen naar de modularisering van de basiseducatie (punt 3.2.16), de basiscompetenties voor leraren (punt 3.2.2), de “verplichte” ICT-vaardigheden voor het basisonderwijs (punt 3.2.24). Dit creëert rechtsonzekerheid in scholen en komt een dynamisch schoolbeleid niet ten goede. Het valt ook op dat de overheid opnieuw initiatieven aankondigt die ingrijpen op de autonomie van de scholen en op de pedagogische vrijheid. We verwijzen bij voorbeeld naar het misbruik van peilingstoetsen om pedagogische methodes te evalueren (punt 3.2.11), leerlingvolgsystemen naar voren te schuiven of te bepalen hoe de school de uren voor ICT-coördinatie aanwendt (zie punt 3.2.25).

3.1.5 Het Vlaamse onderwijs aansluiten op beleidsinitiatieven van andere multilaterale organisaties

Sinds de verklaring van Lissabon tekent de Europese Unie de contouren uit voor een onderwijsbeleid. Ook de verklaring van Bologna toont aan dat internationale afspraken een grote invloed uitoefenen op het (hoger) onderwijsbeleid. De Vlor vindt het wenselijk dat de missie van onderwijs hierdoor niet onder druk komt te staan. Het Vlaamse onderwijs moet op een doordachte en weloverwogen manier beslissen in welke van de ontwikkelingen het meegaat, waar het prioriteiten legt en welke punten minder aandacht verdienen. De Vlor verwijst in dit verband naar het advies van de algemene raad over het Europese onderwijsbeleid¹. Het is wenselijk dat het debat over de wijze waarop het Vlaamse onderwijs omgaat met het Europese onderwijsbeleid op een veel breder forum wordt gevoerd. We plannen ook een advies over het interimrapport over de toekomstige doelstellingen voor onderwijssystemen.

3.1.6 Geen vrijblijvend wetenschappelijk onderzoek

De minister verwijst in de beleidsbrief regelmatig naar wetenschappelijk onderzoek over de materie. Volgens de Vlor zijn die conclusies erg relevant voor de vormgeving van het

¹ ALGEMENE RAAD, *Advies over het Europese onderwijsbeleid en zijn weerslag op het Vlaamse onderwijsbeleid*, 20 mei 2003.

onderwijsbeleid zoals de studies over taakbelasting en jobbeleving van leerkrachten en docenten in het hoger onderwijs. De Vlor dringt erop aan om de conclusies van onderzoek meer en sneller om te zetten in concrete beleidsmaatregelen.

3.2 Specifieke bedenkingen

3.2.1 Bestrijding van het lerarentekort

Uit onderzoek blijkt dat het lerarenberoeps aantrekkelijker maken niet enkel een zaak is van vergoedingen en promotiekansen. Er is wel nood aan een regeling voor de erkenning van anciënniteit van zij-instromers in het beroep van leraar.

Leraren vragen meer pedagogisch comfort en een grotere professionele ondersteuning en ontwikkelingskansen. De Vlor vraagt dat de minister rekening zou houden met deze onderzoeksresultaten en ze in beleid zou omzetten. Als de overheid maatregelen neemt om het lerarentekort op te vangen, moet ze daarnaast ook voldoende oog hebben voor de kwaliteit van het onderwijs. Het beleid moet stimuli inbouwen om leerkrachten te stimuleren op korte termijn een pedagogische diploma te behalen. We stellen daarnaast vast dat er in het onderwijs elk jaar een vrij grote groep leraren uitstroomt. Ook dit is een gegeven dat bijdraagt tot een lerarentekort.

Er ontbreekt een reglementaire basis voor de ministeriële mededeling van 31 juli 2001 aan de besturen en directies van centra voor volwassenenonderwijs die de Vlaamse gemeenschap financiert of subsidieert. Deze omzendbrief kondigt een besluit van de Vlaamse regering aan dat een basis legt voor de betere verloning van mensen in bijbetrekking. Dit besluit is er nog steeds niet.

3.2.2 De nieuwe lerarenopleiding

De Vlor is vragende partij voor een goed en degelijk decreet op de lerarenopleidingen. Het is zorgwekkend dat de timing voor de inwerkingtreding van het nieuwe decreet op de lerarenopleidingen losgekoppeld is van de timing voor het structuurdecreet. De Vlor vreest dat daardoor bepaalde ontwikkelingen buiten de academische lerarenopleiding om zullen gebeuren. Wellicht zal hierdoor de denkpiste om een gedeelte van de academische lerarenopleiding in te passen in de masteropleiding onmogelijk worden. De lerarenopleidingen SO groep 1 hebben geen financiële ruimte meer onder meer door de keuze voor twee of drie vakken. De Vlor herinnert ook aan zijn herhaalde vraag over het mentorschap voor leraren. Voor beide bovenstaande punten moet een nieuw decreet op de lerarenopleiding een oplossing bieden.

De raad stelt vast dat de overheid de basiscompetenties heeft herwerkt. De Vlor herinnert aan zijn reactie op de evaluatie van de lerarenopleiding van 17 november 2001. We stelden hier dat basiscompetenties een nuttig referentiekader kunnen zijn maar er toch niet toe mogen leiden dat de essentie van het leraarschap gereduceerd wordt tot objectiveerbare technieken. Essentiële aspecten van het leraarschap zoals kunnen niet worden gevat in beroepsprofielen en basiscompetenties. Leraarschap steunt immers op de persoonlijkheid van de betrokkene, op leerlingbetrokkenheid en engagement. Het belang van de persoonlijkheid van de leraar, zijn relationele gerichtheid en zijn voeling met wat leeft bij jonge mensen, is essentieel voor een leraar. Het zogenaamde “teacher thinking”-onderzoek, de belangrijkste stroming binnen het onderzoek naar lerarenopleiding en lerarengedrag,

heeft de voorbije twintig jaar duidelijk aangetoond dat de opvattingen (het denken) van leraren bepalend zijn voor hun handelen en dat opleiding en vorming van leraren dus niet enkel gericht mogen zijn op handelingsvaardigheden, maar ook de kennis en opvattingen van de betrokkenen mee in rekening moeten brengen.

De Vlor vindt ook dat nieuwe basiscompetenties moeten worden beoordeeld tegen de achtergrond van de basiscompetenties die nu al vereist zijn. Het moet om een haalbaar pakket gaan dat realistische eisen stelt aan de lerarenopleidingen en toekomstige leerkrachten.

De Vlor vraagt de minister om de correcte besluitvormingsprocedures voor aanpassingen aan de basiscompetenties te respecteren. Na het advies en de goedkeuring door de regering, moeten de hogescholen deze nog omzetten in curricula.

De Vlor vraagt de minister om de timing voor de besluitvormingsprocedure te verduidelijken. Op welke termijn mag de Vlor een adviesvraag hierover verwachten? Het valt de Vlor op dat de minister de nieuwe competenties al op 1 september 2004 wil invoeren. De vraag is of deze timing realistisch is. De Vlor verzet zich nadrukkelijk tegen sluipende besluitvorming waarbij scholen curricula al aanpassen vooraleer de besluitvormingsprocedure rond is.

De Vlor begrijpt de verwijzing in het luik over de lerarenopleiding naar het decreet houdende evenredige participatie op de arbeidsmarkt, niet. Is het de bedoeling voor de lerarenopleiding specifieke initiatieven op het getouw te zetten? Heeft dit betrekking op het hele personeelsbeleid in het onderwijs? Over welke uitvoeringsbesluiten gaat het?

3.2.3 Het aantal ongekwalificeerde schoolverlaters moet dalen

De beleidsbrief geeft geen aanduidingen welke maatregelen de minister zal nemen om het aantal ongekwalificeerde schoolverlaters te doen dalen. De Vlor vindt het absoluut noodzakelijk dat Vlaanderen op dit vlak een actief beleid voert. Onderzoek over het belang van kwalificaties voor de integratie van mensen in de samenleving en op de arbeidsmarkt (Elchardus, Pelleriaux, Nicaise, theorie maatschappelijke kwetsbaarheid van Vettenburg), toont aan hoe belangrijk een kwalificatie is. Een kwalificatie bezitten of niet is een indicator voor kansarmoede, blijvende werkloosheid, zelfs voor de kijk op mens en samenleving.

De Vlor verwondert zich over het feit dat Vlaanderen voor de meting van de ongekwalificeerde uitstroom een getuigschrift van het lager secundair onderwijs gelijkstelt met een van de eerste graad van het secundair onderwijs. Dit is een afzwakking ten aanzien van de eerdere omschrijving. De Vlor vreest dat de nieuwe omschrijving vooral ingegeven is door de wens om gemakkelijker de afgesproken normen te kunnen behalen.

Zowel het OBPWO-onderzoek² als de Vlaamse onderwijsindicatoren hanteren de volgende omschrijving :

“tot de ongekwalificeerde onderwijsverlaters behoren alle leerlingen vanaf 18 jaar die niet in het bezit zijn van

- een diploma of studiebewijs van het tweede jaar van de derde graad;

² M. DOUTERLUGNE, I. NICAISE, V. VAN DE VELDE, I. RUBBRECHT, K. VAN VALCKENBORGH, L. LAUWEREIJIS, *Ongekwalificeerd zonder paspoort. een onderzoek naar de omvang, karakteristieken en aanpak van de ongekwalificeerde uitstroom*, OBPWO 98.10. Leuven, 2001, p.25; *Vlaamse onderwijsindicatoren in internationaal perspectief, editie 2002*, Brussel, 2002, p. 179.

- een getuigschrift van het derde jaar van de tweede graad BSO, een kwalificatiegetuigschrift van de derde graad DBSO, een attest van het vijfde jaar BuSO OV 3 of een getuigschrift van de middenstandsopleiding;
- een getuigschrift van de tweede graad TSO en BSO.“

De gehanteerde definitie gaat in tegen de verschillende dimensies het begrip “ongekwalificeerdheid” omschrijven : leerplicht, diploma/ minimale startkwalificatie/level 3 van IALS en bestemming. Op het niveau van het einde van de 1ste graad is aan geen van deze criteria voldaan.

Deze omschrijving was ook de basis voor het pact van Vilvoorde waarin de sociale partners en de overheid afspraken maakten om de ongekwalificeerde uitstroom te beperken.

3.2.4 Meer talen in de klas

De wens om kinderen op jongere leeftijd talenonderwijs te geven, is een voornemen dat voortvloeit uit de conclusies van het Europese jaar van de talen. In dezelfde context is ook de wens geuit om het pakket aan vreemde talen zowel in het basis- als in het secundair onderwijs te verruimen.

De Vlor heeft nog geen standpunt over de wenselijkheid van vreemdetalenonderwijs op jonge leeftijd. De raad voor het basisonderwijs bereidt een probleemverkenning voor over het onderwerp. Er blijven immers nog heel wat vragen onbeantwoord : Kunnen jonge kinderen meer vreemde talen aan ? Moeten er geen andere pedagogische methodes worden gebruikt ? (bijv. veel meer taalvaardigheidsonderwijs) ? Welke zijn de gevolgen voor leerlingen van wie de thuistaal niet het Nederlands is ? Welke zijn de gevolgen voor leerlingen waar de school geen extra aanbod in talenonderwijs aanbiedt ? Hoe kunnen vreemdetalen op een evenwichtige manier ingepast worden in het curriculum ?

Ook voor het secundair onderwijs dringt een debat over de krijtlijnen voor het talenonderwijs zich op. Is het een opdracht van het SO om meerdere Europese talen aan te bieden ? Waarom Europese talen en niet andere wereldtalen ? Hoe zal het talenonderwijs in het secundair onderwijs inspelen op de heterogene voorkennis van leerlingen die in het basisonderwijs al dan niet meer talenonderwijs hebben genoten ? Hoe zit het met de relatie tussen de specifieke eindtermen en het Europees referentiekader voor talen ? Hoe kunnen vernieuwingen in het talenonderwijs op een evenwichtige manier verwerkt worden in een curriculum ? In deze context herinnert de raad aan het advies dat hij verleden jaar uitbracht over specifieke eindtermen voor het ASO waarin een vernieuwd kader is uitgetekend voor het talenonderwijs. Deze eindtermen zijn nog niet bekrachtigd. Wil de overheid hier nu al aan wijzigen ?

De Vlor wil eerst zekerheid over de draagkracht en de pedagogische meerwaarde van de voorstellen vooraleer te discussiëren over de implementatie van de beleidsvoorstellen. De raad ziet daarom niet waarom een dergelijke fundamentele hervorming snel moet worden doorgevoerd.

De Vlor plaatst ook vraagtekens bij het feit dat scholen vrijwillig hun pakket aan talen kunnen verruimen. Dit betekent dat een leerling uit de ene school met meer talenkennis het lager onderwijs verlaat dan de leerlingen van een andere school. Dit zal de onderlinge concurrentie tussen scholen versterken en scholen aanmoedigen zich op dit vlak te profileren. Scholen die over meer middelen beschikken of recrutereren uit een sterkere sociaal-culturele middens, zullen gemakkelijker het gevarieerder talenaanbod kunnen

realiseren. Omgekeerd, in scholen met veel jongeren waarvan de thuistaal niet het Nederlands is, zal het moeilijker zijn om het vreemde talenonderwijs op peil te brengen.

De minister heeft het over aanpassingen in de taalwetgeving voor de rand- en taalgrensgemeenten. Een ander concept voor talenonderwijs zal wellicht ook voor de rest van Vlaanderen aanpassingen vergen aan de taalwetgeving.

3.2.5 Stimuleren van ondernemingszin

De Vlor merkt op dat de beleidsbrief economie een herwerking van de eindtermen voorstelt. In de eindtermen zouden meer attitudes moeten zitten die nodig zijn voor succesvolle ondernemers. De Vlor pleit ervoor om dit element niet eenzijdig in de eindtermen in te schrijven. Overleg met het onderwijsveld over de wenselijkheid en de invulling van dit item is absoluut noodzakelijk.

De Vlor er hierbij voor om de eigen missie van onderwijs te respecteren. Ondernemerschap kan aan bod komen in het onderwijs maar dan wel gekaderd zijn in een globaal pedagogisch project met ruimte voor waardenvorming en een brede oriëntatie op een toekomstperspectief. Ook sociale en duurzame aspecten van ondernemerschap zullen aan bod komen. De vraag rijst trouwens of zin voor initiatief, creativiteit, opnemen van verantwoordelijkheid en andere aspecten niet evenzeer via andere leergebieden aan de orde kunnen komen.

De Vlor vindt dat nieuwe eindtermen voor ondernemerszin moeten worden beoordeeld tegen de achtergrond van het geheel van de eindtermen zodat niet één enkel aspect overweegt in de curricula.

Door de wijziging in het organisatiebesluit voor het secundair onderwijs is het niet langer evident dat jongeren in het DBSO een attest van bedrijfsbeheer behalen. De overheid stuurt op dit vlak tegenstrijdige signalen uit. De Vlor vindt dat leerlingen in het secundair onderwijs in staat moeten zijn dit attest te behalen.

3.2.6 Talenten ontwikkelen

De Vlor is er niet van overtuigd dat het experiment met voortrekkersscholen al ver genoeg gevorderd is om nu al een evaluatie te maken die kan leiden naar beleidsaanbevelingen. Het experiment is pas in september 2003 gestart. Er zijn ook niet zoveel scholen bij betrokken dat er generalisering mogelijk zijn voor hele onderwijs.

De Vlor verbaast zich over het feit dat er een witboek wordt voorbereid met bakens voor fundamentele onderwijshervormingen in het Vlaamse onderwijs die reiken tot 2010. Dit beperkt in ernstige mate de beleidsruimte van een volgende regering. De Vlor neemt zich voor om als strategische adviesraad voor onderwijs en vorming over dit “witboek” advies uit te brengen.

3.2.7 Alternierend leren volwaardig in het leerplichtonderwijs integreren

Het valt de Vlor op dat de minister alternierend leren versmalt tot DBSO. Stages en andere leerervaringen in de praktijk in andere onderwijsvormen en –sectoren komen niet aan de orde.

Het is hoogdringend dat het beleid iets doet aan meer leerrijke werkervaring. Hiervoor zullen zowel de sociale partners als de overheid een bijdrage moeten leveren. Diverse overheden

zullen ook moeten bijdragen voor de opvang van jongeren die nog niet aan tewerkstelling toe zijn (Onderwijs, Cultuur, Werkgelegenheid, Welzijn). De Vlor bereidt over de toekomstige structuren van het DBSO een advies voor. De Vlor is zeker vragende partij om GOK I door te trekken naar het DBSO.

3.2.8 Regionale technologische centra optimaliseren

Het is de eerste keer dat de overheid zo expliciet de band tussen de RTC en de CVO's aanhaalt. De Vlor wijst erop dat de onderwijsverstrekkers maar marginaal betrokken zijn bij de werking van de RTC's. Volgens de beleidsbrief werkgelegenheid zullen de RTC's nog sterker geïntegreerd worden in de competentiecentra die ressorteren onder de VDAB. De raad vreest dat de band met onderwijs daardoor nog losser wordt. De raad vangt heel wat signalen op dat scholen die erbij betrokken zijn, de werking van de RTC's niet zo positief evalueren. De raad heeft ook moeite met de versmalling van het werkveld tot toekomstgerichte sectoren. De RTC's worden voorgesteld als een antwoord op de nood aan infrastructuur op technische scholen. Kunnen scholen die opleidingen aanbieden in minder succesvolle sectoren dan geen beroep meer doen op ondersteuning voor infrastructuur.

De rol van de RTC ten aanzien van het secundair onderwijs wordt niet langer vermeld.

3.2.9 Vereenvoudiging van de regelgeving : vermindering van administratieve lasten

We verwijzen hierbij naar het advies van de Algemene Raad over de administratieve lastenverlaging, de kwaliteit en de vereenvoudiging van de regelgeving van 17 juni 2003. Hier pleitten we ervoor om alle onderwijsniveaus en –sectoren in de operatie te betrekken (ook het secundair en het volwassenenonderwijs). De beleidsbrief vermeldt enkel het basis- en het hoger onderwijs. De Vlor herinnert de minister aan de belofte om initiatieven te nemen in het volwassenenonderwijs.

3.2.10 Een maatschappelijk debat voeren over het beleid over kwaliteitszorg in het onderwijs

De Vlor vindt dat het opzet van het maatschappelijk debat moet worden verduidelijkt.

Gaat het over alle aspecten van kwaliteitszorg, met inbegrip van de rol van de overheid hierin of gaat het enkel over de werking van de pedagogische begeleidingsdiensten ? Kwaliteitszorg in scholen ondersteunen, is geen rol voor de overheid. Is een maatschappelijk debat het meest geëigende instrument om de toekomst van de pedagogische begeleidingsdiensten uit te tekenen ? Ook hier is overleg met het middenveld uit het onderwijs noodzakelijk.

De kwaliteitsbewaking door de overheid en de samenhang tussen kwaliteitsbewaking en kwaliteitszorg zijn evenzeer belangrijke onderdelen van dat debat.

3.2.11 Meten van leerprestaties en leerwinst

De Vlor is voor peilingstoetsen mits ze goed worden geconstrueerd en goed gebruikt.

Peilingstoetsen zijn bedoeld om de haalbaarheid en de implementatie van eindtermen te beoordelen. Een school kan een peilingsonderzoek ook gebruiken als een instrument bij de interne kwaliteitszorg. Peilingsonderzoeken kunnen niet dienen om eindtermen

tegenstelbaar te maken ten aanzien van leerlingen. Peilingstoetsen dienen evenmin om het onderwijsaanbod en de gebruikte leer- en onderwijsmethodes bij te sturen en een idee te krijgen van de behoefte aan begeleiding en nascholing van leerkrachten.

Peilingstoetsen moeten ook valide zijn. Het kan niet dat enkel de minst complexe of de gemakkelijkst meetbare eindtermen getoetst worden. Zo is het niet aanvaardbaar dat we enerzijds streven naar meer taalvaardigheidsonderwijs en anderzijds enkel peilen naar lezen, luisteren en schrijven maar niet naar spreken. Technieken mogen niet primeren op reflexie en metacognitie.

Er bestaat een gevaar dat scholen het programma verenigen tot wat de toetsen voorschrijven. De Vlor wijst er ook op dat prestaties van leerlingen niet het enige zijn in het onderwijs. Welbevinden van leerlingen, de persoonlijkheids- en waardenvorming van leerlingen, sociale vaardigheden zijn net zo belangrijk als de meer cognitieve inhoud.

Het is belangrijk dat er duidelijke afspraken zijn over de leerdomeinen die voor peilingsonderzoek in aanmerking komen, wie de validiteit van de toetsen garandeert en wie de resultaten ervan interpreteert. Een goede interpretatie van de resultaten veronderstelt een inzicht in de context van de school.

Het is geen taak van de overheid om de invoering van een bepaald leerlingvolgsysteem te stimuleren. Er bestaan al verschillende wetenschappelijk onderbouwde leerlingvolgsystemen. Het behoort tot de professionaliteit van de school om keuzes te maken.

De minister gaf opdracht om de begrippen “leerwinst” en de meetbaarheid ervan te bestuderen. De Vlor vindt dit cruciale begrippen in het debat over kwaliteitszorg en –bewaking. De Vlor wil volwaardig betrokken worden bij de vertaling van de conclusies hiervan naar een onderwijsbeleid. Onderwijspartners kunnen in dit debat niet aan de kant blijven staan.

3.2.12 Eindtermen, ontwikkelingsdoelen en de implementatie van specifieke eindtermen

We verwijzen hierbij naar de vraag om ook specifieke eindtermen te ontwikkelen voor topsport.

De Vlor vraagt dat de werkzaamheden voor specifieke decretale en afgeleide eindtermen voor het TSO, BSO en KSO eerstdaags zouden opstarten. Cruciaal is dat de afspraken die bij de totstandkoming van het themadecreet zijn gemaakt, gerespecteerd worden. De Vlor neemt aan dat de stelling dat gewerkt wordt aan afgeleide specifieke eindtermen voor het ASO, een vergissing is. De Vlor kwam met de minister overeen om in het ASO geen afgeleide specifieke eindtermen uit te werken.

3.2.13 Versterking van onderwijs aan leerlingen met een handicap

De Vlor werkt aan een probleemverkenning over adequate groeperingsvormen voor leerlingen met een handicap en gaat daarom nu niet dieper op het probleem.

De minister kondigt werkgroepen aan die “Maatwerk in samenspraak” zullen concretiseren. De Vlor vraagt welke groeperingen en geledingen bij dit proces betrokken worden. Het is ook absoluut noodzakelijk dat de Vlor als strategische adviesraad over dergelijk essentiële veranderingen adviezen kan uitwerken.

De zes expertisescholen voor ASS werken netoverschrijdend. Een afsprakenprotocol verduidelijkt wat verstaan wordt onder netoverschrijdende samenwerking. Dit is eigenlijk een voorafname gedaan op “Maatwerk in samenspraak”.

3.2.14 Anderstalige nieuwkomers onthalen in het leerplichtonderwijs

Het onthaalonderwijs in het DBSO is absoluut noodzakelijk aangezien men moeilijk de tewerkstelling van anderstaligen kan stimuleren als ze het Nederlands onvoldoende beheersen. DBSO aanbieden aan vluchtelingen kan echter bemoeilijkt worden doordat ze geen normale tewerkstelling kunnen krijgen. Voor hen is enkel het stelsel van alternatieve tewerkstelling mogelijk.

Onthaalonderwijs zou voor sommige leerlingen ook langer moeten duren dan één jaar. Niet alle leerlingen beheersen in één jaar voldoende het Nederlands.

De vooropgestelde drempel van 25 leerlingen is te hoog voor een evenwichtige regionale spreiding (cfr. flexibele instapdatum). De Vlor vraagt naar een afwijkingsmogelijkheid op de norm van 25 leerlingen. De expertise van leerkrachten uit onthaalonderwijs moet optimaal behouden blijven.

De taken van de onthaalbureaus ten aanzien van leerplichtige leerlingen moeten gepreciseerd worden.

3.2.15 Oprichting Huis van het Nederlands

Er zijn vragen over de samenwerking tussen de huizen van het Nederlands en de onderwijssector (OSP en CBE). De Vlor bereidt over de huizen van het Nederlands een afzonderlijk advies voor.

3.2.16 Modulariseren van de basiseducatie

De opleidingsprofielen voor de basiseducatie moeten getoetst worden aan de cursistprofielen. Anders dreigt een gedeelte van de doelgroep van de basiseducatie uit de boot te vallen. Ook het advies van de raad voor het volwassenenonderwijs over de gewenste ontwikkelingen in de basiseducatie van 1 juli 2003 wees op dit gevaar.

We herinneren ook aan de vraag naar de juridische basis voor de einddoelen vervat in de opleidingsprofielen voor de modularisering.

3.2.17 Bestrijden van de laaggeletterdheid

De Vlor verwijst naar een VIONA-onderzoek over de best practices om het leerklimaat te verbeteren en om weerstanden bij laaggeschoolden te overwinnen. De Vlor zal eerlang de resultaten van dit onderzoek bespreken en er de passende conclusies aan verbinden.

3.2.18 Kostenloosheid in het leerplichtonderwijs

De modellen om studiekosten in kaart te brengen op zich dragen niet bij tot meer kostenloosheid in het onderwijs. De beleidsbrief gaat er impliciet van uit dat de scholen de enige verantwoordelijken zijn voor schoolfacturen. Nochtans vloeit een en ander voort uit het financieringssysteem van het onderwijs.

Diverse geledingen van de Vlor waaronder VSk formuleerden nieuwe voorstellen. De Vlor vindt dit een erg belangrijk aandachtspunt dat meer zal worden uitgewerkt in het memorandum.

3.2.19 Studietoelagen optimaliseren

De Vlor waardeert de inspanningen van de minister om het e-government te benutten voor de optimalisering van de studietoelagen. Anderzijds bezitten lang niet alle gezinnen een PC met internetaansluiting. Kansarme gezinnen die de beurzen het meest nodig hebben, vallen onder deze categorie.

De Vlor verwijst ook naar het punt 2.4.

3.2.20 Een kwaliteitsvol leerlingenvervoer verzekeren

De Vlor vangt van scholen heel wat signalen op dat door de overdracht aan de Lijn een en ander misloopt terwijl de overlegstructuren ontbreken. Het is wenselijk dat de minister op korte termijn de verschillende partners (departement, De Lijn, I.M., vakbonden, ouders) rond de tafel brengt om de problemen op te lossen.

3.2.21 Samenwerking tussen onderwijs en welzijn verbeteren

De Vlor verwijst naar de eerdere vraag naar continuïteit in de projecten integrale jeugdhulpverlening. Het is ook wenselijk dat er een meer rechtstreekse betrokkenheid van onderwijs is bij integrale jeugdhulpverlening en dat het contact niet enkel via het CLB verloopt.

Door de maatregelen in het kader “Beter Bestuurlijk Beleid” vallen een aantal voorzieningen zoals kinderdagverblijven, internaten volledig onder de regelgeving van Welzijn. Dit heeft een grote impact op het buitengewoon onderwijs. Het is wenselijk om op korte termijn ten gronde na te denken over de samenwerkingsmodaliteiten onderwijs – welzijn.

3.2.22 Herstelgerichte antwoorden bieden op tuchtproblemen in de school en time-outprojecten

Dit initiatief past in een bredere context van zorg voor leerlingen in het kader van tuchtprocedures. Is het wenselijk om één element hieruit te lichten ? Is het daarom noodzakelijk Hergo nu al te integreren in alle schoolreglementen ? Past dit niet beter in een discussie over rechten en plichten van leerlingen. Welk kader moet de overheid schetsen en waar moet de autonomie van de school spelen om een visie op wat goed onderwijs is te vertalen naar rechten en plichten van leerlingen ?

De Vlor vraagt ook naar de verdere werkzaamheden voor een leerlingenstatuut. Binnen welke termijn kunnen hier concrete voorstellen worden verwacht ?

De Vlor vindt de inschakeling van startbaners in het JO-JO-project en ook voor de verkeersveiligheid een positieve maatregel.

3.2.23 Centra voor leerlingenbegeleiding moderniseren

De overheid verwijst naar een doorlichting van de CLB's. Gaat het om de gewone doorlichting of gaat het om een andere? Zo ja, wat beoogt de overheid met een doorlichting naast de gewone doorlichting?

De Vlor wijst erop dat bijkomende opdrachten (onder meer preventieve inentingen) de rest van de werking van het CLB bemoeilijken. Er blijft te weinig tijd over voor preventie, voor gezondheidseducatie e.d. Dergelijke opdrachten beperken de mogelijkheden om schoolondersteunend te werken.

De Vlor vraagt de overheid wanneer het geïnfomatiseerd registratiesysteem (NICO) operationeel zal zijn. De administratieve belasting om alles in te voeren mag ook helemaal niet worden onderschat.

3.2.24 ICT-vaardigheden stimuleren

De minister kondigt aan dat er basisvaardigheden voor ICT in het basisonderwijs zijn uitgewerkt. Dit ondergraaft het concept van de eindtermen en van de leerplannen. Deze basisvaardigheden zijn ontwikkeld buiten alle normale besluitvormingskanalen om en worden nu voorgesteld als een verplichting voor basisscholen. Er is geen enkele juridische basis om de basisvaardigheden op te leggen. De Vlor vindt dit een voorbeeld van 'sluipnormering'. Het leidt tot een verdoken verzwaring van het curriculum. Er is ook geen afweging gebeurd ten aanzien van het geheel van nieuwe eisen (ondernemerschap, talenkennis, ICT, ...).

3.2.25 ICT-coördinatie ondersteunen

De Vlor verwijst naar het geringe aantal uren voor ICT-coördinatie. Het gaat daarom te ver dat de overheid vast legt hoe de school deze schaarse uren benut. Het behoort niet tot de taken van de overheid om vast te leggen voor welke pedagogische en technische taken de ICT-coördinator wordt ingeschakeld.

3.2.26 Ontwikkeling van leermiddelen voor e-learning

De vraag rijst of het een taak van de overheid is om unilateraal leermiddelen te ontwikkelen voor e-learning. Hierbij zou de expertise van de onderwijsverstrekkers en van het onderwijsveld zeker een meerwaarde kunnen bieden aan het eindproduct.

3.2.27 Begeleid individueel studeren (BIS) in het volwassenenonderwijs integreren

Een samenwerking tussen BIS en CVO op het vlak van elektronische leeromgevingen kan een meerwaarde betekenen voor de CVO's. Het is wenselijk dat de samenwerking onder goede voorwaarden kan verlopen.

3.2.28 Een participatieve schoolcultuur stimuleren

We verwijzen naar het advies van de Algemene Raad van 21 januari 2003 en naar het advies dat de Algemene Raad volgende week uitbrengt.

3.2.29 Samenwerking tussen cultuur en school optimaliseren

De Vlor verwondert zich erover dat hiervoor nieuwe adviesstructuren worden opgezet. Het decreet op de strategische adviesraden stelt een versobering van de adviesstructuren voor. Dit decreet voorziet samenwerking tussen strategische adviesraden voor adviezen die over meerdere beleidsdomeinen gaan.

3.2.30 Het DKO verder uitbouwen

De Vlor wijst erop dat de administratieve ondersteuning van het DKO ondermaats is evenals de subsidiëring van de infrastructuur. Het DKO ontvangt geen subsidies voor de nascholing van zijn personeelsleden. De studiebewijzen van het DKO hebben slechts een beperkt civiel effect. Door inningen van auteursrechten staan heel wat academies onder financiële druk.

3.2.31 Hertekenen landschap basisonderwijs

Het is belangrijk dat scholen en scholengemeenschappen de tijd en de ruimte krijgen om de hertekening van het onderwijslandschap te implementeren. Hoewel een globale evaluatie van de maatregelen nog wat prematuur is, zullen toch bepaalde aspecten van de verandering nu al moeten worden geëvalueerd. Zoniet, brengt dit het groeipad voor de scholengemeenschappen in gevaar. Zo zal beoordeeld moeten worden of er meer punten worden toegekend aan de scholengemeenschappen in plaats van aan de scholen.

Het is wel nodig dat scholengemeenschappen over de nodige middelen (personele en financiële) beschikken om het veranderingsproces in goede omstandigheden vorm te geven.

3.2.32 Hertekenen landschap volwassenenonderwijs

De raad vraagt dat de regering voor ze nieuwe plannen op stapel zet, eerst de afspraken uit bestaande regelgeving nakomt. De raad verwijst dan naar de terugbetaling van gedeerde inschrijvingsgelden. De Raad wijst er ook op dat het decreet uit 1999 een evaluatie van de hervorming van het volwassenenonderwijs aankondigde binnen een periode van vijf jaar. De Vlor vraagt de minister om het huidige decreet bij te sturen op basis van deze evaluatie. De raad vreest dat een gesloten enveloppefinanciering ertoe zal leiden dat centra voor volwassenenonderwijs zich meer zullen moeten richten op contractonderwijs en hiervan afhankelijk zullen worden.

De raad vindt dat het onderwijsbeleid inzake levenslang leren ambitieuzer moet worden. De dynamiek en de middelen buiten het onderwijs zijn groter dan deze van onderwijs. Nochtans heeft het onderwijs vanuit zijn traditie en infrastructuur heeft wat te bieden aan volwassenen. De onderwijsverstrekkers vinden ook dat ze onvoldoende aan hun trekken te komen in de DIVA-werking (zie punt 2.5). De raad stelt ook vast dat het beleid inzake levenslang leren vooral nieuwe structuren in het leven roept in plaats van meer ontwikkelingskansen te bieden aan het levenslang leren in de centra. We stellen evenwel vast dat de minister de budgetten voor het onderwijs voor sociale promotie wil "beheersen" : zowel door te sleutelen aan de lestijdenpakketten als door een mogelijk beperking van de vrijstellingen op het inschrijvingsgeld. Ook aan deze beperking van middelen tilt de Vlor bijzonder zwaar.

3.2.33 Kerntakendebat

De Vlor wijst erop dat het kerntakendebat geenszins is afgerond. Het secundair onderwijs, het onderwijs voor sociale promotie en het deeltijds kunstonderwijs zijn nauwelijks aan de orde geweest. Enkel voor het basisonderwijs is er al enige vooruitgang geboekt. De implementatie van het kerntakendebat zal dus nog enige tijd op zich laten wachten.

3.2.34 Structuur van het hoger onderwijs veranderen en de accreditatie regelen

De nieuwe financiering van het hoger onderwijs moet in 2006 ingaan. De raad is van mening dat het denk- en overlegproces hierover dringend moet worden opgestart.

De Vlor dringt hier nogmaals aan op snelle duidelijkheid over het visitatieprotocol voor het hoger onderwijs voor sociale promotie.

3.2.35 Flexibiliseren hoger onderwijs

Zoals het advies over het hoger onderwijs voor sociale promotie al aangaf, is het wenselijk dat de credits een uitwisseling met het volwassenenonderwijs mogelijk maken.

Flexibilisering brengt evenwel heel wat meer administratieve belasting met zich mee voor de onderwijsinstellingen

3.2.36 Levenslang en levensbreed leren afstemmen en verder uitbouwen

De cursistenpopulatie in het onderwijs voor sociale promotie stijgt beduidend. Op deze manier draagt deze sector bij tot een grotere participatie aan levenslang leren. Anderzijds stelt de beleidsbrief een bevrozing van de middelen voorop. De bevrozing van middelen spoort helemaal niet met de intentieverklaringen over het belang van levenslang leren.

Het is voor onderwijs zeker beter om de Grote Leerweek voortaan in mei te organiseren.

De raad verwijst naar de bedenkingen over de werking van DIVA onder het punt 2.5.

EVC uitbouwen in Vlaanderen vergt een actieve betrokkenheid van de onderwijsgemeenschap. De Vlor wenst daarom over de cruciale stappen in de uitbouw van zo'n stelsel advies kunnen uitbrengen, zoals over het raamwerk voor kwaliteitsborging en de deontologische code. De Vlor wijst op de verregaande bevoegdheden van de competentiecentra van de VDAB waardoor ze interfereren met opdrachten die het beroepsgericht onderwijs (zowel in het voltijds secundair onderwijs als in het onderwijs voor sociale promotie) eveneens op zich neemt. De Vlor wijst erop dat de mogelijkheden voor EVC in het hoger onderwijs ten onrechte niet aan bod komen. De Vlor zou in deze graag vernemen in welke mate rekening wordt gehouden met het advies over de titel van beroepsbekwaamheid dat de raad uitbracht op 16 september 2003.

3.2.37 Schoolinfrastructuur verbeteren

De Vlor aanvaardt niet dat er bespaard wordt op de financiering en subsidiëring van schoolinfrastructuur. Al diverse keren gaf de Vlor te kennen dat er een grote nood bestaat aan investeringen in schoolinfrastructuur. Het regeerakkoord van 1999 gaf uitdrukkelijk aan dat er substantiële investeringen zouden worden gedaan in schoolinfrastructuur:

“Aantrekkelijke schoolgebouwen zijn een belangrijk element in het creëren van een

aangename schoolomgeving, wat bevorderlijk is voor het welzijn van de leerlingen en de leerkrachten”.

De minister ziet een oplossing in PPS om meer middelen aan te trekken voor schoolinfrastructuur. Het is de vraag welke meerwaarde privé-investeerdere kunnen zien in schoolgebouwen en –infrastructuur. Kunnen er op dit terrein win-win-situaties groeien ?

3.2.38 Brusseldecreet

De vraag rijst of de problematiek zich enkel voordoet in Brussel. Waarom krijgen andere steden met veel anderstaligen in de B-stroom ook geen afwijkingen? De nood aan een dergelijke maatregel wordt versterkt doordat de onthaalperiode voor anderstalige nieuwkomers te kort is. Een andere oplossing is een verlenging van de onthaalperiode zodat deze jongeren niet in de B-stroom terecht komen (zie punt 3.2.14).

3.2.39 De Brusselse rand

De geschetste problemen doen zich op ruimere schaal voor dan enkel in de Vlaamse rand. Het zal daarom wenselijk zijn de discussie te verbreden naar alle Vlaamse scholen.

Jacques Perquy
administrateur-generaal

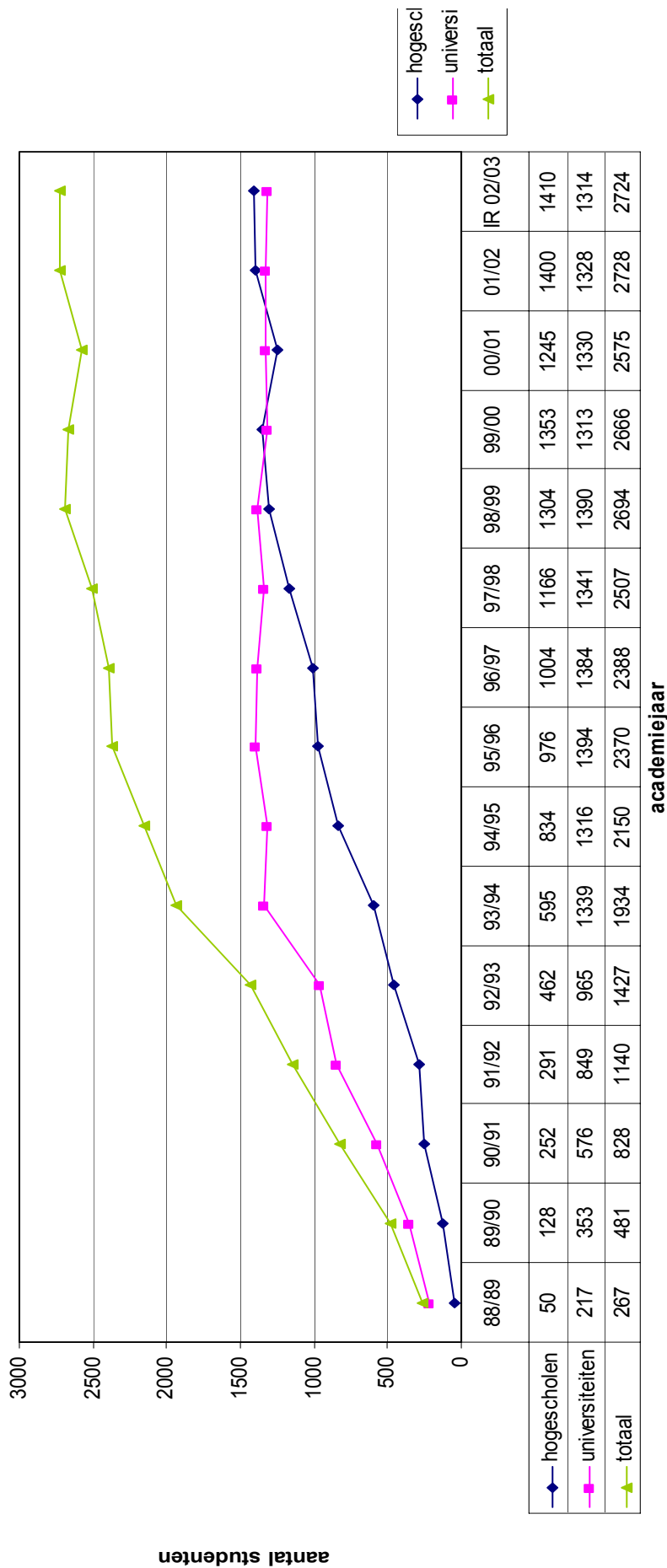
Louis Van Beneden
voorzitter

BIJLAGE 2

Verklaring daling aantal studenten Socrates/Erasmus

Zoals uit de volgende grafiek en cijfers blijkt, is het aantal studenten Socrates/Erasmus niet spectaculair gedaald in het academiejaar 2002-2003.

SOCRATES/ERASMUS A2 Studentenmobiliteit

De gegevens voor 02/03 zijn nog niet definitief omdat de eindafrekening nog niet is gebeurd.

BIJLAGE 3

Aantal inschrijvingen/geslaagden voor het toelatingsexamen arts/tandarts

1. Aantal inschrijvingen 1ste kandidatuur Arts/Tandarts

2003-2004		
inschrijvingen 1ste kandidatuur arts		
Instelling	totaal	op grond van toelatingsexamen 2003
Katholieke Universiteit Leuven	332	311
Universiteit Gent	187	176
Vrije Universiteit Brussel	32	28
Universiteit Antwerpen	88	85
Limburgs Universitair Centrum	52	48
TOTAAL	691	648
inschrijvingen 1ste kandidatuur tandarts		
Instelling	totaal	op grond van toelatingsexamen 2003
Katholieke Universiteit Leuven	51	43
Universiteit Gent	27	24
Vrije Universiteit Brussel	6	3
TOTAAL	84	70
Ingeschreven geslaagden voor het toelatingsexamen 2003		718
Geslaagden voor het toelatingsexamen 2003		859
Niet ingeschreven geslaagden voor het toelatingsexamen 2003		141

2. Aantal inschrijvingen/geslaagden voor het toelatingsexamen Arts/Tandarts per jaar.

kan slag	1997			1998			1999			2000			2001			2002			2003		
	M	V	T	M	V	T	M	V	T	M	V	T	M	V	T	M	V	T	M	V	T
B	365	602	967	256	450	706	339	565	904	366	709	1075	378	732	1110	393	815	1208	462	953	1415
N	128	144	272	102	101	203	100	149	249	106	141	247	151	140	291	119	134	253	134	168	302
A	4	1	5	2	3	5	4	2	6	9	21	30	12	23	35	17	21	38	14	19	33
T	497	747	1244	360	554	914	443	716	1159	481	871	1352	541	895	1436	529	970	1499	610	1140	1750
si%																					
B	299	472	771	139	212	351	172	224	396	174	278	452	175	313	488	201	338	539	272	499	771
N	82	112	194	43	51	94	26	47	73	32	32	64	47	30	77	34	28	62	38	42	80
A	1	0	1	1	1	2	0	0	0	1	0	1	0	4	4	3	2	5	5	3	8
T	382	584	966	183	264	447	198	271	469	207	310	517	222	347	569	238	368	606	315	544	859
B	81,9	78,4	79,7	54,3	47,1	49,7	50,7	39,6	43,8	47,5	39,2	42,0	46,3	42,8	44,0	51,1	41,5	44,6	58,9	52,4	54,5
N	64,1	77,8	71,3	42,2	50,5	46,3	26,0	31,5	29,3	30,2	22,7	25,9	31,1	21,4	26,5	28,6	20,9	24,5	28,4	25,0	26,5
A	25,0	0,0	20,0	50,0	33,3	40,0	0,0	0,0	0,0	11,1	0,0	3,3	0,0	17,4	11,4	17,6	9,5	13,2	35,7	15,8	24,2
T	76,9	78,2	77,7	50,8	47,7	48,9	44,7	37,8	40,5	43,0	35,6	38,2	41,0	38,8	39,6	45,0	37,9	40,4	51,6	47,7	49,1

Legende:

B= Belgen

N= Nederlanders

A= Andere nationaliteiten